

ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

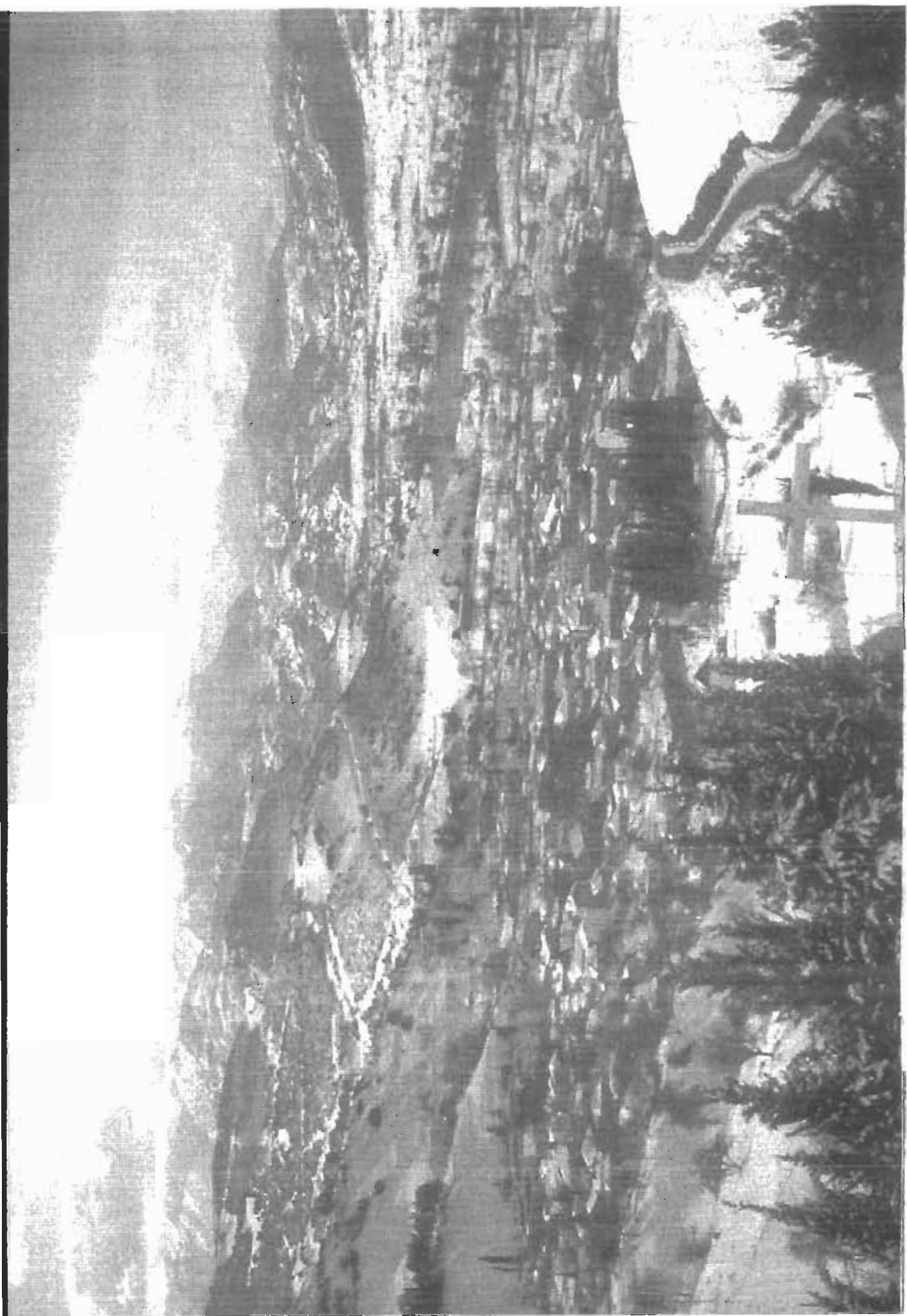

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΤΟΜΑΡΑ ΑΝΝΑ
ΧΑΡΙΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΜΠΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2710
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ - Ιστορικό περιοχής

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙ

Ο ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- **Οικολογικός Τουρισμός**
- **Εκπαιδευτικός ή Μορφωτικός Τουρισμός**
- **Θεραπευτικός Τουρισμός**
- **Ιστορικός Τουρισμός**
- **Χειμερινός Τουρισμός**
- **Οδοιπορικός Τουρισμός**
- **Εκδρομικός Τουρισμός**
- **Θηραματικός Τουρισμός**
- **Αγροτικός Τουρισμός**
- **Τουρισμός για την Τρίτη Ηλικία**
- **Ιπποτουρισμός**
- **Δασικός Τουρισμός**

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

ΦΥΣΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

- ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ
- ΟΔΟΝΤΩΤΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ
- ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ -ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ
- ΜΕΓΑ ΣΠΗΛΛΑΙΟ - ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙV

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

- **Τουρισμός και Γεωργία**
- **Τουρισμός και Κτηνοτροφία**
- **Τουρισμός και Υλοτομία**

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΝΟΤΗΤΑ V

Η ΑΠΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

- **Χειμερινός και Θερινός Ορεινός Τουρισμός**

ΑΙΤΙΑ ΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- **Περιβαλλοντικά αίτια**
- **Οικονομικά αίτια**
- **Αδυναμίες των κρατικών φορέων και γενικά των ενδιαφερομένων**
- **Κοινωνικά αίτια**

ΕΝΟΤΗΤΑ VI

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ Ε.Ο.Τ.

- **Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί**
- **Παραδοσιακοί οικισμοί**
- **Πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων**

ΕΝΟΤΗΤΑ VII

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

- **Διαφήμιση και Προβολή**
- **Εκπαιδευτικά προγράμματα**
- **Τουριστική συνείδηση**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Ενημερωτικά φυλλάδια του Ε.Ο.Τ.**

Ο έλληνας θα ευτυχίσει μέσα στον τόπου του τότε μόνο εάν ανακαλύψει και ενεργοποιήσει τις πραγματικές παραγωγικές και δημιουργικές του δυνάμεις. Η περιοχή των Καλαβρύτων μπορεί να αποτελέσει χαρακτηριστικό παράδειγμα δημιουργίας, παραγωγής και ανάπτυξης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός, είναι γενικά παραδεκτό ότι, συνιστά οικονομική δραστηριότητα πρωταρχικής σημασίας και σπουδαιότητας για πολλές χώρες, οι οποίες μέσω αυτού επηρεάζουν αποφασιστικά τα διάφορα μεγέθη της οικονομίας τους.

Ο σύγχρονος ταξιδιώτης συνδυάζει, κατά κανόνα, επαγγελματικούς και άλλους λόγους με ψυχαγωγία. Έχουμε δηλαδή, το φαινόμενο της σύνθετης μορφής τουρισμού. Παράλληλα, όμως έχουμε και τον τουρίστα που είτε μεμονωμένα είτε συλλογικά μετακινείται από την μόνιμη κατοικία του σε κάποιο άλλο τόπο πρόσκαιρης διανομής με σκοπό την ικανοποίηση διαφόρων ψυχολογικών αναγκών, όμως την διάθεση ψυχαγωγίας, την επιθυμία να γνωρίσει από κοντά όλα αυτά τα οποία γνώριζε θεωρητικά, την επιδίωξη περιπέτειας και τις τάσεις της μίμησης και επίδειξης.

Όλοι οι λόγοι όμως, ξεκινούν από την ίδια αιτία : την διάθεση για αναζωογόνηση, την τάση φυγής από τον μονότονο και κουραστικό τρόπο ζωής και το καθημερινό άγχος.

Έτσι βλέπουμε ένα κοινωνικό φαινόμενο να παίρνει οικονομικές διαστάσεις και να γίνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα ένας από τους κύριους τομείς της οικονομίας όλων των χωρών της γης και κυρίως εκείνων που περνούν στο στάδιο της ανάπτυξης.

Η Ελλάδα διαθέτει όλα τα φυσικά, πολιτιστικά και οικονομικά στοιχεία που την καθιερώνουν σαν ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά κέντρα του μεσογειακού χώρου.

Η χώρα μας είναι μια χώρα ενεργητικού τουρισμού. Ο τουρισμός αποτελεί για την Ελλάδα την πιο συναλλαγματοφόρα πηγή. Το τουριστικό συνάλλαγμα που κάθε χρόνο εισρέει στην Ελλάδα καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του εμπορικού μας ισοζυγίου. Γι' αυτό

Η χώρα μας αντιμετωπίζει τον τουρισμό σαν σημαντικό τομέα της οικονομίας μας, μετά τη γεωργία και τη βιομηχανία και καταβάλλει συντονισμένες προσπάθειες για να αξιοποιήσει τους ευνοϊκούς φυσικούς και οικονομικούς όρους που της εξασφαλίζει ο ελληνικός χώρος.

Επίκεντρο της τουριστικής πολιτικής της χώρας μας, είναι ο άνθρωπος. Ο Ελληνικός τουρισμός είναι δηλαδή ανθρωποκεντρικός. Η τουριστική προσφορά υπάρχει για να εξυπηρετεί τόσο τους ξένους επισκέπτες όσο και τους Έλληνες.

Και αυτό βοηθάει ώστε να κατέχει ο ελληνικός τουρισμός μαι από τις σπουδαιότερες θέσεις στο χώρο του διεθνούς ανταγωνισμού.

Το θέμα αυτό του ορεινού τουρισμού μας συγκινεί ιδιαίτερα διότι μία κοντινή περιοχή, ορεινή και άγονη σχετικά μέσω του ορεινού τουρισμού και χιονοδρομικού, της δόθηκε η ευκαιρία να αναπτυχθεί σημαντικά. Η ομορφιά των βουνών, των φαραγγιών, του υδάτινου πλούτου συγκινεί ιδιαίτερα τον τουρίστα ή φυσιολάτρη. Η περιοχή αυτή μπορεί να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο λόγω της μοναδικότητας του τοπίου, και της γειτνίασης με τα κοντινά αστικά κέντρα. Η πληγή της εποχιακότητας δηλαδή η σαιζόν πορτ (νεκρά περίοδο) που ξεκινάει συνολικά στη χώρα μας από τον Νοέμβρη μέχρι και τον Μάρτη με την συστηματική ανάπτυξη τέτοιων περιοχών μπορεί να πάψει και οι δείκτες του τουριστικού ρολογιού να χτυπούν 12 μήνες το χρόνο. Να γιατί επιλέξαμε την περιοχή της πανέμορφης ορεινής Αχαΐας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή εργασία με θέμα τον ορεινό τουρισμό ανατέθηκε και πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον καθηγητή κ. Γ. Καμπισόπουλο.

Πρόκειται για μία πτυχιακή εργασία η οποία παραδίδεται στο τέλος των εξαμήνων κάθε σχολής και θεωρείται απαραίτητη για την αποφοίτηση των σπουδαστών.

Αρχικά για την ανεύρεση στοιχείων απευθυνθήκαμε στον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο και στον Φυσιολατρικό Σύλλογο Πατρών.

Δυστυχώς διαπιστώσαμε ότι τα στοιχεία τους ήταν ελάχιστα και οι αρμόδιοι στάθηκαν απρόθυμοι στην παροχή βοήθειας για την συγκέντρωση στοιχείων.

Το δεύτερο βήμα στην έρευνά μας ήταν η επίσκεψη στον Ε.Ο.Τ. από όπου και εκεί οι αρμόδιοι στάθηκαν απρόθυμοι στην παροχή βοήθειας για την συγκέντρωση στοιχείων.

Η βιβλιογραφία γύρω από τον ορεινό τουρισμό ήταν ανύπαρκτη και όταν υπήρχε αναφερόταν απλώς σε περιγραφή της ορεινής Ελλάδας και όχι σε θέματα που αφορούν την πορεία, τα προβλήματα και της δυνατότητες ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού- θέματα τα οποία μας αφορούσαν άμεσα

Μία απαρίθμηση αλλά και μία σύγχρονη και ουσιαστική περιγραφική-καταγραφή υπήρχε στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Η αναφορά σε θέματα του ορεινού τουρισμού δεν ήταν συχνή αλλά όταν παρουσιαζόταν κάποιο θέμα η καταγραφή του ήταν ουσιαστική, ερευνούσε σε βάθος τα βασικά προβλήματα ή παρουσίαζε πλήρως την εικόνα της τουριστικής πορείας της ορεινής Ελλάδας.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΤΑ ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

Ιστορική και μαρτυρική κωμόπολη με 2.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα και εμπορικό κέντρο της ομώνυμης επαρχίας. Είναι χτισμένη στους πρόποδες του ελατοσκέπαστου Χελμού, σε υψόμετρο 750μ. Απέχει 77 χλμ. από την Πάτρα μέσω Χαλανδρίτσας και 30χλμ από την παραλία Πούντας Διακοφτού μέσω Μεγάλου Σπηλαίου.

Η αρχαία πόλη λεγόταν Κύναιθα και βρισκόταν λίγο ψηλότερα από τη σημερινή, στη θέση που βρίσκεται το ενετικό "Κάστρο της Ωριάς". Η Κύναιθα ανήκε στην Αζανία, η οποία περιελάμβανε ολόκληρη σχεδόν τη σημερινή επαρχία Καλαβρύτων με τις πόλεις Νώνακρι, Λουσούς, Κλείτορα, Ψωφίδα, Πάο, Θαλιάτες και Θέλπουσα.

Το όνομα "**Καλάβρυτα**" (καλά νερά) εμφανίζεται για πρώτη φορά στα χρόνια της Φραγκόκρατίας. Από το 1330 έως το 1821, η περιοχή κυριαρχείται διαδοχικά από τους Παλαιολόγους του Μυστρά, Ιππότες της Ρόδου, Τούρκους, Ενετούς και ξανά Τούρκους.

Τα Καλάβρυτα έγιναν γνωστά για τα ιστορικά γεγονότα, τα οποία οδήγησαν στην έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 αφού, κατά την παράδοση και σύμφωνα με ιστορικές πηγές, στο μοναστήρι της Αγίας Λάυρας οι αγωνιστές ύψωσαν το Λάβαρο της Επανάστασης. Είναι η πρώτη πόλη που πολιορκήθηκε από Έλληνες αγωνιστές, στις 21 Μαρτίου 1821. Κατά την διάρκεια του αγώνα ο Ιμπραήμ έκαψε την πόλη δύο φορές.

Ένα από τα αποφασιστικότερα ναζιστικά εγκλήματα του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, " η Σφαγή των Καλαβρύτων", ήταν βαρύ τίμημα που

πλήρωσαν τα Καλάβρυτα. Τίμημα για την συμμετοχή τους σε όλους τους μεγάλους αγώνες για εθνική ανεξαρτησία. Στις αρχές Δεκεμβρίου 1943, οι Γερμανοί προχώρησαν στην εκτέλεση προσχεδιασμένων εκκαθαριστικών επιχειρήσεων, στην περιοχή, κατά των ανταρτικών δυνάμεων, οι οποίες υποχωρώντας εκτέλεσαν Γερμανούς αιχμαλώτους. Οι Γερμανοί, στην συνέχεια σκοτώνουν αθώους πολίτες, λεηλατούν και παραδίδουν στις φλόγες μοναστήρια, εκκλησίες, ολόκληρα χωριά.

Όμως, η τελευταία και πιο αιματηρή πράξη αυτής της τραγωδίας παίχτηκε στα Καλάβρυτα με βάση προδιαγραμμένο σχέδιο. Το πρωί της 13 ης Δεκεμβρίου 1943 οι Γερμανοί συγκέντρωσαν όλους τους κατοίκους στην κεντρική πλατεία. Τους άνδρες και τα αγόρια πάνω από 12 ετών τους οδήγησαν ψηλότερα, στο χωράφι του Καπή. Στους γύρω λόφους είχαν στήσει από το προηγούμενο βράδυ τα πολυβόλα. Αφού έκλεισαν τα γυναικόπαιδα στο σχολείο, στο οποίο έβαλαν φωτιά, και αφού παρέδωσαν στις φλόγες τη λεηλατημένη πόλη, σκότωσαν με τα πολυβόλα όλο τον ανδρικό πλυθυσμό, γύρω στα 1.300 άτομα. Από τους πυροβολισμούς και την χαριστική βολή γλύτωσαν μόνο 13 άτομα, τα οποία βρέθηκαν τραυματισμένα κάτω από πτώματα συγγενών και συμπολιτών τους.

Ευτυχώς την τελευταία στιγμή γλίτωσαν οι γυναίκες και τα παιδιά, μέσα από το φλεγόμενο σχολείο, για να αναλάβουν, με ανείπωτο πόνο, το οδυνηρό έργο της ταφής των ανθρώπων τους και το ξαναζωντάνεμα της ξεκληρισμένης μαρτυρικής πόλης. Στον τόπο της θυσίας αυτής, ένας μεγάλος μαρμάρινος σταυρός και το Μνημείο σηματοδοτούν το χώρο του προσκυνήματος και στέκουν ακοίμητοι φρουροί των ιδανικών "υπέρ Πίστεως και Πατρίδος".

Το ίδιο το κτίριο του σχολείου έγινε μουσείο ιστορικών ντοκουμέντων και ενθυμημάτων του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, που διδάσκει στους νέους τα δεινά του πολέμου και στέλνει μηνύματα ειρήνης και φιλίας σε όλους τους λαούς της γης.

Σήμερα, τα ξαναγεννημένα από την τέφρα Καλάβρυτα αποτελούν πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών, λόγω των πολλών φυσικών καλλονών και του εξαιρετικού κλίματος. Διαθέτουν όλες τις σύγχρονες παροχές και ανέσεις (ξενοδοχεία, ενικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια, καταστήματα, κέντρα δισκέδασης, Νοσοκομείο, Τραπεζες, Δημόσιες Υπηρεσίες, πυκνή

συγκοινωνία κ.ά.). Είναι κέντρο χειμερινού και θερινού τουρισμού. Ένα από τα καλύτερα οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας απέχει μόνο 14 χλμ. από την πόλη, ενώ σε απόσταση μόλις 32 χλμ. εκτείνονται οι μαγευτικές, καταπράσινες παραλίες της βόρειας Πελοποννήσου.

ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ ΜΕ ΤΟ ΟΔΟΝΤΩΤΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟ

Εδώ και εκατό χρόνια, κάθε μέρα, ξεκινά από τη γραφική παραλία του Διακοφτού, το ξακουστό τρενάκι, για να εκτελέσει τη γραφικότερη διαδρομή των Βαλκανίων. Αποχειρετά τον καταπράσινο εύφορο κάμπο της Αιγιαλείας, για να σκαρφαλώσει αγκομαχώντας και σφυρίζοντας, στην τόσο ενδιαφέρουσα ορεινή περιοχή των Καλαβρύτων.

Χαρακτηριστικό του μοναδικού στην Ελλάδα οδοντωτού σιδηρόδρομου είναι η δίδυμη οδοντωτή ράγα, η οποία συγκρατεί το συρμό από τυχόν εκτροπές ή οπισθοδρομήσεις, καθώς ανεβαίνει στις απότομες ανηφοριές του φαραγγιού. Έτσι ποτέ δεν έχει συμβεί το παραμικρό ατύχημα, από τότε που ο θρυλικός "μουντζούρης" έκανε το παρθενικό του ταξίδι.

Η γραμμή του οδοντωτού είναι από τις παλαιότερες της χώρας μας. Πρωτολειτούργησε ο 1896 και λέγεται ότι στοίχησε στο ελληνικό κράτος έναν ολόκληρο προϋπολογισμό. Μαγευτική μέσα στην αγριάδα της είναι η καταπράσινη χαράδρα, με τα πελώρια, σκληρά σαν ασάλι βουνά και την άγρια παρθένα βλάστηση. Κισσοί, πλατάνια, έλατα, σπάρτα και κάποια είδη φυτών, τα οποία δεν συναντώνται σε άλλα μέρη, αποτελούν την πλουσιότερη χλωρίδα της Ελλάδας, ίσως και της Ευρώπης και μάλιστα σε μια τόσο μικρή διαδρομή.

Το συμπαθητικό τρενάκι προχωρεί σιγά σιγά, έτσι ώστε ο επιβάτης ν' απολαμβάνει τις σπάνιες φυσικές ομορφιές που εναλλάσσονται στο κάθε του πέρασμα. Και καθώς διασχίζει τους πανύψηλους, καρακόρυφους βράχους της "Διαβολοποριάς" και διαπερνά τις δεκατρείς σκοτεινές γαλαρίες, προκαλεί το φόβο και τη λαχτάρα, ακόμα και στον πιο τολμηρό ταξιδιώτη.

Τα νερά του Βουραϊκού κατακυλάνε ορμητικά, δίπλα ή κάτω από τις σιδηρογραμμές και τις πέτρινες θολωτές γέφυρες, σχηματίζοντας λιμνούλες, ρυάκια, καταρράκτες. Ηαι ο ήχος του κελαρύσματος σε συνδυασμό με την αντήχηση των νερών που αντιβουίζουν, καθώς πέφτουν από τους κλιμακωτούς καταρράκτες δημιουργούν ηχητικές παραισθήσεις.

Η ονειρική διαδρομή, μήκους μόλις 22 χχλμ., διαρκεί περίπου μία ώρα με ενδιάμεσο σταθμό, για έναν καφέ, στο ειδυλλιακό περιβάλλον του γραφικού χωριού **Ζαχλωρού**. Από εδώ ένα μικρό μονοπάτι οδηγεί στο μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαιού, το οποίο δεσπόζει ανάμεσα στους θεόρατους, ατσάλινους βράχους που το περιβάλλουν.

Το φαράγγι του Βουραϊκού είναι από τα σπανιότερα της Ευρώπης και προστατεύεται σαν μονδικό μνημείο της φύσης.

Οι Ελληνικές Ομοσπονδίες ορειβατών και χιονοδρόμων οργανώνουν με επιτυχία, κάθε Μάιο, πεζοπορία στο φαράγγι, με τη συμμετοχή εκατοντάδων φυσιολάτρων.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Το περίφημο ιστορικό μοναστήρι του μεγάλου Σπηλαιού βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της γραφικής χαράδρας του Βουραϊκού, σε υψόμετρο 1.000 μ., προς το τέλος της ονειρικής διαδρομής Διακοφτού - Καλαβρύτων (10 χλμ. από τα Καλάβρυτα).

Είναι χτισμένο στα ριζά ενός πελώριου βράχου και το οκταώροφο κτίριο καλύπτει το στόμιο φυσικού σπηλαιού , από το οποίο πήρε το όνομά του.

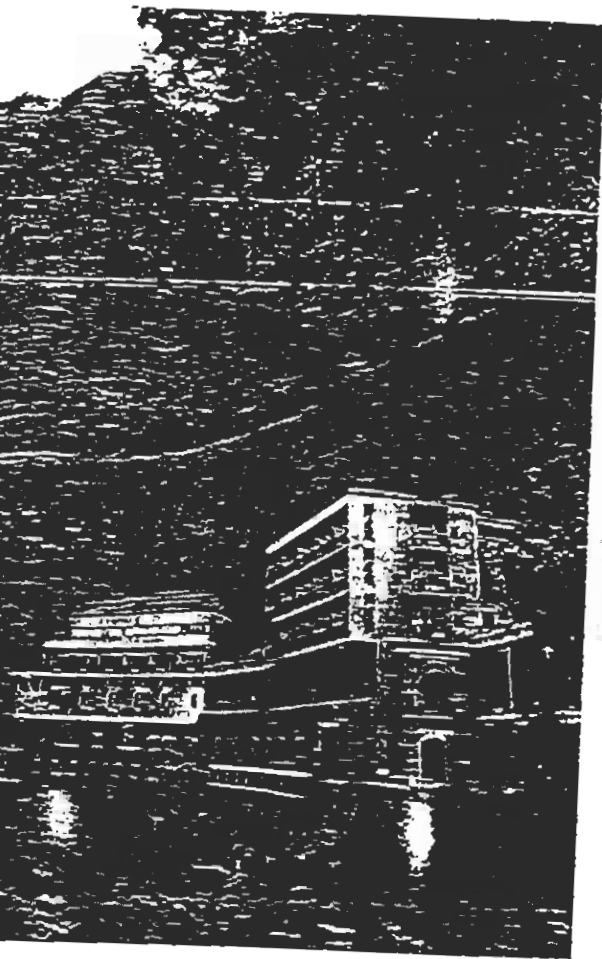
Σύμφωνα με την παράδοση, η μονή ιδρύθηκε το 362 μ.Χ. από τους Θεσσαλονείς μοναχούς Συμεών και Θεόδωρου, οι οποίοι, με τη βοήθεια της βοσκοπούλας Ευφροσύνης, από το απέναντι χωριό Ζαχλωρού, βρήκαν μέσα στο σπήλαιο την ανάγλυφη εικόνα της Παναγίας, φιλοτεχνημένη με κερί και μαστίχη από το Ευαγγελιστή Λουκά.

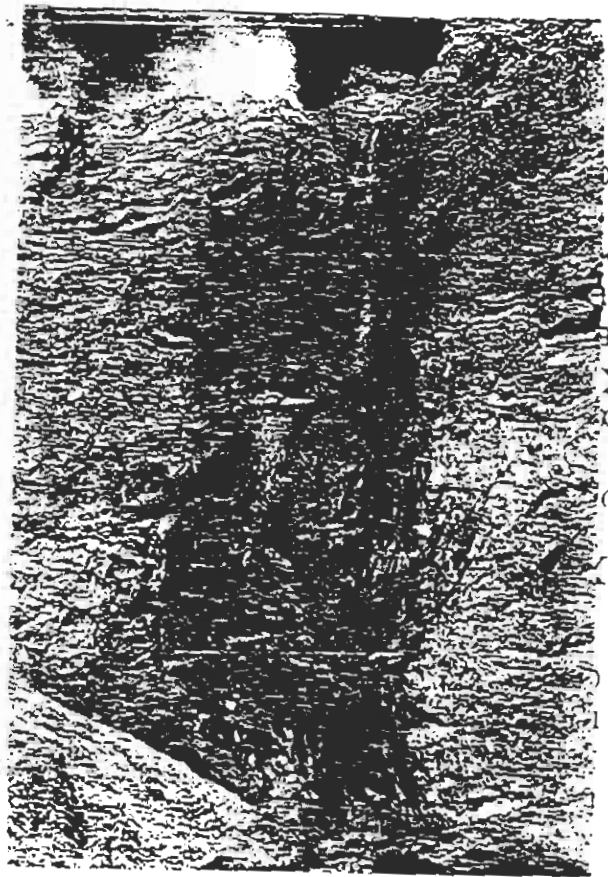
Σημεία των εγκαταστάσεων του Χιονοδρομικού
τράγου Καλαβρυτινών στο Νέλλιο

Η σπηλιά που βρίσκεται στα ριζά του φοβερού
βράχου που πέφτει το "αθάνατο νερό".

Παλαιό Μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαίου

Αροάνια σπη - Κελμός: "Υδατα της Στυγός"

Η περιοχή των ανασκαφών στους αρχαίους Λουσοίς.

Το περίγραμμα του Ναού της Αστέρας.

Η μονή γνώρισε μεγάλη ακμή κυρίως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, οπότε και συγκέντρωσε εκατοντάδες μοναχούς και απόκτησε τεράστια περιουσία. Οι περισσότεροι όμως θησαυροί αφανίστηκαν από λεηλασίες και καταστροφές, που οφείλονταν κυρίως σε πυρκαϊές, οι οποίες έπληξαν τη μονή τέσσερις φορές.

Ευτυχώς η πίεση που δέχτηκε η μονή το 1827 από τον Ιμπραήμ αναχαιτίστηκε από τους μοναχούς και έτσι, η μονή δεν πατήθηκε ποτέ από τούρκους. Η προσφορά της μονής στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης ήταν πολύ μεγάλη. Ενίσχυε τους αγωνιστές με όπλα και πολεμοφόδια και περιέθαλπε πολλούς πρόσφυγες.

Το 1943 οι Γερμανοί, κατά την επιδρομή τους στην περιοχή των Καλαβρύτων, λεηλάτησαν την μονή, έκλεψαν πολύτιμα κειμήλια και σκότωσαν 22 άτομα (μοναχούς, προσωπικό και προσκυνητές).

Παρά τις τόσες καταστροφές, σώθηκαν η Μεγαλοσπηλαιώτισσα εικόνα της Παναγίας δεξιοκρατούσας, οι κάρες των κτητόρων και της Αγίας Ευφροσύνης, το παλαιότατο ξυλόγλυπτο τέμπλο και άλλα πολύτιμα ιερά κειμήλια, τα οποία εκτίθενται στο Μουσείο της Ιερής Μονής.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

Το μοναστήρι της Αγίας Λαύρας είναι συνδεδεμένο με τους εθνικούς απελευθερωτικούς μας αγώνες. Εκεί έγινε η επίσημη κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 και κάτω από τον ιστορικό πλάτανο υψώθηκε, από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό, το πανέδοξο Λάβαρο της Επανάστασης, η πρώτη σημαία του Έθνους και ήχησαν το εθνεγερτήριο σάλπισμα "Αναστήτω το Έθνος" και ο όρκος "Ελευθερία ή Θάνατος".

Η μονή βρίσκεται σε απόσταση 6 χλμ. ΝΔ των Καλαβρύτων σε υψόμετρο 961 μ. και σε σημείο με υπέροχη θέα προς την κοιλάδα του Βουραϊκού. Το παλιό μοναστήρι χτίστηκε το 961 μ.Χ. και κατά την περίοδο ακμής του είχε 961 μοναχούς.

Η παράδοση θέλει ιδρυτή του μοναστηριού τον μοναχό Ευγένιο, συνασκητή του Αγ. Αθανασίου, ιδρυτή της συνώνυμης μονής της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους.

Το μοναστήρι καταστράφηκε και λεηλατήθηκε τρεις φορές από τους Τούρκους και τους Τουρκαλβανούς και μία φορά από σεισμό, ενώ το 1943 πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς. Άλλαξε θέση τρεις φορές. Το 1828 εγκαταστάθηκε στη θέση που είναι σήμερα.

Στο μουσείο της Ιστορικής Μονής ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει πολύτιμους θησαυρούς και κειμήλια, με εξέχον το τιμημένο Λάβαρο της Επανάστασης. Τα άρματα των αγωνιστών προξενούν ιδιαίτερο αίσθημα σεβασμού και βαθιά συγκίνηση.

Απέναντι από το μοναστήρι έχει στηθεί λαμπρό μνημείο- Ηρώο στη μνήμη των αγωνιστών του 1821.

Κάθε χρόνο, από 21 έως 25 Μαρτίου, που γιορτάζεται η επέτειος της Επανάστασης με λαμπρές τελετές και αναπαραστάσεις, το ιστορικό μοναστήρι ξαναζεί την παλιά του δόξα.

ΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Στη βόρεια πλευρά του Χελμού, στη θέση Ξερόκαμπος, βρίσκεται το γνωστό Χιονδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων.

Ο Ξερόκαμπος είναι από τα μεγαλύτερα οροπέδια της Ευρώπης, κρατάει χιόνι για μεγάλο χρονικό διάστημα και προσφέρεται απόλυτα για την οργάνωση χιονοδορομιών. Απέχει μόνο 14 χλμ. από τα Καλάβρυτα. Θαυμάσια, κορδελιαστή η διαδρομή, πνιγμένη από έλατα. Οι πίστες του αναπτύσσονται από υψόμετρο 1.650 μ. έως 2.300 μ.

Είναι από τα νεότερα και αρτιότερα σε οργάνωση χιονοδορομικά κέντρα. Οι πίστες του, συνολικού μήκους 20 περίπου χλμ. και συνεχώς

επκετεινόμενες, χωρίζονται σε εύκολες, μέτριες και δύσκολες, με δυνατότητα διαδρομών μέσα από τους γραφικούς λοφίσκους και από το όμορφο ελατοδάσος που τις περιβάλλει.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων είναι Δημοτική Επιχείρηση και λειτουργεί καθημερινά, κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου. Διαθέτει άνετους χώρους και όλες τις σύγχρονες εγκαταστάσεις (εστιατόριο, σταθμό πρώτων βοηθειών, παιδικό σταθμό, κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολή σκι με έμπειρους εκπαιδευτές κ.α.)

ΤΑ "ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΣΤΥΓΟΣ"

Αν και η θάλασσα με τις χάρες της γοητεύει περισσότερο τον κόσμο, τα βουνά προκαλούν έναν περίεργο θαυμασμό και γαληνεύουν την ψυχή του ανθρώπου. Ο θρυλικός Χελμός με το "αθάνατο νερό" και τα πολλά εκφραστικά τοπωνύμια, αγαπήθηκε και υμνήθηκε ίσως περισσότερο από τ'άλλα βουνά.

Η ανάβαση στο Χελμό δεν είναι δύσκολη. Λίγο ψηλότερα από το Χιονοδρομικό Κέντρο υπάρχει καταφύγιο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου, το οποίο τώρα προσεγγίζεται και με αυτοκίνητο. Εκεί κοντά βρίσκεται η ξακουστή "του πουλιού η βρύση". Πιο πάνω ο επισκέπτης πορεί να φτάσει στη "Νεραϊδοράχη"(2.341 μ.) για ν'απολαύσει τη μαγευτική ανατολή, τη θεά ολόκληρης της Πελοποννήσου, ακόμη και της φωτισμένης νυκτερινής Αθήνας, να θαυμάσει την "Ψηλή Κορφή" του Χελμού, που ορθώνεται αγέρωχη αντίκρυ και να περπατήσει σε απόκρημνα και απάτητα λημέρια, στα οποία γεννήθηκαν, περπάτησαν, ερωτεύθηκαν θεοί, ημίθεοι, ήρωες. Εδώ διαδραματίστηκε και το ειδύλλιο του Τάσου και της Γκόλφως. Τα "Υδάτα της Στυγός", το ιερώτερο Τέμενος του αρχαίου ελληνικού κόσμου βρίσκεται στο Χελμό.

Η μυθολογία αναφέρει ότι εδώ, σε μία από τις ψηλότερες κορφές, είχε το παλάτι της η τρομερή Στύγα, ξέχωρα από τους άλλους θεούς, αφού ήταν μισητή απ'όλους. Ήταν η μεγαλύτερη κόρη του Ωκεανού και είχε βοηθήσει τον Δία στην Τιτανομαχία. Ο πατέρας των θεών, για αντάλλαγμα της πρόσφερε πλούσια δώρα και όρισε να ορκίζονται οι θεοί στα δικά της νερά.

Σύμφωνα με τον Όμηρο, η Ήρα καθόρισε το φοβερό αυτό όρκο: *"Μάρτυρές μου ας είναι η Γη και ο πλατύς Ουρανός υπεράνω και τα νερά της Στύγας που πέφτουν από ψηλά"*

Εκεί ψηλά, λοιπόν, έστειλε ο Δίας τη φτεροπόδαρη Ίριδα να φέρει το μαγικό νερό, μέσα στο χρυσό της λαγήνι, για να ορκιστούν οι θεοί, όταν κρίνονταν ύποπτοι ψευτιάς. Τον όρκο προς την Στύγα οι αρχαίοι ονόμαζαν *"αάατον"* λέξη μοναδική, που σημαίνει το απαράβατο του όρκου ακόμα και τους θεούς.

Ο μύθος λέει ότι όποιος θεός φανεί επίορκος μαραζώνει για έναν ολόκληρο χρόνο. Μένει άφωνος και αναισθητός και δεν γεύεται την αμβροσία το νέκταρ. Για άλλα εννέα χρόνια μένει αποκλεισμένος από την προστασία των άλλων θεών και δεν συμμετέχει στις εκδηλώσεις τους.

Το άφθαρτο νερό της Στύγας ξεπηδά από πηγή που βρίσκεται στην κορυφή θεόρατου βράχου - *"όμοιον αυτού σε ύψος δεν γνωρίζω άλλον"*, αναφέρει ο Πausανίας και εξανεμίζεται για να εμφανιστεί κάτω με μορφή ψιλής βροχής.

Στα νερά της Στύγας η Θέτις βάπτισε το γιό της Αχιλλέα για να γίνει αθάνατος. Όμως η πτέρνα, από την οποία τον κρατούσε η μητέρα του, δεν βράχηκε και εκεί στόχευσε ο Πάρις - κατά τον Τρωϊκό πόλεμο - και τον τραυμάτισε θανάσιμα.

ΟΙ ΑΡΧΑΟΙ ΛΟΥΣΟΙ

Στα μέσα της γραφικής διαδρομής Καλαβρύτων - Κλειτορίας εκτείνεται ο "Απανάκαμπος" ο μεγαλύτερο και ωραιότερο οροπέδιο της περιοχής.

Ο αμαξιτός δρόμος, που ελίσσεται σαν φίδι μέσα στη μαγευτική κοιλάδα, περνά από τα παέμορφα χωριά Άνω και Κάτω Λουσοί ή Σουδενά. Στους Κάτω Λουσούς δεσπόζει ο πύργος των θρυλιών Πετιμμεζαίων, οπλαρχηγών του Αγώνα του 1821. Εδώ υπάρχει

διακλάδωση που οδηγεί στις φοβερές "Καταβόθρες", όπου διοχετεύονται τα νερά του Απανώκαμπου και απευθύνονται προς το "Σπήλαιο των Λιμνών".

Λίγο ψηλότερα από το δρόμο προς το Σιγούνι, κοντά στον οικισμό Χαμάκου ή Λουσικού, σώζονται ερείπια της πανάρχαιας πόλης των Λουσικών και του περίφημου Ναού της θεάς Αρτέμιδος τα οποία ανασκάπτονται συνέχεια από το 1898, από το Αυστριακό Ινστιτούτο Αθηνών. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως σημαντικά στοιχεία για τη μικρή αυτή αρκαδική πόλη με το Ιερό της Λουσιάτιδας ή Ημερασίας Αρτέμιδος. Στα ευρήματα περιλαμβάνονται τμήμα του αγάλματος της θεάς, χάλκινα διακοσμητικά και καλλωπιστικά αντικείμενα, πήλινα ειδώλια κ.ά. Εδώ γιατρεύτηκαν από την τρέλα τους οι κόρες του Προίτου, βασιλιά της Τίρυνας.

Ο επισκέπτης που θα φτάσει στον αρχαιολογικό χώρο θα θαυμάσει το περίγραμμα του ναού, το βουλευτήριο της αρχαίας πολιτείας και άλλα χτίσματα που χρονολογούνται από τον 6ο μέχρι και τον 4ο αιώνα π.Χ.

Οι αρχαίοι Λουσοί ήταν ανεξάρτητη πόλη και τον 9ο αιώνα π.Χ. αποτελούσαν ένα από τους μεγαλύτερους οικισμούς της αρχαίας Αζανίας. Ανέπτυξαν ισχυρή οικονομία και σημαντικό πολιτισμό. Αργότερα έχασαν την ανεξαρτησία τους και περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Κλειτορίας. Τα ίχνη της πόλης χάνονται περίπου τον 1ο αιώνα π.Χ. Κατά πάσα πιθανότητα η πόλη καταστράφηκε από σεισμό. Κατά τα χρόνια του Πausανία οι αρχαίοι Λουσοί ήταν ερείπια.

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΑΡΟΑΝΕΙΟΥ

Ένα από τα ομορφότερα φυσικά τοπία της ορεινής Αχαΐας είναι οι πηγές του Οροαενού ποταμού, που βρίσκονται στους πρόποδες του Χελμού, κοντά στον σκεπασμένο από πλατάνια χωριό **Πλανητέρου**.

Τα πεντακάθαρα και γάργαρα νερά του αναβλύζουν άφθονα από τη βραχώδη γή και δημιουργούν ρυάκια, γραφικές λιμνούλες και εντυπωσιακούς καταρράκτες, προσφέροντας στον επισκέπτη ένα καταπλητικό και αλησμόνητο θέαμα.

Η δημιουργία των παμπάλιων νερόμυλων και των νεροτριβών οφείλεται στη δύναμη του νερού και στην ύπαρξη του μαγευτικού πλατανοδάσους. Οι κάτοικοι της περιοχής αλέθουν εδώ τα δημητριακά τους και επεξεργάζονται τα ωραία υφαντά. Στον ίδιο χώρο έχουν εγκατασταθεί ιχθυοτροφεία πέστροφας και σολομού. Εκατοντάδες επισκέπτες φτάνουν καθημερινά για να παρακολουθήσουν τη διαδικασία παραγωγής και να γευτούν, κάτω από τα βαθύσκιατα πλατάνια, τα νόστιμα ποταμίσια ψάρια, τα οποία σερβίρονται ολόφρεσκα στα παραδοσιακά ταβερνάκια που λειτουργούν στο ειδυλλιακό αυτό τοπίο.

Τα κρυστάλλινα νερά των πηγών, βγαίνοντας από τη βραχώδη γή, περνούν από τα ιχθυοτροφεία και τους νερόμυλους, τρέχουν βιαστικά στην κατηφορία, μέσα από τις συστοιχίες των δέντρων, σχηματίζουν ποταμό και διασχίζοντας τη γραφική πεδιάδα του Αϊ - Βλάση και της Κλειτορίας, αδελφώνονται με το Λάδωνα.

Η ΚΛΕΙΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΛΕΙΤΟΡΑΣ

Σε απόσταση 25 χλμ. από τα Καλάβρυτα βρίσκεται η φημισμένη κωμόπολη **Κλειτορία** ή **Μαζείκα**. Είναι χτισμένη στη δυτική πλευρά της εύφορης κοιλάδας του Αροανείου ποταμού. Έχει 1.000 περίπου κατοίκους και έντονη εμπορική ζωή. Στην αρχαιότητα ανήκε στην Αζανία ή Αζανίδα, η οποία αποτελούσε τμήμα της Αρκαδίας.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Αρκάς με τη νύμφη Ερατώ απόχτησε τρία παιδιά: τον Αζάνα, τον Αφείδαντα και τον Έλατο, στα οποία μοίρασε τη χώρα του. Ο Αζάν απόχτησε έναν γιο, τον Κλείτορα, ο οποίος έχτισε (1.600 π.Χ.) την αρχαία ομώνυμη πόλη, 3 χλμ. δυτικά της σημερινής Κλειτορίας.

Ο αρχαίος Κλείτορας γνώρισε μεγάλη ακμή μέχρι τον 3ον αιώνα π.Χ.. Το έτος 235 π.Χ. κυριαρχείται από τους Αχαιούς, ενώ το 146 π.Χ. πέφτει τα χέρια των Ρωμαίων. Κατά τον 4ον αιώνα κατατάσσεται

μεταξύ των δέκα μεγαλύτερων πόλεων της Αρκαδίας και ύστερα ακολουθεί την τύχη ολόκληρης της Πελοποννήσου.

Μετά το 1205 μ.Χ. υπάγεται στη Βαρωνία των Καλαβρύτων. Τελευταίοι κατακτητές της περιοχής ήταν οι Τούρκοι, οι οποίοι αποχώρησαν με την έναρξη της επανάστασης του 1821.

Κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής (Δεκέμβριος 1943) η Κλειτορία καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Γερμανούς. Στο χώρο του αρχαίου Κλείτορα οι αρχαιολόγοι δεινργούν ανασκαφές από το 1987.

Μεταξύ των ευρυμάτων, που έχουν έλθει στο φως μέχρι σήμερα, συμπεριλαμβάνονται το μοναδικό ανάγλυφο του ιστορικού Πολυβίου, πλήθος νομισμάτων, που χρονολογούνται από τον 5ον αιώνα π.Χ. περίπου, διάφορες επιγραφές, βάσεις ισχυρών τειχών, δάπεδα οικιών, τάφοι διαφόρων εποχών, κ.ά.

Σήμερα η Κλειτορία είναι κέντρο ευρύτερης περιοχής, που περιλαμβάνει 18 ορεινά χωριά και παρουσιάζει αξιόλογη ανάπτυξη και τουριστική κίνηση. Υπάρχουν όλες σχεδόν οι Υπηρεσίες, Κέντρο Υγείας, σύγχρονο ξενοδοχείο, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια, κέντρα ψυχαγωγίας και αρκετά καταστήματα.

Λόγω των πολλών φυσικών καλλονών που συγκεντρώνει η ευρύτερη περιοχή, στην Κλειτορία λειτουργεί **Πρότυπο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης**. Εδώ εκπαιδεύονται καθηγητές και μαθητές από όλη την Ελλάδα πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα.

Ο επισκέπτης αξίζει να επισκεφτεί τον περικαλλή ναό του Αγ. Δημητρίου και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης.

Αξιόλογο θέρετρο της περιοχής είναι το **Ελατόφυτο** ή **Μάζι**, που είναι καρφωμένο στη Ν.Δ. πλευρά του Χελμού και πάνω από της πηγές του Αροανείου. Από τον οικισμό αυτό προέρχεται και το παλιό όνομα της Κλειτορίας, Μαζείκα.

Η Κλειτορία συνδέεται απευθείας με την Αθήνα μέσω της σήραγγας του Αρτεμισίου και μη την Πάτρα μέσω Καλαβρύτων και της οδού 111.

Η ΧΕΛΩΝΟΣΠΗΛΙΑ

Στο δρόμο για την Τρίπολη, 7.5 χλμ. από την Κλειτορία υπάρχει διακλάδωση η οποία περνά από την πηγή του Λάδωνα και μέσα από το γραφικό Κεφαλοχώρι **Λυκούρια** συνεχίζει προς τη Λίμνη Φενεού. Αμέσως μετά τη διακλάδωση (1.000 Μ.) βρίσκεται η ξακουστή Χελωνοσπηλιά, μία άλλη ιστορική τοποθεσία της επαρχίας Καλαβρύτων. Εδώ, πάνω σε πανοραμικό λόφο, έχει στηθεί το άγαλμα της Ελευθερίας, το οποίο δεσπόζει σε ολόκληρη την περιοχή.

Το περίλαμπρο μνημείο στήθηκε εκεί για να θυμίζει ότι στη Χελωνοσπηλιά έλαβε χώρα η πρώτη επαναστατική πράξη, κατά των Τούρκων, στις 16 Μαρτίου 1821.

Συγκεκριμένα, ο οπλαρχηγός Γιάννης Χοντρογιάννης από το Μάζι, παρέα το μα παλικάρια του και με την συγκατέθεση του άρχοντα Ασημ. Ζαΐμη, επιτέθηκαν κατά Οθωμανών φοροεισπρακτόρων, που επέστρεφαν από τα Καλάβρυτα στην Τρίπολη, φορτωμένοι με χρήματα "χαράτσια". Σκότωσαν έναν από αυτούς και πήραν τα χρήματα, τα οποία μετέφεραν στην Αγία Λαύρα, για ενίσχυση του Αγώνα.

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΛΑΔΩΝΑΣ

Ο παραπόταμος του Αλφειού Λάδωνος, που έχει την πηγή του κοντά στη Λυκούρια (11 χλμ. από την Κλειτορία), είχε μαγέψει με την ομορφιά του αρκετούς αρχαίους συγγραφείς. Ο Πausανίας, στα Αρκαδικά (Η 25,13), αναφέρει για το Λάδωνα: *"Κάλλους γαρ μεν ένεκα ουδενός ποταμού δεύτερος, ούτε των βαρβαρικών έστι ούτε Έλληνας"*, (στην ωραιότητα δεν υπάρχει δεύτερος ποταμός, ούτε ελληνικός ούτε ξένος).

Όπως πιστεύεται, τα νερά του προέρχονται από τη λίμνη Φενεού, που βρίσκεται ακριβώς πίσω από την οροσειρά του Χελμού. Η πηγή του Λάδωνα έχει στερέψει αρκετές φορές λόγω των σεισμών. Τα νερά χάνονται και ύστερα από κάποιο διάστημα ξαναεμφανίζονται και μάλιστα ορισμένες φορές έχουν προκαλέσει πλημμύρες μεγάλης έκτασης.

Ο Λάδωνας φημίζεται, ακόμα και σήμερα, για το πλήθος των νόστιμων ωαριών του. Οι καταπράσινες όχθες του ξεχωρίζουν για τη σπάνια ομορφιά του τοπίου που μοιάζει με ζωγραφιά. Άλλοτε στενεύουν σε χράδρες και άλλοτε απλώνονται σε ανοιχτές πειδιάδες πνιγμένες στις ιτιές, στα πλατάνια, τις καλαμιές.

Κατά τη μυθολογία, ήταν ποτάμιος θεός, γιος του Ωκεανού και της νύμφης Τηθύας. Υπάρχουν πολλοί θρύλοι και παραδόσεις σχετικά με το Λάδωνα, όπως η μεταμόρφωση της νύμφης Δάφνης σε φυτό, ύστερα από το κυνηγητό του Απόλλωνα, η μεταμόρφωση της Σύριγγας σε καλαμιά για να γλιτώσει από την καταδίωξη του τραγοπόδαρου Πάνα και η μεταμόρφωση της θεάς Δήμητρας σε φοράδα, για να αποφύγει τον Ποσειδώνα.

Εκτός από την πανέμορφη πηγή, ο επισκέπτης αξίζει να επισκεφτεί και τα υδροηλεκτρικά έργα του Λάδωνα με την ομώνυμη λίμνη κοντά στη Δάφνη, για να δαυμάσει τη δύναμη του νερού και τη δημιουργικότητα του ανθρώπου.

ΤΟ ΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΑ

Στη διαδρομή Καλαβρύτων - Κλειτορίας - Τρίπολης (9χλμ. από την Κλειτορία) στη θέση "Χάνι Κοτσιολέτη" της περιοχής Παγκρατίου είναι φυτεμένο το φημισμένο κλήμα του Πausανία. Πρόκειται για ένα πρωτοφανές, πελώριο κλήμα με πολλούς κλάδους, που άλλοι έρπουν νωχελικά στο έδαφος και άλλοι ελίσσονται και αγκαλιάζουν τα γειτονικά πανύψηλα δέντρα.

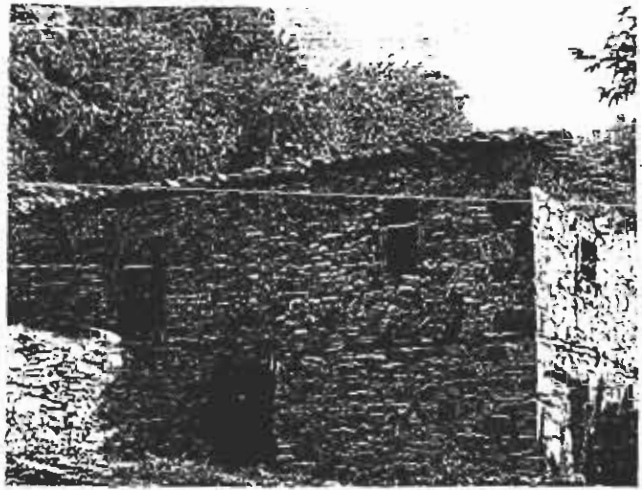
Το κλήμα αυτό, που η ηλικία του φαίνεται να είναι μεγαλύτερη των 2.000 χρόνων, φέρει το όνομα του φυσιολάτρη περιηγητή Πausανία, ο οποίος σύμφωνα με την παράδοση, πέρασε από εδώ

Ο χώρος των ανασκαφών με τα ευρήματα του αγγαίου Κλείτορα.

Ο κλήμα του Παισανία στην περιοχή Παγκρατίου Καλαβρύτων.

Από τα αρχικά (εποχή τουρκοκρατίας) σπιτάκια των Καστριών.

Από τα πρώτα σπίτια που χτίστηκαν μετελιναστατικά.

Από τα τελευταία ανιπαλαιωμένα σπίτια.

προερχόμενος από τον Ορχομενό Μαντινείας. Το κλήμα αυτό έχει ανακηρυχτεί "Διατηρητέο μνημείο της φύσεως".

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΛΑΔΩΝΑ

Σε απόσταση 24 χλμ. από Κλειτορία, προς Αρχαία Ολυμπία και Πάτρα (οδός 111) υπάρχει διακλάδωση, η οποία διασχίζει τη μαγευτική κωμόπολη **Δάφνη** ή **Στρέζοβα** και καταλήγει στην περίφημη λίμνη του Λάδωνα με το επιβλητικό φράγμα. Στην όμορφη πολίχνη μπορεί κανείς να θαυμάσει την υπέροχη θέα και τη **μονή της Ευαγγελίστριας**.

Η ΠΑΟΣ

Επί της οδού 111, τέσσερα χλμ. μετά τη διακλάδωση προς Δάφνη, βρίσκεται ο σύγχρονος οικισμός της Πάου, που προήλθε από τα μεταφερθέντα χωριά Σκούπι, Βεσίνοι και Δεχούνη. Εδώ "**ήκμασε**", κατά τον 7ον και 6ον αιώνα π.Χ., η **αρχαία πόλη Πάος**, που ανήκε στην Αζανία και στην οποία έζησε ο Ευφορίων. Με το τέλος των μηδικών πολέμων η πόλη μάλλον παρήκμασε και τελικά υποτάχτηκε στους Κλειτόριους. Ο Πausanίας, ενώ κατευθυνόταν προς την Ψωφίδα, είδε "Πάου κώμης ερείπια". Η Πάος επέχει 28 χλμ. από την Κλειτορία.

ΤΑ ΤΡΙΠΟΤΑΜΑ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΑ ΨΩΦΙΔΑ

Μετά την Πάο, στην ίδια διαδρομή (οδός 111) προς Πάτρα (37 χλμ. από Κλειτορία), ο επισκέπτης συναντά το μικρό χωριό **Τριπόταμα**. Είναι χτισμένο στη συμβολή τριών ποταμών (Ερύμανθου, Αροανείου ή Λειβαρτζινού και Σειράιου), απ'όπου πήρε τ'ονομά του. Εδώ υπάρχουν ιχθυοτροφεία πέστροφας.

Δίπλα από τα Τριπόταμα διακρίνονται ερείπια της **αρχαίας Ψωφίδας** (πελώρια τμήματα τειχών, ερείπια θεάτρου, θεμέλια αρχαίου ναού). Η Ψωφίδα ανήκε στην Αζανία. Γνώρισε μεγάλη ακμή και υπήρξε μέλος της Αχαϊκής Συμπολιτείας. Το 219 π. Χ. κατελήφθη από τον Φίλιππο της Μακεδονίας.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, εδώ αιχμαλώτισε ο Ηρακλής τον Ερυμάνθειο κάπρο.

Ο επισκέπτης, μπορεί από εδώ να επισκεφτεί τα ιστορικά κεφαλοχώρια **Λιβάρτζι** και **Αροανία** ή **Σωποτό**. Το ειδυλλιακό Λιβάρτζι, που απέχει 7 χλμ. από τα Τριπόταμα, ήταν πρωτεύουσα του πρώην Δήμου της αρχαίας Ψωφίδας. Έχει πλούσια ιστορία, παράδοση και αρχοντιά. Άφθονα νερά προφέρουν πλούσια βλάστηση και δροσιά. Οι ιστορικοί ναοί του διαθέτουν βυζαντινές εικόνες και εντυπωσιακές τοιχογραφίες του 18ου αιώνα. Εδώ βρίσκεται και η περίφημη **μονή της Αγίας Τριάδας**, που χρησιμοποιήθηκε, επί τουρκοκρατίας, ως "**κρυφό σχολειό**".

Η Αροανία ή Σωποτό απέχει από τα Τριπόταμα 13 χλμ. Η περιοχή είναι καταπράσινη με πολλά τρεχούμενα νερά. Το Σωποτό υπήρξε σπουδαίο διοικητικό, πνευματικό και εμπορικό κέντρο. Έχει αρκετά πέτρινα αρχοντικά, πολλές εκκλησίες και τα φημισμένα **μοναστήρια των Αγίων Θεοδώρων** και της **Φανερωμένης**. από τα Καλάβρυτα, η Αροανία απέχει 32 χλμ. (απευθείας).

Στο "**περιδέραιο**" των πόλων έλξης επισκεπτών στα Καλάβρυτα και στον ενάγυρό τους υπάρχουν αρκετά άλλα φυσικά, ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία καθώς και όμορφα χωριουδάκια, τα οποία όμως, λόγω χώρου, δεν είναι δυνατό να περιγραφούν στο "οδοιπορικό" αυτό.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τη **μονή του Αγίου Αθανασίου**, κοντά στο ορεινό κεφαλοχώρι **Φίλια**, τη **μονή της Μακελαριάς**, που βρίσκεται σε παράκαμψη του δρόμου προς της Πάτρα μέσω **Μανεσίου-Χαλανδρίτσας**, απέναντι από το μικρό χωριό **Φλάμπουρα**. Επίσης τη **μονή του Αγίου Νικολάου** που δεσπόζει στην κορυφή κωνικού, ελατοσκεπάστου λόφου, κοντά στην πανέμορφη **Βλασία** (στον ίδιο δρόμο). Μοναδικό στην Ελλάδα και ίσως στην Ευρώπη είναι το **εκκλησάκι της Πλατανιώτισσας**,

που είναι χτισμένο σε κούφωμα πελώριου πλάτανου στον ομώνυμο οικισμό, (16 χλμ. από Καλάβρυτα μέσω Κερπινής)

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΚΑΣΤΡΙΩΝ

Σε απόσταση αναπνοής από το "Σπήλαιο των Λιμνών" βρίσκεται ο ναός της Αναλήψεως Καστριών. Μοναδικό παραδοσιακό μνημείο, του 19ου αι., στην περιοχή. Πρόκειται για λιθόκτιστο σπάνιο κρίριο με "τρίκορφη πριονωτή" στέγη, χτισμένο στα ριζά πανύψηλου βράχου πνιγμένου από κισσούς και άγρια βλάστηση. Το ιερό βήμα είναι διαμορφωμένο μέσα σε σπηλιά. Λέγεται ότι στη θέση που χτίστηκε ο παλαιός ναΐσκος, ο οποίος ανακαινίστηκε το 1889, είχε βρεθεί αποτύπωμα της ιερής εικόνας της Αναλήψεως. Δίπλα από το ναΐσκο, σε μικρή σκίπη, μόναζε, ο γέροντας Ιερεμίας, ο οποίος κάποια νύχτα κάηκε, από τη φωτιά που είχε ανάψει για να ζεσταθεί. Σε απόκρυφο σημείο, πάνω από το εκκλησάκι, διακρίνονται ερείπια παλαιού οχυρώματος, το οποίο, φημολογείται ότι, είχε χρησιμοποιηθεί ως καταφύγιο των Πετμεζαίων και ως κρυσφύγετο του γνωστού "λήσταρχου" Πανόπουλου. Εδώ ο επισκέπτης μένει άναυδος από την αλλόκοτη ομορφιά του τοπίου. Κατά τη γιορτή της Αναλήψεως, το απέριττο αυτό εκκλησάκι συγκεντρώνει μεγάλο πλήθος προσκυνητών.

"Πανήγυρις πανηγύρεων" όλης της περιοχής από τα παλιότερα χρόνια

ΤΑ ΚΑΣΤΡΙΑ

Το μικρό και απομονωμένο χωριό **Καστριά**, με τα απλά αλλά γραφικά σπιτάκια του καρφωμένα σε μία απότομη, βραχόσπαρτη και ντυμένη με γκορτσιές και πουρνάρια πλαγιά του Χελμού, αν και στερημένο από επίγειες ομορφιές, αποδείχτηκε ότι ήταν πολύ πλούσιο σε υπόγειους θησαυρούς.

Είναι άξιο απορίας, γιατί ο Πλάστης διάλεξε αυτό το άσημο χωριό, για να δημιουργήσει ένα τόσο σπάνιας και ασύγκριτης φυσικής καλλονής σπήλαιο.

Τα Καστριά χωρίζουν το οροπέδιο των Λουσών από την πεδιάδα της Κλειτορίας, ενώ αντίκρυ τους υψώνεται η περήφανη κορυφή του Χελμού. Στα πόδια τους, στη "Δημοσιά", παράλληλα με την καταπράσινη ποταμιά, υπάρχει διάβαση, από την οποία γινόταν παλιότερα το περίφημο δρομολόγιο Αιγίου-Μαμουσιάς-Καλαβρύτων-Σουδενών-Κλειτορίας-Τριπόλεως. Χωντανοί μάρτυρες είναι το πέτρινο γεφύρι, το καμπυλωτό, κοντά στη Χελωνοσπηλιά Καστριών και τα διαδοχικά χάνια, από τα οποία τρία διατηρούνται ακόμα και σήμερα.

Στο βάθος της -ντυμένης στα πράσινα- ποταμιάς είναι κρυμμένη η πολυθρύλητη "Μαύρη Λίμνη" του χωριού. Το "κολυμβητήριο" των παιδικών μας χρόνων! Βράχια ψηλά κατακυλάνε εδώ που σε τρομάζουν, πελώρια πλατάνια σε δροσίζουν και γάργαρα νερά σε ξεδιψάνε, καθώς αναβλύζουν από τα σπλάχνα ανεξερεύνητων ακόμα σπηλαίων.

Για την ιστορική εξέλιξη των Καστριών δεν έχουμε επίσημα στοιχεία. Σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχαν δυό παλιοί οικισμοί. Το "Παλιοχώρι" στη θέση "Ίσωμα" και το "Μπελούσι" σε ομώνυμη τοποθεσία.

Οι Παλιοχωρίτες κάποτε εγκατέλειψαν το Ίσωμα και μεταφέρθηκαν στο "Κάστρο" αντίκρυ στο σπήλαιο. Το Κάστρο στο οποίο οφείλουν την ονομασία τους τα σημερινά Καστριά είναι φυσικός λόφος που περιβάλλεται από πελώριους βράχους, έτσι που μοιάζει με φρούριο, με μία μόνο διέξοδο.

Κατά το έτος 1700 τα Καστριά αποτελούνταν από 12 οικογένειες και είχαν πληθυσμό 39 κατοίκους (απογραφή Φρ. Δριμάνη Α/Α 89).

Λέγεται, ότι πριν από την έναρξη της επανάστασης του 1821, ένα επεισόδιο κάποιου τούρκου σε βάρους κάποιου Μπελουσιώτη ανάγκαζε τον δεύτερο να σκοτώσει τον τούρκο. Ως αντίποινα, οι τούρκοι έσπασαν τα γεμάτα κρασί βαρέλια των Μπελουσαίων και προξένησαν καταστροφές. Οι

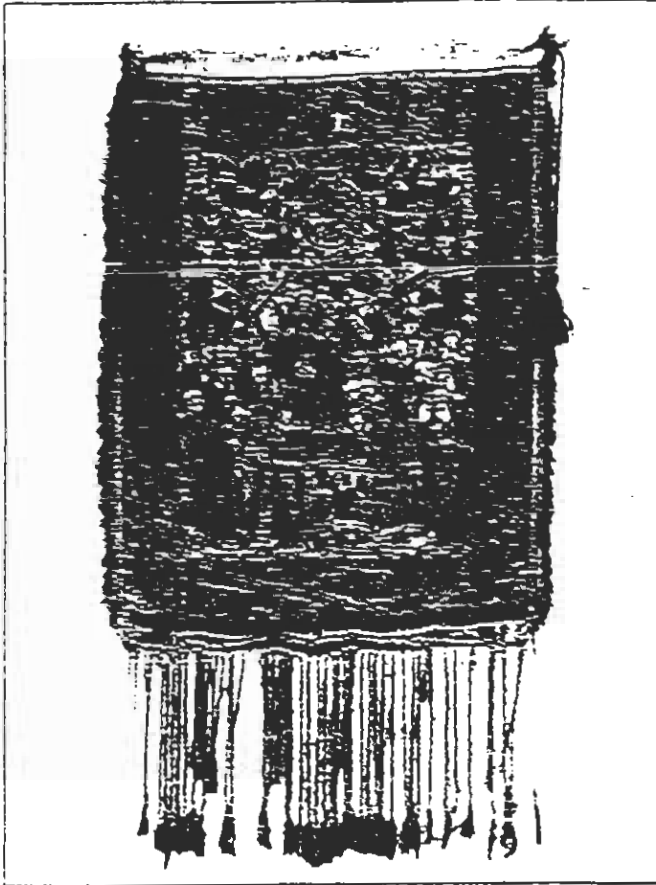
Γενική άποψη των Καλαβρυτών από τον "τόπο της θυσίας".

Μαγική γαλαρία του Βουρτζιζου που διασχίζεται από το τρένακι με τον εδοντοφόρο σιδηροδρομικό

Το μαγευτικό φράγμα της Γαλαρίας

Το τιμημένο Λάβαγο της Επανάστασης του 1821.

Το πανελλήνιο Μνημείο - Ηρώο των αγωνιστών του 1821.

Το ιστορικό Μοναστήρι της Αγ. Λαύρας.

Μπελουσαίοι εγκατέλειψαν και αυτοί τον οικισμό τους και κατα μία εκδοχή μετακόμισαν σε χωριό της Αμαλιάδας (μάλλον στον Καρδαμά), ενώ κατά μία άλλη εκδοχή, μεταφέρθηκαν σε χωριό της Ανδρίτσαινας.

Στη θέση που βρίσκονται σήμερα τα Καστριά είχαν χτιστεί αρχικά, (εποχή τουρκοκρατίας), μικρά πέτρινα σπιτάκια. Στο κέντρο ήταν χτισμένος ο πύργος , στον οποίο κατοικούσε ο Αγάς, (τοποτηρητής των τούρκων), στη περιοχή.

ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ -ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ

Το μοναστήρι της Αγίας Λάυρας απέχει από την πόλη των Καλαβρύτων 7χλμ. Το ιστορικό φλασ - μπακ αρχίζει από τον Αθανάσιο Αθωνίτη που ίδρυσε το παλιό μοναστήρι τον 10 ον αιώμα. Περνάει στα αμύθητης αξίας δώρα των Κομνηνών και της Αικατερίνης της Ρωσίας, για να φθάσει στο σήμα κατατεθέν της ελληνικής εθνεγερσίας.

Η Βιτρίνα πορστατεύει το διάτρητο από τις τουρκικές σφαίρες και διάσχιστο από τον αέριο χρόνο, Ιερό Λάβαρο του Παλαιών Πατρών Γερμανού.

Αριστερά από την είσοδο του μοναστηρίου βρίσκεται ο Μεγάλος Πλάτανος, που γύρω του συνέφαγαν οι Αγωνιστές του 1821 μετά την ορκωμοσία τους στο Λάβαρο του Αγώνα.

ΣΤΙΣ ΠΛΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΧΕΛΜΟΥ

Η εμπειρία του οδοντωτού, ο παραδοσιακός οικισμός της Ζαρούχλας, το σπήλαιο των Λιμνών, η Μονή της Αγίας Λάυρας, οι πηγές του Αθάνατου Νερού, δάση με πεύκα, έλατα, βελανιδιές , τοπία μοναδικής ομορφιά τα οποία μπορείτε να απολαύσετε αν σχεδιάσετε μια μικρή απόδραση στην ορεινή Αχαΐα.

δ) Στη Σουρωτή Θεσσαλονίκης για δυσπεψίες, στομαχικές ενοχλήσεις.

ε) . Στο Ξύνο Νερό Φλωρίνης για γαστρίτιδες, πέτρες στη χολή, ελαφριές ηπατικές παθήσεις.

Πολιτιστικός Τουρισμός

Οι πολιτιστικοί και θρησκευτικοί θησαυροί της χώρας μας αποτελούν ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο, που η διαφύλαξη, προστασία και ανάδειξη του είναι ανάμεσα στους κύριους στόχους του πολιτιστικού τουρισμού. Η πολιτιστική μας κληρονομιά αποτελεί πολύτιμη πηγή του ελληνικού τουριστικού πλούτου.

Η χώρα μας είναι γεμάτη από πολιτιστικά μνημεία που είναι άρρηκτα δεμένα με την πλούσια παράδοσή μας. Είναι παγκοσμίως γνωστό ότι ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει μία ποικιλία θεμάτων μια και η οικουμενική κληρονομιά της Ελλάδος αποτελεί το σπουδαιότερο πολιτικό και πολιτιστικό λίκνο της ανθρωπότητας.

Από τη αρχαιότητα (Αθήνα, Βεργίνα, Πέλλα, Δελφοί, Δωδώνη, Δίο, Μυκήνες, Φίλιπποι) με τα μνημεία τους και τον έξοχο πολιτισμό της τον Μεσαίωνα με τον Βυζαντινό πολιτισμό (Μυστράς, Μετέωρα) μέχρι τα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, και την σύγχρονη εποχή.

Η προσπάθεια ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού με τα προγράμματα ανάδειξης των παραδοσιακών οικισμών, έχει σημειώσει σημαντική επιτυχία τα τελευταία χρόνια. Θα πρέπει να σημειώσουμε επίσης ότι ο πολιτιστικός τουρισμός είναι μία ειδική μορφή τουρισμού που έχει πολλές δυνατότητες για να αποδώσει τα μέγιστα στην τουριστική οικονομία της χώρας μας, αρκεί να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες για τη σωστή εκμετάλλευση των πολιτιστικών μνημείων και της παράδοσής μας.

γνωρίσει από κοντά την ιστορία, την τέχνη και γενικά τον τρόπο ζωής άλλων ανθρώπων.

Ειδικά στη χώρα μας, όπου κάθε περιοχή έχει ένα ξεχωριστό τρόπο ζωής είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον να γνωρίσει κανείς από κοντά τα ήθη και τα έθιμα, την μοθσική, τη γλώσσα και γενικά της τέχνες της κάθε περιοχής.

Σ' αυτή την ειδική μορφή τουρισμού ανήκει και ο Σχολικός Τουρισμός. Περιλαμβάνει προγράμματα ξενάγησης σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και γενικά όλους τους πνευματικούς χώρους που έχουν σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό.

Έτσι θα μπορέσει ο κάθε Έλληνας πολίτης να γνωρίσει τον τρόπο του και ζώντας με τους συμπατριώτες του να συνειδητοποιήσει βαθύτερα και ανεξίτηλα την εθνική του ταυτότητα.

Θεραπευτικός (Ιαματικός) Τουρισμός

Από το έδαφος της χώρας μας αναβλύζει μεγάλος αριθμός μεταλλικών υδάτων ποικίλης συστάσεως που θεωρούνται πολύ αξιόλογες τόσο από απόψεως φυσιοχημικής συστάσεως του εδάφους τους, όσο και της θεραπευτικής τους ενέργειας.

Είναι γεγονός κοινά παραδεκτό ότι τα ιαματικά μας λουτρά και λουτροπόλεις μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης των τουριστών αυτής της κατηγορίας.

Ορεινές περιοχές όπου υπάρχουν ιαματικές πηγές είναι:

α) Στο Λαγκαδά Θεσσαλονίκης για ρυματικές παθήσεις και αρθρίτιδα.

β) Στη Νιγρίτα Σερρών για δυσλειτουργίες του πεπτικού συστήματος και αρθρίτιδες.

γ) Στο Σμόκοβο Καρδίτσας για ρευματοπάθειες, αρθρίτιδες, δερματοπάθειες.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με τις ειδικές μορφές τουρισμού αξιοποιούνται οι ανεκμετάλλευτες δυνατότητες που παρουσιάζει μία χώρα. Ειδικά στην Ελλάδα με την ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού επιχειρείται μία αλλαγή ταυτότητας του τουρισμού προβάλλοντας πλευρές που είχαν αγνοηθεί, αλλά κυρίως μεταφέροντας στην έμφαση της ανάπτυξης από το συναλλαγματικό στο ανθρωποκεντρικό στοιχείο.

Ειδικές μορφές τουρισμού που έχουν σχέση με τον ορεινό τουρισμό είναι : ο οικολογικός ή Φυσιογνωστικός ή Φυσιολατρικός, ο Θεραπευτικός, ο Πολιτιστικός, ο Ιστορικός, ο Χειμερινός, ο Οδοιπορικός, ο Εκρομικός, ο Θηραματικός, ο Αγροτικός τουρισμός για την τρίτη ηλικία.

Οι ειδικές αυτές κατηγορίες τουρισμού δεν έχουν δέσμευση χρόνου και έτσι βοηθούν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και λύνουν το πρόβλημα της Τουριστικής Προσφοράς στους πλάγιους μήνες (Οκτώβριος - Νοέμβριος και Απρίλιος - Μάιος) αλλά καλύπτουν και πιο ευρέα χρονικά πλαίσια

Οικολογικός ή Φυσιογνωστικός ή Φυσιολατρικός Τουρισμός

Οι σπάνιες εναλλαγές της ορεινής Ελλάδας, η ποικιλία των χρωμάτων, της πλούσιας βλάστησης και η εύκολη προσπέλαση των βουνών της χώρας μας βοήθησε στην ανάπτυξη του Φυσιολατρικού ή Οικολογικού Τουρισμού.

Εκπαιδευτικός ή Μορφωτικός Τουρισμός

Το ανθρώπινο πνεύμα έχει έμφυτη την τάση να αποκτάει νέες γνώσεις και να διευρύνει έτσι τον μορφωτικό του ορίζοντα. Η προδιάθεση αυτή δημιουργεί στον άνθρωπο την ανάγκη να ταξιδεύει για να

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙ

Ο ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ

Ο ορεινός τουρισμός είναι μία σύνθετη μορφή τουρισμού η οποία περιλαμβάνει την μετακίνηση του τουρίστα σε μέρη όπου κυριαρχεί το ορεινό στοιχείο.

Η ειδική αυτή μορφή τουρισμού έχει το προτέρημα να ξεπερνάει την εποχικότητα σε γενικά πλαίσια. Η τουριστική προσφορά διαμορφώνεται ανάλογα με της εποχές του έτους και έτσι υπάρχει η δυνατότητα να προσελκύει καθ'όλο το έτος τουρίστες με διαφορετικές επιθυμίες και αναζητήσεις.

Γι'αυτό άλλωστε περικλείει ή έχει σχέση με πολλές άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, τις οποίες θα αναλύσουμε πιο κάτω.

Παρ' όλα αυτά, πολύ λίγες χώρες ανέπτυξαν τον ορεινό τουρισμό (Αυστρία, Ελβετία, Καναδάς) συμπεριλαμβάνοντας ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Βέβαια για την μη ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού συντέλεσαν και πολλοί άλλοι λόγοι, κοινωνικοί και οικονομικοί.

Τελευταία άρχισαν παγκοσμίως προγράμματα που έχουν σχέση με τον ορεινό τουρισμό, κυρίως σε χώρες όπου ο τουρισμός είχε περιοριστεί μόνο στον παραθαλάσσιο (Ισπανία, Ελλάδα)

Ο ορεινός τουρισμός σε συνδυασμό με την κατάλληλη παροχή υπηρεσιών και υποδομής, μπορεί να αναπτυχθεί και να φθάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα. Προσφέρει άλλωστε εκτός από την ψυχαγωγία, περισσότερη ανάπαυση και οι συνθήκες του βουνού είναι ιδανικές για την σωματική αλλά και την ψυχική ισορροπία και υγεία.

ΟΔΟΝΤΩΤΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ -ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ

Το τρενάκι αγκομαχάει στις ανηφοριές με τα "δόντια" του σε εμπλοκή από το 1889.

Η διαδρομή στο χιονισμένο τοπίο, καταχέιμωνα, δίπλα στο ποτάμι και μέσα στις σήραγγες και τις γαλαρίες, είναι κάτι που όποιος δεν το έχει γευτεί σύντομα πρέπει να το πραγματοποιήσει.

Έλληνες εργατοτεχνίτες γεφυρώνουν πολλαπλά το Φαράγγι του Βουραϊκού, ανοίγουν γαλαρίες σεβόμενοι παραδειγματικά το τοπίο, κτίζουν υποδειγματικά λιθοδομές υποστήριξης με πελεκητή πέτρα και υψώνουν σταθμούς, αληθινά κομψοτεχνήματα αρχιτεκτονικής.

Η τετράωρη πεζοπορική κατάβαση της χαράδρας του Βουραϊκού δίνει μίαν άλλη υπόσταση της ομορφιάς του τοπίου και των διαστάσεων που έχουν οι μεταλλικές γέφυρες και οι σκοτεινές στοές.

ΜΕΤΑ ΣΠΗΛΑΙΟ - ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Από το σταθμό της Ζαχλωρούς τα μουλάρια ανέβαιναν παλιότερα το δικό τους Γολγοθά προς το Μέγα Σπήλαιο.

Ο ιερός τούτος τόπος θεωρείται το αρχαιότερο μοναστήρι της Ελλάδας. Κτίστηκε το 362 μ.Χ. από τους αδελφούς Συμεών και Θεοδώρα.

Η θέα είναι το ωραιότερο δώρο-προσφορά της μονής, αφού το κτίσμα βρίσκεται σε υψόμετρο 1000 μέτρων ενώ ένα τεράστιο κτίριο, όμοιο με φρούριο, υψώνεται σε οκτώ ορόφους στο κοίλωμα ενός πανύψηλου βράχου.

Στο Μέγα Σπήλαιο σώζεται η εικόνα της Παναγίας, φτιαγμένη από μαστίχα και κερί, η οποία είναι μία από τις τρεις που φιλοτέχνησε ο Ευαγγελιστής Λουκάς

Ιστορικός Τουρισμός

Είναι μία μορφή τουρισμού συναφή με τον πολιτιστικό τουρισμό. Αναφέρεται σε επισκέπτες που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν από κοντά τους ιστορικούς χώρους όπου διαδραματίστηκαν τα διάφορα γεγονότα που σημάδεψαν και δημιούργησαν την ιστορία του τόπου μας.

Η Ελλάδα σε μία θέση κλειδί ανάμεσα σε τρεις ηπείρους αποτέλεσε και αποτελεί κέντρο ενδιαφέροντος τόσο από οικονομική όσο και από κοινωνικοοικονομικής πλευράς. Μοιραία υπήρξε χώρος ανακατατάξεων πολιτικών και κοινωνικών. Είναι μία χώρα με ιδιαίτερο ιστορικό ενδιαφέρον.

Χειμερινός Τουρισμός

Όταν μιλάμε για χειμερινό τουρισμό εννοούμε τόσο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την ανάπτυξη του χειμερινού καθαρά τουρισμού με τα χιονοδρομικά κέντρα αλλά και τις ειδικές μορφές τουρισμού όσο και την τουριστική παραχείμανση.

Η γενική έννοια του χειμερινού τουρισμού οφείλεται στα χρονικά πλαίσια εντός των οποίων ασκείται αυτός και η ειδική έννοια οφείλεται στην δυνατότητα ασκήσεως ορισμένων τουριστικών εκδηλώσεων κατά την χειμερινή περίοδο, οι οποίες υπάρχουν ή μπορούν να αναπτυχθούν σε μία χώρα.

Ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί ένα σύμπλεγμα δραστηριοτήτων, που καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα επιθυμιών του ατόμου .

Η Ελλάδα είναι γεμάτη από βουνά. Τα τελευταία χρόνια όλο και πιο πολλοί Έλληνες αγαπούν και στρέφονται στον χειμερινό ορεινό τουρισμό.

Έτσι... ξαφνικά ο Όλυμπος, ο Σέλι, ο Παρνασσός, το Πήλιο, απέκτησαν τουριστική ταυτότητα και άρχισαν να εξελίσσονται σε στέκια φίλων του χιονιού και της χειμερινής διαβίωσης.

Παράλληλα άρχισε να διαφαίνεται μία προσπάθεια εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων που διαθέτουν τα περισσότερα από τα ελληνικά βουνά.

Βέβαια είναι πολύ νωρίς ακόμα για να μιλούμε για εφάμιλλη ποιότητα μ'αυτή που προσφέρουν τα χιονοδρομικά κέντρα του εξωτερικού.

Τον τελευταίο καιρό άρχισαν να πραγματοποιούνται νέες μελέτες και προγράμματα, τα οποία αναφέρονται στην προβολή και ανάπτυξη των ορεινών προβληματικών περιοχών της χώρας μας.

Οδοιπορικός Τουρισμός

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του οδοιπορικού τουρισμού είναι τεράστιες. Βασικός στόχος είναι να σέβεται και να αξιοποιεί το περιβάλλον. Η μορφή αυτή του τουρισμού ήταν αναξιοποίητη στη χώρα μας ενώ έχει αναπτυχθεί σε άλλες χώρες χωρίς τον πλούτο του φυσικού περιβάλλοντος της δικής μας.

Ο πλούτος του φυσικού μας περιβάλλοντος ευνοεί την καλλιέργεια και ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Τα μονοπάτια των βουνών μας έχουν μια ξεχωριστή ομορφιά και παρουσιάζουν έντονο οικολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον.

Οι πρώτες προσπάθειες για την ανάπτυξη του οδοιπορικού τουρισμού έγιναν με την πρωτοβουλία ανθρώπων του επιστημονικού και του πνευματικού κόσμου στα τέλη του περασμένου αιώνα. Ιδρύθηκε στον Πειραιά ο "Όμιλος Πεζοπόρων", ο οποίος αφού ανέπτυξε αξιόλογη δράση διαλύθηκε με τον πόλεμο του 1897. Το 1927 ιδρύεται ο "Οδοιπορικός Σύνδεσμος" που χαρακτηρίζεται ιστορικός σταθμός του οργανωμένου τουρισμού και το 1929 δημιουργείται η "Ελληνική Περιηγητική Λέσχη".

Παρόλα αυτά όμως, ο οδοιπορικός τουρισμός είχε περιοριστεί στις προσπάθειες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Γι' αυτό και η ανάπτυξη του είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Εκδρομικός Τουρισμός

Με τον όρο εκδρομικός τουρισμός εννοούμε την μετακίνηση ατόμων από τόπο σε τόπο, πάντοτε μέσα σε περιορισμένη ακτίνα και διάρκεια όχι μεγαλύτερη των 24 ωρών με σκοπό των ψυχαγωγία και ταυτόχρονα την ικανοποίηση εκπολιτιστικών σκοπών.

Η έως τώρα ανάπτυξή του οφείλεται στα εκδρομικά σωματεία της χώρας μας, τα οποία ταυτόχρονα υπήρξαν και οι θεμελιωτές του εσωτερικού τουρισμού.

Το πρώτο εκδρομικό σωματείο δημιουργήθηκε στην Αθήνα, ο " Όμιλος Εκδρομών", ο οποίος έδρασε μέχρι το 1910 και εθωρείται ο πρόδρομος του ελληνικού εκδρομισμού. Το 1925 δημιουργείται το πρώτο επαρχιακό σωματείο " Όμιλος Εκδρομέων Λαρίσης".

Αυτή η νέα μορφή τουρισμού αποσκοπεί στην ανάπτυξη, ανάδειξη και αξιοποίηση των σπάνιων βιότοπων της χώρας, εξασφαλίζοντας έτσι την προστασία τους σε επιστημονικές βάσεις, έτσι ώστε η τουριστική αξιοποίηση των ευαίσθητων περιοχών να συμβάλλει στην διατήρηση της οικολογικής τους ισορροπίας.

Η κατασπατάληση και η εξάντληση των μη ανανεούμενων φυσικών πόρων, η μόλυνση της ατμόσφαιρας, η νέκρωση των εδαφών, η μόλυνση των νερών, η ραδιενεργός ρύπανση, η διαταραχή όλων των φυσικών οικοσυστημάτων, η βαθμιαία εξαφάνιση της φυσικής πανίδας και χλωρίδας, αποτελούν στοιχεία μιας αξεπέραστης περιβαλλοντικής χρήσης.

Στη χώρα μας υπάρχουν περιοχές που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό από σπάνια είδη φυτών και ζώων και που διατρούν αναλλοίωτη τη φυσική τους κατάσταση. Οι σπουδαιότερες ορεινές περιοχές στη χώρα μας είναι:

α) Το Δέλτα του Έβρου, όπου ζούν εκατοντάδες είδη πουλιών.

β) **Οι Πρέσπες**, με τις λεύκες και τα υδρόβια δέντρα που προσφέρουν προστασία σε πολλά ζώα και πουλιά, όπως οι πελεκάνοι.

γ) **Η χαράδρα του Αώου** (μέσα στον Εθνικό Δρυμό του Βίκου) με τη σπάνια χλωρίδα και τα σπάνια είδη ζώων και πουλιών.

δ) **Βούρινος-Κοιλιάδα Μεσιανού** νερού. Αποτελεί έναν φυσικό παράδεισο.

Σ'όλα τα βουνά μας η χλωρίδα και η πανίδα είναι τόσο πλούσια που αποτελεί πρόκληση για τους λάτρεις του είδους και προσελκύει ολοένα και περισσότερους επισκέπτες από όλο τον κόσμο.

Αγροτικός Τουρισμός

Ο Αγροτουρισμός είναι μια νέα μορφή τουρισμού. Απευθύνεται σε όλους όσους επιθυμούν να περάσουν τις διακοπές τους σε αγροτικά σπίτια της ελληνικής υπαίθρου και να ζήσουν από κοντά τη ζεστασιά και τη φιλοξενία, την απλότητα και την ηρεμία των ανθρώπων που ζούν σ'αυτές της περιοχές της χώρας μας.

Έτσι, η Γενική Γραμματεία Ισότητας ίδρυσε γυναικείους συνεταιρισμούς στην ύπαιθρο, εξασφαλίζοντας τις αγρότισσες με μία οικονομική αυτοτέλεια που έχει άμεση σχέση με την κοινωνική τους απελευθέρωση.

Ο αγροτικός τουρισμός είναι ενταγμένος στο πρόγραμμα που ασχολείται με την αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας σε συνδυασμό με την γεωγραφική ανακατανομή της τουριστική κίνησης και την ανάδειξη νέων περιοχών.

Ξεκίνησε πειραματικά το 1984 στην Πέτρα της Μυτιλήνης. Στα πλαίσια του ιδίου προγράμματος οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί που λειτούργησαν είναι οι εξής:

α) Αμπελακίων, με δυναμικότητα 98 κλινών

β) Πέτρας Μυτιλήνης, δυναμικότητας 265 κλινών

γ) Χίου, με δυναμικότητα 98 κλινών

δ) Αράχωβας, με δυναμικότητα 200 κλινών

ε) Πρεσπών, με δυναμικότητα 25 κλινών

στ) Μαρωνείας

Τέλος πρέπει να αναφέρουμε ότι ιδρύθηκε προς ενίσχυση του αγροτουρισμού το πρώτο Αγροτικό Συνεταιριστικό Γραφείο Τουρισμού και Ταξιδίων στη Λέσβο και χρηματοδοτήθηκε στην πρότυπη ενέργεια από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

Τουρισμός για την Τρίτη Ηλικία

Είναι μία νέα ειδική μορφή τουρισμού, που οργανωμένα πια σε πειραματικό στάδιο, λειτουργεί στην Ελλάδα.

Ο τουρισμός για την Τρίτη Ηλικία, όπως και κάθε ειδική μορφή τουρισμού, έχει ιδιαιτερότητες που είναι απαραίτητο να προσεχθούν. Τα μετακινούμενα άτομα που ανήκουν στην Τρίτη Ηλικία έχουν ειδικές ανάγκες και επομένως χρειάζονται και ειδικές υπηρεσίες.

Χρεάζεται οι εγκαταστάσεις να αποκτήσουν ανάλογο εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση της ειδικής αυτής πελατείας. Είναι απαραίτητο να θεσπιστούν ειδικές προδιαγραφές που θα πρέπει να τηρούν τα νεοαναγειρόμενα ξενοδοχεία (ράμπες, ανελκυστήρες, πρόσθετο εξοπλισμό κ.λ.π.)

Η χώρα μας προσφέρεται για τουρισμό της τρίτης ηλικίας. Διαθέτει υπέροχες δασώδεις περιοχές με ομαλά μονοπάτια για άνετους και ξεκούραστους περιπάτους, όμορφες τοποθεσίες με ιαματικά λουτρά, θρησκευτικούς χώρους (Μοναστήρια, Εκκλησίες, κ.λ.π.) και ιστορικές τοποθεσίες που συγκινούν και προσελκύουν ιδιαίτερα τα άτομα της Τρίτης Ηλικίας.

Είναι μία μορφή τουρισμού εντελώς απαραίτητη περισσότερο για ανθρωπιστικούς λόγους, παρά για οικονομικούς. Γι' αυτό άλλωστε και εντάσσεται στο Πρόγραμμα του Κοινωνικού Τουρισμού.

Δασικός τουρισμός

Η παραγωγική και προστατευτική λειτουργία του δάσους στις σημερινές συνθήκες της βιομηχανικής κοινωνίας που η ζωή της χαρακτηρίζεται από την υποβάθμιση της ποιότητας της ίδιας της ζωής και τη μόλυνση του περιβάλλοντος, υποχωρούν και η κοινωνική λειτουργία του δάσους και του δασικού χώρου γενικά αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Ο άνθρωπος της μεγαλούπλης ή της μικρότερης πόλης, κουρασμένος σωματικά και ψυχικά, στρέφεται προς τη φύση και ιδιαίτερα προς το δασικό περιβάλλον, για να νοιώσει τη χαρά της αναψυχής, για να ανακουφιστεί και να ξεκουραστεί, να φύγουν απ' το μυαλό και τη σκέψη του οι έννοιες και οι φροντίδες της βιοπάλης, τα άγχη, οι αντιζηλίες και η καθημερινή ρουτίνα που τον κυβερνά. Ο δασικός τουρισμός είναι μια καθολική ανάγκη των σημερινών κοινωνιών που εκφράζεται με τη περιήγηση και αναψυχή στο δασικό χώρο και εκδηλώνεται με συγκεκριμένες απαιτήσεις για ασφάλεια, άνεση και πικιλία δραστηριοτήτων

Η έννοια του όρου δασικός τουρισμός δεν είναι απόλυτα ξεκαθαρισμένη γιατί πολλές φορές συγχέεται με το χειμερινό τουρισμό, με τον ορεινό τουρισμό κλπ. Σαν όρος ο δασικός τουρισμός είναι σχεδόν ανύπαρκτος τόσο από το λεξιλόγιο της καθημερινής ζωής όσο και από τη σχετική ελληνική βιβλιογραφία. Με τροποποίηση και πάλι του γενικού ορισμού του τουρισμού μπορούμε να ορίσουμε ότι Δασικός τουρισμός είναι η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων απ' το μόνιμο περιβάλλον τους στο δασικό περιβάλλον που αποσκοπεί στην αναζωογόνηση και αναδημιουργία, με συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής, της ψυχής και του σώματος του ανθρώπου και προκαλεί οικονομικές δραστηριότητες.

Ο ρόλος του δάσους σαν τουριστικό παράγοντα είναι πολύπλευρη γιατί το δάσος και οι δασικές εκτάσεις παρουσιάζουν ενδιαφέρον με τις φυσικές ομορφιές της χλωρίδας, της πανίδας, των θαυμάσιων τοπίων και της ανεπανάληπτης θέας που προσφέρει η φύση, με τους ιστορικούς και παραδοσιακούς θησαυρούς που υπάρχουν στο δασικό χώρο. Από άποψη χρήσης παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι μπορεί ο τουρίστας να χρησιμοποιήσει το δάσος σαν τουριστικό χώρο χειμώνα – καλοκαίρι,

δηλαδή όλες τις εποχές. Γιατί το δάσος το καλοκαίρι με την άφθονη δροσιά και υγείας που παρέχει και το χειμώνα με το χιόνι που έχει, είναι ιδανικός τόπος για τουρισμό και άναψυχή. Ο δασικός τουρισμός έχει ακόμα την δυνατότητα να εξασφαλίσει τα οικονομικά μέσα και την άνθιση στις ορεινές περιοχές και στη χειμαζόμενη οικονομία τους, με τα έργα υποδομής που θα γίνουν και τουριστική κίνηση που θα δημιουργηθεί.

Αλλά για να μπορέσει ο δασικός χώρος να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του δασικού τουρισμού της σημερινής και μελλοντικής κοινωνίας, πρέπει να γίνει ανάλογη ανάπτυξη και οργάνωση του κάθε δασικού χώρου που προσφέρεται για τουρισμό. Εδώ πρέπει να πούμε ότι η οργάνωση του δασικού χώρου πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην προκαλούνται ζημιές και καταστροφές στο δάσος και στο δασικό τοπίο αλλά και στη γενική περιβαλλοντική διεύθυνση του χώρου.

Ο τουρίστας, ξένος και ντόπιος, για να βρεθεί στο δασικό χώρο και να δραστηριοποιηθεί για να ευχαριστήσει τη σωματική και ψυχική του υγεία, πρέπει να βρει την κατάλληλη υποδομή τόσο μέσα στο δάσος (χώροι κατσκήνωσης, εκτάσεις για κυνήγι και ψάρεμα, χιονοδρομική πίστα με σκι – λικτ κλπ) όσο και στους οικισμούς ή τα χωριά που θα διαμένει (ξενοδοχεία, εστιατόρια, ξενώνες, εξωραϊσμός κοινοχρήστων χώρων κλπ.) Ακόμη για να φτάσει στο δασικό τουριστικό τόπο πρέπει να υπάρχει κατάλληλο οδικό δίκτυο και μάλιστα σε καλή κατάσταση. Επίσης να βρει ένα δασικό πληθυσμό που να μπορεί όχι μόνο να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο τομέα της εξυπηρέτησης αλλά και να δείξει τις φυσικές ομορφιές του τόπου του και την πολιτιστική τους κουλτούρα.

Για να γίνουν τα παραπάνω και πολλά άλλα που χρειάζονται για την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού στη χώρα μας, πρέπει να υπάρξει ενδιαφέρον και προγραμματισμός από τους φορείς του Ελληνικού δασικού τουρισμού, έτσι ώστε ο δασικός τουρισμός να γίνει παράγοντας για την Εθνική Οικονομία και την πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου μας.

Φορείς του Δασικού Τουρισμού

Η αλήθεια για το δασικό τουρισμό στη χώρα μας είναι δυστυχώς πικρή. Μέχρι σήμερα η όλη διαχείριση του Ελληνικού δασικού χώρου είχε αποκλείσει τη δυνατότητα το δάσος να γίνει τουριστικός παράγοντας.

Υπάρχουν λίγες εξαιρέσεις όπου ιστορικοί, αρχαιολογικοί και λαογραφικοί μας τόποι ήταν και είναι πλαισιωμένοι από δάση και γενικά με πράσινο π.χ η Επίδαυρος που με το πράσινο πλαίσιο της, συγκινεί και συγκεντρώνει χιλιάδες τουρίστες ξένους και ντόπιους. Μόνο κατά την τελευταία δεκαετία υπήρξε μια μικρή αξιοποίηση του Ελληνικού δασικού χώρου και αυτή πρώτα από τη μεριά της ιδιωτική επιχειρηματικής δράσης. Τα πρώτα ορειβατικά κατααφύγια και οι εγκαταστάσεις χιονοδρομίας ανήκουν σε συλλόγους και αθλητικούς ομίλους. Η πολιτεία στα μέσα της περασμένης δεκαετίας, κήρυξε με νόμους ορεισμένες περιοχές της χώρας με δάση και φυσικά και ιστορικά μνημεία σαν προστατευτές και ενισχύοντας τους ιψιωτικούς φορείς έκανε ορισμένα χιονδρομικά κέντρα. Επίσης καθόρισε δασικές – ορεινές ζώνες για τουριστική ανάπτυξη (περιοχές Παρνασσού, Βερμίου, Ζήρειας, Πίνδου κ.ά.) Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού ακόμη, τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, επιχειρεί και προγραμματίζει την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού στην Ελληνική ύπαιθρο (κυνηγετικός τουρισμός, αλιευτικός τουρισμός κλπ.) Η δημόσια Δασική Υπηρεσία είναι ο τελευταίος δδυστυχώς φορέας που έχει ασχοληθεί με την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνει κανείς ότι στη χώρα μας δεν υπάρχει ειδικός φορέας ή φορείς που να φροντίσουν για τη σωστή ανάπτυξη του δασικού τουρισμού. Γι αυτό στο πνεύμα του τι πρέπει να γίνει και "όχι του τι υπάρχει, πιστεύουμε ότι για να αναπτυχθεί η υποτυπώδης μορφή δασικού τουρισμού και να ολοκληρωθεί, πρέπει πρώτος φορέας του δασικού τουρισμού να είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες να κάνουν υπόθεσή τους και τα δασικό τουρισμό. Ξεκινώντας από τη βάση προς τη κορυφή, ο δεύτερος φορέας πρέπει να είναι η Πλιτεία που θα είναι και ο κεντρικός φορέας απ όπου οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα συντονίζονται και με τον οποίο θα συνεργάζονται.

Επισημάνση και απογραφή χώρων δασοτουριστικού ενδιαφέροντος

Ο δασικός τουρισμός έχει σαν σκοπό να ικανοποιήσει τη σχετική ζήτηση που εκδηλώνεται εκ μέρους των ανθρώπων από κοινωνικο – οικονομικά αίτια. Πρωταρχικής λοιπόν σημασίας είναι το αν υπάρχουν ή όχι οι σχετικοί φυσικοί, ιστορικοί και πολιτιστικοί πόροι (δεδομένα) στο δασικό χώρο, ποιά είναι η φύση, το είδος, το μέγεθος και γενικά οι δυνατότητές τους.

Ο δασικός τουριστικός χώρος της Ελλάδας είναι σημαντικότερος. Η Ελλάδα μέσα στο δασικό της χώρο έχει ένα μεγάλο αριθμό τόπων με συνθήκες ιδιαίτερα ευνοϊκές για τουρισμό. Κάθε γωνιά της Ελληνικής γης ζωντανεύει από τη πλούσια Ελληνική μυθολογία. Ο αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός κοσμεί ολόκληρη τη χώρα με τα μοναδικά μνημεία του. Η φυσική ομορφιά των Ελληνικών βουνών και των παραθαλάσσιων δασικών εκτάσεων αναγνωρίζεται από ντόπιους και ξένους τουρίστες της. Η φύση απ' την άλλη μεριά προίκισε τον τόπο αυτό με σπάνια φυτικά και ζωικά είδη, που έχουν μεγάλη επιστημονικό ενδιαφέρον, καθώς και με ιδανικές για την υπαίθρια αναψυχή και τουρισμό κλιματικές συνθήκες.

Στην Ελλάδα λείπει η συστηματική επισήμανση και απογραφή των χώρων δασοτουριστικού ενδιαφέροντος. Μια πρώτη προσπάθεια έγινε από τη Δ/ση Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, όπου επισημάνθηκαν και καταγράφηκαν οι ελληνικοί δρυμοί, τα αισθητικά δάση και τα μνημεία της φύσης.

Οι τοπικοί φορείς του δασικού τουρισμού πρέπει να επισμάνουν τους χώρους εκείνους που παρουσιάζουν δασοτουριστικό ενδιαφέρον και στη συνέχεια να προχωρήσουν στην απογραφή τους. Τέτοιοι χώροι είναι δασικές εκτάσεις που περιέχουν ιστοικούς τόπους, μνημεία, κάστρα, Ιερές Μονές και γραφιά εκκλησιάκια, ιαματικές πηγές, απότομες χαράδρες, πηγές παραδοσιακοί οικοσμοί κλπ.

Η απογραφή των δασοτουριστικών χώρων, που πρέπει να γίνει το συντομότερο δυνατό, θα πρέπει να αναφέρεται κυρίως:

- Στη γεωγραφική θέση των δασοτουριστικών χώρων.
- Στην ιδιοκτησιακή κατάστασή τους
- Στην έκταση των κατάλληλων ειδικών τουριστικών τόπων για κάθε περιοχή.
- Στην κατηγορία ανάπτυξης κάθε περιοχής από άποψη έντασης χρήσης και ποιότητας τουρισμού.
- Στην ύπαρξη κατάλληλων εκάσεων για τεχνητή ίδρυση νέων δασών.
- Στην περιηγητική χωρητικότητα κατά είδος αναψυχής κάθε δάσους χωριστά.
- Στην περίοδο και στη διάρκεια χρήσεώς τους.

Χώροι ανάπτυξης του δασικού τουρισμού

Σε κάθε δασοτουριστικό χώρο είναι προφανές ότι οι τουρίστες δεν κινούνται σ' ολόκληρη την επιφάνειά του και δεν καταπατούν κάθε τμήμα της επιφάνειάς του. Η συγκέντρωση των τουριστών και οι δραστηριότητες τους αναπτύσσονται σ' ένα σχετικά μικρό μέρος της όλης έκτασης δηλαδή σε ειδικούς χώρους ή θέσεις (χώροι κατασκήνωσης, χιονοδρομίας, θέας κλπ.) Η συνολική δασική έκταση αποτελεί το φυσικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υπάρχουν οι ειδικοί χώροι για την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού. Σ' ένα αισθητικό δάσος για παράδειγμα, δεν χρησιμοποιείται όλη του η έκταση αλλά ορισμένα σημεία ή θέσεις του που διαμορφώνονται κατάλληλα με τις ανάλογες κατασκευές. Αυτό συμβαίνει γιατί ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, η αξία ποσοτικά και ποιοτικά του δασοτουρισμού είναι διάφορη κατά είδος και μέγεθος στη μονάδα επιφανείας στις διάφορες κατηγορίες. Η τοπογραφική διαμόρφωση, η βλάστηση, το αν υπάρχουν λίμνες, καταρράκτες, ιστορικά κλπ. Μνημεία κ.ά. επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τον αριθμό των τουριστών που μπρεί να δεχθεί ένας δασικός χώρος, ένα δάσος.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την τουριστική αξία των δασιών τόπων και που πρέπει να εξετάζουμε κατά την επισήμανση αυτών είναι:

- Φυσικοί:
 - o Το γενικό κλίμα της περιοχής και το μικροκλίμα κάθε θέσης (θερμοκρασία, βροχές, άνεμοι, χιόνια).
 - o Η τοπογραφική διαμόρφωση (κλίση, θέση στη πλαγιά, έκθεση στον ορίζοντα).
 - o Το έδαφος (φυσικές του ιδιότητες).
 - o Το νερό (ποσότητα, ποιότητα ανάλογα με το είδος της χρήσης του, ατομικής χρήσης ή μέσο αναψυχής).
 - o Το γενικό περιβάλλον (εξασφάλιση ωραίας θέας).

- Βιοτικοί
 - Η βλάστηση (είδος, μορφή, υφή) επηρεάζει σημαντικά το βαθμό καταλληλότητας των χώρων και από άποψη αισθητικής του τοπίου

- Τα ζώα επηρεάζουν τη βλάστηση και με την παρουσία της επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την αξία του χώρου από άποψη αισθητικής αλλά και ασφάλειας των τουριστών.

Όμως το δυναμικό των δασοτουριστικών χώρων δεν καθορίζεται μόνο από την έκταση των διαφόρων κατηγοριών χώρων δασικού τουρισμού και την αξία και πυκνότητα των τόπων των κατάλληλων για διάφορες δραστηριότητες, αλλά και από το ότι, η έκταση και η ένταση της ανάπτυξης των δασικών εκτάσεων θα πρέπει να εξασφαλίζουν στο διηνεκές την κοινωνική αυτή λειτουργία των δασών. Δηλαδή πρέπει οι φυσικοί πόροι να συντηρούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσφέρουν σ'ένα ορισμένο αριθμό τουριστών την κοινωνική λειτουργία του δάσους χωρίς να υποβαθμιστούν οι υπόλοιπες λειτουργίες του ή η αισθητική του αξία και άρα η τουριστική του αξία. Το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό τουρίστα κατά μέρα που μπορεί να δεχθεί ένα δάσος αναψυχής ή κάποιος άλλος τουριστικός δασικός χώρος, σ'ένα χρόνο χωρίς να υποβαθμιστούν οι λειτουργίες του, και να δώσει άριστη ποιότητα τουρισμού, λέμε τουριστική χωρητικότητα μιας δασικής έκτασης. Αυτή επηρεάζεται θετικά ή αρνητικά από τους εξής παράγοντες :

- Έκταση ανά ημέρα τουρίστα
- Πυκνότητα χώρων αναψυχής
- Εποχή και περίοδος χρήσης
- Συχνότητα χρήσης χώρων τουρισμού
- Τρόπος χρήσης χώρων τουρισμού
- Διοικητική μέριμνα και ποιότητα τουρισμού

Οι χώροι ανάπτυξης του δασικού τουρισμού είναι χώροι κατασκηνώσεως, χώροι χιονδρομιών, καταφύγια ορειβατών, εκτάσεις κατάλληλες για κυνήγι και ψάρεμα.

- Χώροι κατασκηνώσεων

Σαν χώρο κατασκήνωσης εννοούμε μια περιοχή με ορισμένες προϋποθέσεις (νερό, άνεση, ασφάλεια, αισθητική και ψυχική ικανοποίηση, όχι ανεμόπληκτες θέσεις κλπ.) όπου οι τουρίστες μπορούν να διανυκτερεύσουν για μια ή περισσότερες νύκτες. Υπάρχουν 7 είδη χώρων κατασκηνώσεων:

Χώροι κατασκηνώσεων για ταξιδεύοντες

Χρησιμοποιούνται για μία ή δύο απλές διανυκτερεύσεις και γι' αυτό προσφέρουν το ελάχιστο από πλευράς άνεσης και ευκολίας (τουαλέτα, νερό, τραπέζια). Αναπτύσσονται κοντά σε κατοικημένες περιοχές να να μπορούν οι τουρίστες να κάνουν τις απαραίτητες προμήθειες.

Χώροι κατασκηνώσεων γενική χρήσης

Συνήθως βρίσκονται κοντά σε δάση αναψυχής που είναι κοντά σε μεγάλες πόλεις. Χαρακτηριστικό τους η μεγάλη συνάθροιση ανθρώπων και ο κοινωνικός τρόπος ζωής τους (βραδυνές συγκεντρώσεις διασκέδασης, συναντήσεις ομάδων, συνέδρια κλπ.) Έχουν κατασκευές με τελειότητα και στερεότητα δηλαδή μεγάλο κόστος.

Χώροι κατασκηνώσεων οργανωμένων ομάδων.

(Πρόσκοποι, φυσιολατρικοί όμιλοι, μαθητές σε ομάδες κλπ.) Εδώ η οργάνωση και η λειτουργία των χώρων αυτών πρέπει να ανταποκρίνεται στους σκοπούς και στα καθορισμένα προγράμματα των οργανωμένων ομάδων.

Οικογενειακή χώροι κατασκηνώσεων

Αυτός ο τύπος είναι ο πιο προσαρμοσμένος στο δασικό περιβάλλον, γιατί μπορούν να τακτοποιηθούν άριστα και σε θέσεις με σχετικά ανώμαλη τοπογραφική διαμόρφωση, με μικρές μόνο αλλοιώσεις του τοπίου κατά τη διαμόρφωση του χώρου. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι η σχετική μοναχικότητα των κατασκηνωτικών μονάδων (σκηνών) μέσα σε μια ομάδα μονάδων, που αναπτύσσονται σε σχετικά μικρή έκταση.

Χώροι κατασκηνώσεων αιχμής.

Είναι χώροι για προσωρινές κατασκηνώσεις 2-3 ημερών μαζικής εξόδου κατοίκων των μεγάλων αστικών κέντρων (δεκαπεντάγουστο, άνοιγμα περιόδου κηνηγίου κλπ.)

Χώροι κατασκηνώσεων μακρόχρονης παραμονής.

Χώροι για να μείνουν κατασκηνωτές για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από 15 ημέρες. Εδώ προσφέρεται η μεγαλύτερη δυνατή άνεση και ασφάλεια. Οι κατασκηνωτές στεγάζονται σε ξύλινες καμπίνες και προφέρονται λουτρικές ευκολίες, ζεστό νερό, περίπτερ κλπ. Αυτοί οι χώροι αναπτύσσονται κοντά σε τόπους ελκυστικούς και φημισμένους για τις εξαιρετικές δυνατότητες τουρισμού που προσφέρουν π.χ. λεμβοποιία, κινήγι εξααιρετιών θηραμάτων κλπ. Η ανάπτυξη και εκμετάλλευση τέτοιων χώρων συνήθως ανατίθεται σε ιδιώτες που με ειδικές συμβάσεις καθορίζονται σε λεπτομέρειες του τρόπου και του είδους ανάπτυξης, τα τέλη χρήσης, η διάρκεια εκμετάλλευσής τους κλπ.

Χώροι κατασκηνώσεων σε απομονωμένες περιοχές.

Αυτός ο τύπος κατασκήνωσης είναι για περιηγητές – φίλους τους άγριας και παρθένας φύσης. Αναπτύσσονται κοντά σε πηγές και διαθέτουν μόνο μια μικρή εστία παρασκευής φαγητού και χώρο καθαριότητας απλής κατασκευής.

Η διαρρύθμιση των χ.κ. και οι διάφορες κατασκευές μέσα σ'αυτούς, πρέπει να προσφέρουν και να επιβάλλουν στους δασοτουρίστες σχετική άνεση και ασφάλει παραμονής στο δάσος, διάφορες δυνατότητες και μέσα τουριστικής δραστηριότητας καθώς και ένα ορισμένο τρόπο χρήσης των χώρων, ώστε να αποφεύγονται ζημιές στο έδαφος και στη βλάστηση.

Χώροι χιονοδρομιών - καταφύγια ορειβατών

Από τους πιο σημαντικούς χώρους ανάπτυξης του δασικού τουρισμού είναι οι χώροι χιονδρομιών και τα καταφύγια ορειβατών. Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια σημαντική τουριστική εσωτερική κίνηση για ολιγοήμερο χειμερινό τουρισμό στα διάφορα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας και μια πού μικρότερη κίνηση ορειβατών που χρησιμοποιούν τα καταφύγια στις ψηλές κορφές των βουνών μας.

Οι απαραίτητες εγκαταστάσεις στους χώρους χιονοδρομιών είναι

- ski lifts
- telesieges
- self service φαγητού – αίθουσα αναπαύσεως
- ιατρείο
- χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων
- χώροι υγιεινής κλπ.

Τα καταφύγια χρησιμοποιούνται από τους ορειβάτες για ολιγόωρη ή ολιγοήμερη παραμονή και είναι η βάση για εξορμήσεις στα ψηλότερα των βουνών (αλπινισμός, ορειβασία) Εκλέγονται σε θέσεις μεγάλου σχετικού υψομέτρου, προφυλαγμένες από ανέμους, με ωραία θέα και σε θέσεις που δεν συγκρατούν πολύ χιόνι. Πρέπει να διαθέτουν δεξαμενή βρόχινου νερού και εγκαταστάσεις λουτρού και υγιεινής, θέρμανση (τζάκι ή σόμπα), κουτί φαρμάκων, κρεβάτια, στρώματα, κουβέτες, φανούς αν δεν υπάρχει ηλεκτρικό και ασύρματη επικοινωνία αν δεν υπάρχει ενσύρματη.

- **Εγκαταστάσεις κατάλληλες για κυνήγι και ψάρεμα**

Εκτάσεις κατάλληλες για κυνήγι είναι δημόσιες δασωμένες περιοχές, έκτασης μεγαλύτερης από 5.000 στρέμματα, που δεν περιέχουν λίμνες ή αναγνωρισμένους σταθμούς διάβασης ζώων και πτηνών. Οι εκτάσεις αυτές είναι ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές στις οποίες επιτρέπεται το κυνήγι ορισμένων ειδών σε ορισμένο αριθμό θηραμάτων και μετά από σχετική άδεια από τις αρμόδιες αρχές.

Στις ελεγχόμενες αυτές κυνηγετικές περιοχές οι εγκαταστάσεις περιορίζονται στο σημείο εισόδου – εξόδου της περιοχής. Ένα κατάλληλα διαρυθμισμένο κρίριο θα υπάρχει σε χώρους για ενημέρωση και έλεγχο των κυνηγών, για διαμονή του προσωπικού, με κουτί φαρμάκων κλπ.

Το ψάρεμα στα ορεινά γλυκά νερά των ποταμών και των λιμνών αποτελεί μια ξεχωριστή δυνατότητα τουριστικής δραστηριότητας που όμως για τα ελληνικά δεδομένα είναι σχεδόν

ανύπαρκτη. Όταν αναπτυχθεί η ορεινή ιχθυοπονία θα πρέπει το ψάρεμα να γίνεται ορθολογιστικά και σύμφωνα με την παραγωγή των ψαριών. Ο έλεγχος της δραστηριότητας του ψαρέματος θα γίνει πιο εύκολος και αποτελεσματικός όταν το ψάρεμα γίνεται σε κατάλληλα αναπτυγμένες θέσεις και οργανωμένες, στις όχθες των ποταμών και λιμνών. Η ανάπτυξη τέτοιων θέσεων θα προσφέρει επίσης στον ψαρά-τουρίστα άνεση και ασφάλεια.

Οι οργανωμένες θέσεις ψαρέματος θα πρέπει να έχουν

- χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων σε μικρή απόσταση από την όχθη του ποταμού ή της λίμνης.
- Μονοπάτι απ' το χώρο στάθμευσης μέχρι την όχθη.
- Κατάλληλη διαμόρφωση της όχθης ή και απλή ξύλινη εξέδρα με καθίσματα ή πάγκους.
- Κατάλληλα διαμορφωμένη παρόχθια βλάστηση για σκιά κλπ.
- Πρόχειρες γεφυρώσεις ρευμάτων, για να διευκολύνεται η κίνηση των ψαράδων.

Βελτίωση τουριστικών χώρων

Μια άλλη σημαντική αρμοδιότητα των φορέων που θα χειρίζονται την υπόθεση του δασικού τουρισμού είναι η βελτίωση των δασικών τουριστικών χώρων. Δραστηριότητα αυτή, που αναφέρεται στα υπάρχοντα τουριστικά δασικά δεδομένα, αποτελεί σημαντική πρϋπόθεση για την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού.

Αναμφισβήτητα η βλάστηση αποτελεί το βασικότερο συντελεστή του δασικού τοπίου. Η βελτίωση της επομένως είναι το πρώτο επίπεδο για τη γενικότερη βελτίωση του δασικού τουριστικού χώρου. Βελτίωση της βλάστησης σημαίνει χειρισμός της κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αυξηθεί σημαντικά η αισθητική αξία που δίνει στον δασικό τοπίο, ή και δημιουργία βλάστησης εκεί που δεν υπάρχει. Τέτοιοι χειρισμοί της δασικής βλάστησης είναι:

- Δημιουργία βλάστησης πλησίον δρόμων που οδηγούν σε δασικούς τουριστικούς χώρους, ώστε να προσφέρεται εύχαιριστη διαδρομή στους τουρίστες
- Ο χειρισμός ή και η ίδρυση παρόδιων δασοσυστάδων μέσα στο δάσος θα πρέπει να μην εμποδίζει τη θέα σε αξιοθέατα και εντυπωσιακά από

αισθητική άποψη σημεία του τοπίου, να αποτρέπει την πτώση κορμών στο κατάστρωμα των δρόμων και προσκρούσεις τροχοφόρων πάνω σε δέντρα καθώς και να αποτρέπει την ολισθηρότητα του καταστρώματος. Οι δασοκομικοί χειρισμοί πρέπει να είναι ανάλογοι με το τι θέλουμε να δείξουμε (ωρία θέα κλπ.) ή να κρύψουμε (αποψλωτικά υλοτομία κλπ.)

- Αναδάσωση ή κάλυψη με δασική βλάστηση πρέπει να γίνεται εκεί που υπάρχουν ιστορικοί τόποι, μονές, ιαματικές πηγές κλπ. Για να αποκτήσει το τοπίο αισθητική αξία. Η προβολή ενός τουριστικού χώρου μέσα στο πράσινο πλαίσιο του αποκτήσει μεγαλύτερη αξία από αισθητική άποψη.

Η βελτίωση του δασικού τουριστικού χώρου σε δεύτερο επίπεδο γίνεται στις κατασκευές και τα τεχνικά έργα που μπορεί να είναι καθαρά δασικά (δασικά κτίρια προσωπικού, φράγματα διευθέτησης κοιτών και σταθεροποίησης εδάφους, στέγαστρα ζώων κλπ.) ή να είναι έργα κοινής ωφέλειας (γραμμές ηλεκτρικού, τηλεφωνικές γραμμές, τηλεοπτικοί σταθμοί κλπ) Πρέπει να μην γίνονται μόνο με σκέψεις και Αρχές της οικονομικότερης κατασκευής τους αλλά να προσαρμόζονται αρμονικά στο φυσικό δασικό τοπίο και όχι να το κακοποιούν.

Προβολή τουριστικών χώρων

Όπως για κάθε προϊόν, έτσι και για το δασικό τουριστικό προϊόν η διαφήμιση και η σωστότερη προβολή του αποτελεί προϋπόθεση για την κατανάλωσή του. Πραγματικά, με τη πληροφόρηση και την προβολή των δασικών τουριστικών χώρων και μέσων δραστηριότητας τουρισμού, αυξάνεται η ζήτηση για δασοτουρισμό και συνεπώς η κίνηση των ανθρώπων προς τα δάση και τις δασικές εκτάσεις γίνεται μεγαλύτερη.

Η προβολή των δασικών τουριστικών χώρων γίνεται με βελτίωση του οδικού δικτύου, διαμόρφωση θέσεων για τη στάθμευση αυτοκινήτων και για τη θέα του τοπίου και με βελτίωση των μέσων επικοινωνίας.

Εξασφάλιση σύγχρονης και άνετης διαμονής στους τουρίστες.

Η Πολιτεία με τον ειδικό φορέα του δασικού τουρισμού πρέπει να εξασφαλίσει στους δασοτουρίστες ευχάριστη, ασφαλή, σύγχρονη και άνετη διαμονή στους δασοτουριστικούς χώρους. Όμως η ζήτηση και

η προφορά για και σε διαμονή μέσα στους δασοτουριστικούς χώρους είναι ελάχιστη ενώ στα οικιστικά κέντρα στα σύνορα των δασοτουριστικών χώρων (χωριά, συνοικισμοί, κωμοπόλεις) είναι αυξημένη, γι' αυτό προτείνεται η εξασφάλιση διαμονής να γίνει στα ήδη υπάρχοντα καταλύματα δηλαδή πανδοχεία, ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια κλπ.

Στον Ελληνικό δασικό χώρο είναι ανύπαρκτα τα ξενοδοχεία. Στο κοντινό μέλλον προτείνεται να αξιοποιηθούν οι παραδοσιακοί οικισμοί και να δημιουργηθούν κίνητα για την ίδρυση τουριστικών χωριών, αρμονικά δεμένων με το φυσικό περιβάλλον. Οι γραφικοί οικισμοί και τα πανέμορφα χωριά που γειτονούν με τα δάση, πρέπει να ξαναβρούν ζωή, φιλοξενώντας τους δασοτουρίστες σε καθαρά και όμορφα παραδοσιακά σπίτια (έστω και αναστηλωμένα) με τις βασικές ανέσεις. Πολλά από τα κτίσματα αυτά με κατάλληλες μετατροπές μπορούν να γίνουν αίθουσες υποδοχής, εστιατόρια κλπ. Με κατάλληλη επιλογή θα βρεθούν κτίσματα και μετά από τροποποιήσεις στο χώρο και τις εγκαταστάσεις τους θα μπορούν να αποτελέσουν χώρους σύγχρονης και άνετης διαμονής δασοτουριστών.

Ο κεντρικός φορέας δασικού τουρισμού σε συνεργασία με τον ΕΟΤ πρέπει να εξασφαλίσει διαμονή ποιότητας στους δασοτουρίστες σε πρώτη φάση σε παραδοσιακές οικιστικές περιοχές γύρω απ' τα τουριστικά δάση και σε δεύτερη φάση να προχωρήσει στη δημιουργία χώρων κατασκηνώσεων μέσα σ' αυτά.

Ενθάρρυνση για τη συνέχιση και αναβίωση εθίμων και τοπικών παραδόσεων.

Η πλούσια λαογραφική παράδοση με τα ήθη και έθιμα των Ελλήνων αποτελεί ξεχωριστό μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Σε κάθε γεωγραφική περιοχή της χώρας μας, ο λαός της έχει τα δικά του έθιμα και τις τοπικές του παραδόσεις.

Ένα σημαντικό κίνητρο για την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού είναι η αναβίωση και η συνέχιση αυτών των εθίμων στις δασικές περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, που κάτω απ' τις σημερινές συνθήκες πνευματικής και μη ζωής, έχουν ανάγκη διάσωσης και παραπέρα ανάπτυξής τους.

Συναρμοδιότητα του κεντρικού δασοτουριστικού φορέα και των υπουργείων Πολιτισμού και Επιστημών, Ε. Οικονομίας και του ΕΟΤ, πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα που θα συμβάλλουν στη διάσωση και συνέχιση των εθίμων και τοπικών παραδόσεων, τα οποία θα υπλοποιήσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τις αρμόδιες κατά τόπους τοπικές επιτροπές της. Με χρηματικές επιχορηγήσεις και τα άλλα κίνητρα πρέπει να ξαναζωντανέψουν και να βρουν τον πραγματικό χαρακτήρα τους και τη γνήσια λαϊκή μορφή τους τα πανηγύρια (θρησκευτικά και μη), οι παραδοσιακοί γάμοι, τ'αναστενάρια και οι άλλες κοινωνικές και πολιτιστικές μορφές της ελληνικής κουλτούρας

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα φολκλορικά φεστιβάλ, θ'αποτελέσουν σημαντικά κίνητρα για την ανάπτυξη του δασικού τουρισμού αλλά και θα συμβάλλουν στο ανέβασμα της ποιότητας ζωής του πληθυσμού, βγάζοντάς τον απ'την πολιτιστική και πνευματική απομόνωση που μέχρι σήμερα βρίσκεται.

Τουριστική μόρφωση του ορεινού πληθυσμού για τη δημιουργία φιλόξενης ατμόσφαιρας, απαραίτητης για τη προσέλκυση τουριστών.

Παράλληλα με τη δημιουργία έργων υπο και ανωδομής του δασικού τουρισμού, στα προγράμματα για την ανάπτυξη του, χρειάζεται και η κατάλληλη υποδομή στο ανθρώπινο δυναμικό που θ'ασχοληθεί με το δασικό τουρισμό και την «πώληση του δασοτουριστικού προϊόντος». Χρειάζεται δηλαδή η τουριστική εκπαίδευση και μόρφωση του ορεινού πληθυσμού, γιατί ο παράγοντας άνθρωπος είναι εκείνός που θα υποδεχθεί και εξυπηρετήσει τους δασοτουρίστες και θα δημιουργήσει το φιλόξενο κλίμα, που τόσο έχουν ανάγκη οι σημερινοί άνθρωποι της απρόσωπης πόλης.

Για την Ελληνική φιλοξενία πολλά αρνητικά έχουν ειπωθεί τα τελευταία χρόνια. Η πείρα από το θαλάσσιο τουρισμό έδειξε ότι η πατροπαράδοτη ελληνική φιλοξενία θυσιάζεται στο βωμό του κέρδους και η ποιότητα της εξυπηρέτησης και της παροχής υπηρεσιών είναι πολύ μικρή. Έγινε κοινή αντίληψη ότι δεν είναι δυνατό να επιβιώσει ο τουρισμός στην Ελλάδα – και μάλιστα σε μια στιγμή έντονης ανταγωνιστικότητας – αν δεν υπάρχει επαγγελματικοποίηση στο

ελληνικό τουριστικό κύκλωμα, σε βαθμό που το τουριστικό επάγγελμα να μην αποτελεί πια δεύτερη ή επιχιακή απασχόληση.

Για τους παραπάνω λόγους προτείνεται η τουριστική εκπαίδευση του ορεινού πληθυσμού των περιοχών εκείνων που έχουν επιλεγεί και αναπτύσσονται δασοτουριστικά, με σεμινάρια απο ειδικευμένους επιστήμονες σε θέματα δασικού τουρισμού, ή και επιτυχημένους επαγγελματίες απ'την Ελλάδα ή άλλες χώρες που θα μεταφέρουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους.

Η οργάνωση και η διεξαγωγή των σεμιναρίων αυτών, αρμοδιότητας του κεντρικού φορέα δασικού τουρισμού και ΕΟΤ, θα συμβάλλει στη τουριστική εκπαίδευση του ορεινού πληθυσμού (όχι μόνο στα βασικά τμήματα της θεωρητικής αλλά της πρακτικής εξάσκησης), έτσι ώστε οι τουρίστες να βρίσκουν και φιλόξενη ατμόσφαιρα και επαρκή εξυπηρέτηση και ψηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών.

Σημασία του δασικού τουρισμού για την ορεινή ύπαιθρο.

Ο δασικός τουρισμός θ'αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών που χαρακτηρίζονται από μη βιομηχανική ή γεωργική ανάπτυξη. Χωρίς να θεωρηθεί ότι ο δασικός τουρισμός θα είναι ο μόνος παράγοντας για την ανάπτυξη της ορεινής υπαίθρου χώρας, αυτός θα οδηγήσει στα παρακάτω κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά αποτελέσματα:

- Ο δασικός τουρισμός θα προσφέρει πρόσθετες δυνατότητες εσόδων στον ορεινό πληθυσμό και θα συμβάλλει στην εξομάλυνση της διαφοράς του κατά κεφαλή εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών περιοχών απ'τους κατοίκους των αστικών κέντρων.
- Θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας και θα σταματήσει των εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση των κατοίκων των ορεινών περιοχών.
- Θα τονώσει το τοπικό εμπόριο.
- Με τα νέα έργα υποδομής και ανωδομής που θα χρησιμοποιούνται και από τους κατοίκους των ορεινών περιοχών, θα βελτιωθούν το επίπεδο και η ποιότητα ζωής του.

- Θα δημιουργηθεί ομοιόμορφη κοινωνική συμπεριφορά με την ανάμιξη, γνωριμία και συμβίωση διαφορετικών κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων και τάξεων. Το «αίσθημα της χωρικής (τοπικής) υπανάπτυξης» (είμαι επαρχιώτης – χωριάτης -) θα εξαφανισθεί και θα αντικατασταθεί με άλλες κοινωνικές- ψυχολογικές αξίες (π.χ. ζω στην ύπαιθρο, βρίσκομαι κοντά στη φύση κλπ.)
- Θα συμβάλλει στη πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη και καλλιέργεια του ορεινού πληθυσμού.
- Θα αναπτυχθεί το συναίσθημα της ανάγκης της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς του ορεινού πληθυσμού.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α) Φυσικά Δεδομένα

Τα φυσικά δεδομένα θα τα εξετάσουμε από δύο απόψεις. Από πλευράς του χειμερινού τουρισμού και από πλευράς του θερινού ορεινού τουρισμού.

Ο χειμερινός τουρισμός πλήρως εξαρτώμενος από τους κλιματολογικούς παράγοντες που ισχύουν στην χώρα μας δεν μπορεί να αναπτυχθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η άσκηση όμως των χειμερινών σπορ στη χώρα μας παρουσιάζει μια ιδιοτυπία γιατί γίνεται σε κλιματική περιοχή που ανήκει στην εύκρατη ζώνη και δεν έχει το κρύο και το δριμύ κλίμα που έχουν οι πόλεις της Κεντρικής Ευρώπης.

Επιβάλλεται λοιπόν, να στραφούμε προς τη δημιουργία προϋποθέσεων προσελκύσεως των τουριστών. Άλλωστε τα βουνά μας με τα κατάλληλα έργα μπορούν να αξιοποιηθούν και να αποδώσουν σε μεγάλο βαθμό στον τομέα αυτό, έτσι ώστε να παρουσιάσουν εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Από την άλλη μεριά πάλι, ο θερινός ορεινός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα, επειδή ως γνωστόν έχει πορβληθεί περισσότερο και καθιερωθεί, η Νησιώτικη Ελλάδα. έτσι παραμελήθηκε τουριστικά η Ορεινή Ελλάδα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν έργα υποδομής ικανά για να δεχτούν το τουριστικό πλήθος.

Δεν υπάρχουν κατάλληλοι χώροι διαμονής, εστίασης και ψυχαγωγίας, ούτε οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι ικανές για να

εξυπηρετήσουν μεγάλο αριθμό τουριστών. Είναι περισσότερο περιοχές με έντονο αγροτικό και κτηνοτροφικό χαρακτήρα, με κατοίκους που η τουριστική τους συνείδηση βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Παρόλα αυτά, οι προοπτικές ανάπτυξης που απρουσιάζουν είναι εξαιρετικά μεγάλες. Γι' αυτό και άρχισαν να λειτουργούν τα προγράμματα του αγροτικού τουρισμού και των παραδοσιακών του αγροτικού τουρισμού και των παραδοσιακών οικισμών.

Η Ελληνική Φύση είναι πολύ όμορη, η ορεινή Ελλάδα είναι ένας χώρος επιφορτισμένος με πολλά πολιτιστικά και ιστορικά στοιχεία, με την πανάρχαια φιλοξενία μας, που είναι το πιο έντονο χαρακτηριστικό του λαού μας. Γι' αυτό μας επιβάλλεται να αναμένουμε πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα από την αξιοποίηση της.

β) Οργανωτικά δεδομένα

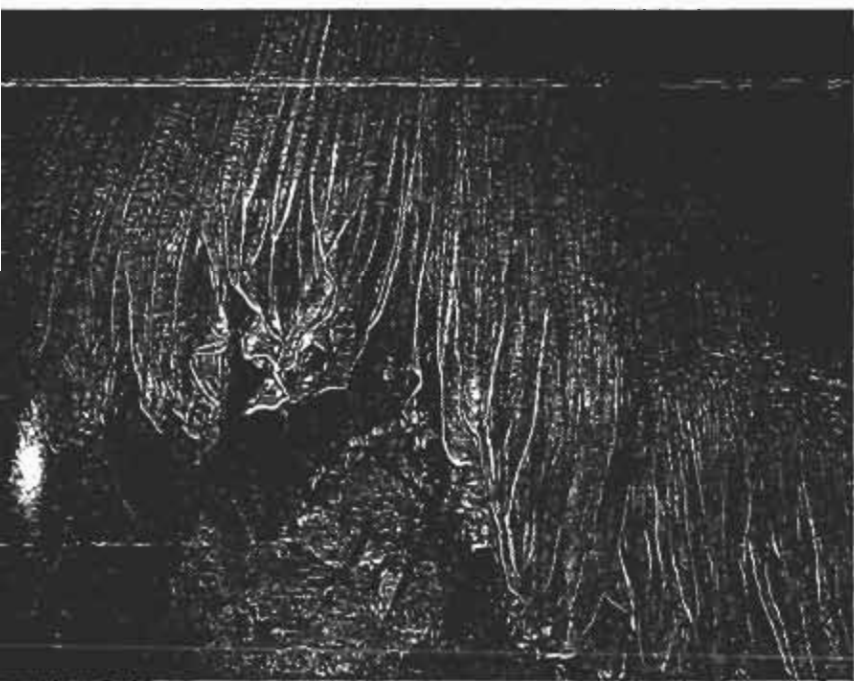
Ο προγραμματισμός των εκδηλώσεων που ανήκουν στον χώρο του ορεινού τουρισμού προϋποθέτει κατάλληλη οργάνωση. Μέχρι αυτή τη στιγμή έχει οργανωθεί περισσότερο ο ιδιωτικός τομέας με την μορφή Σωματείων και Συλλόγων παρά ο Κρατικός Φορέας.

"ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ"

ΓΕΝΙΚΑ

Το περίφημο "Σπήλαιο των Λιμνών" βρίσκεται στην Πελοπόννησο στο Νομό Αχαΐας, δυτικά των Αροαίων Ορέων (Χελμός) και σε απόσταση 1.500 μ., βόρεια από το γραφικό χωριό Καστριά Καλαβρύτων. Υπάγεται στην Κοινότητα Καστριών.

Το φυσικό στόμιο του σπηλαίου βρίσκεται πάνω στο νέο δρόμο Καλαβρύτων-Λουσών-Καστριών-Κλειτορίας-Τριπόλεως, σε υψόμετρο 804 μ. από τη θάλασσα, απέχει δε μόλις 16,5 χλμ. από τα Καλάβρυτα και 70 χλμ από την Τρίπολη.

α β

γ δ

ε

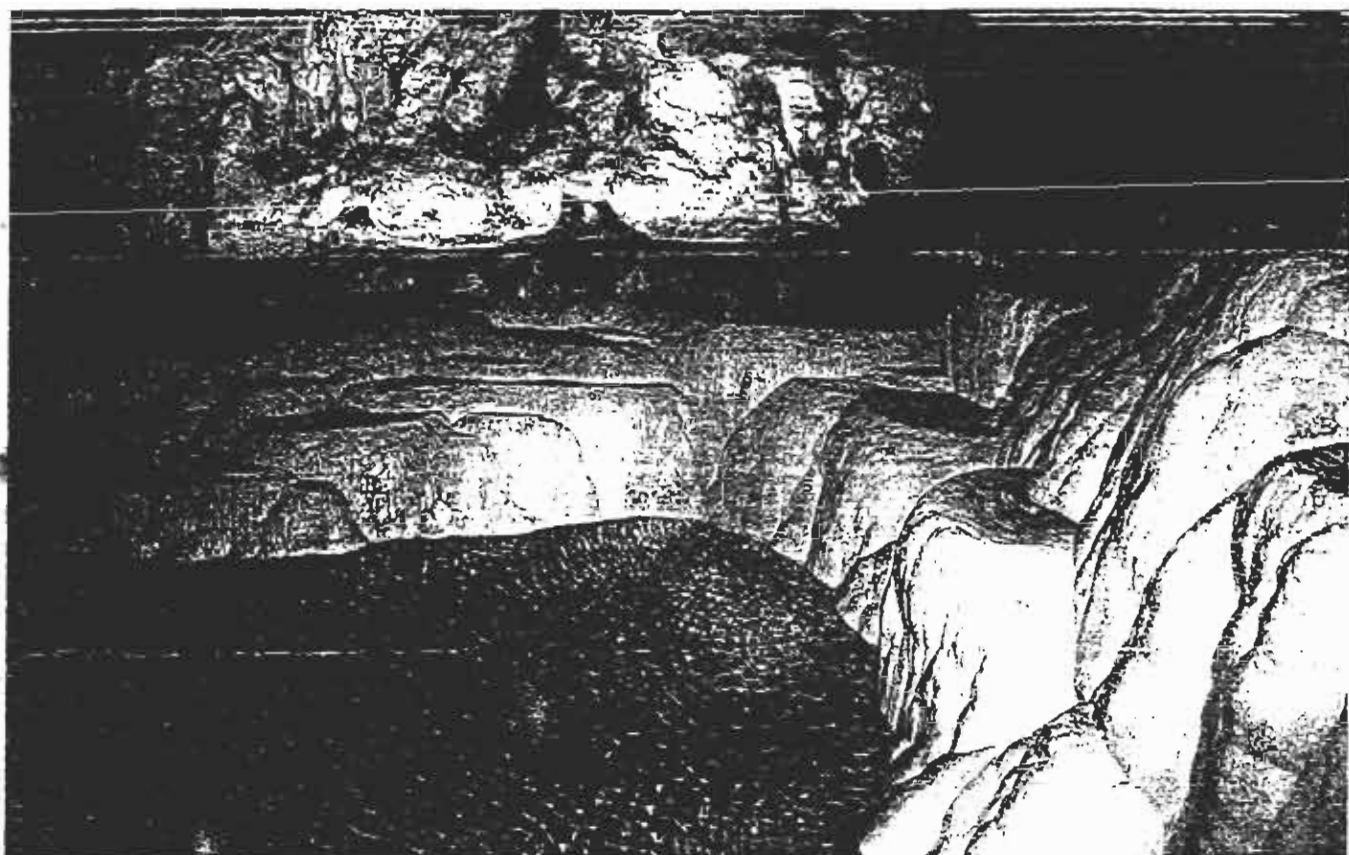
α. Η Σπηλαιολόγος Άννα Πετροχειλίου στη δεύτερη λίανη.

β. Ανάβλαση στον τρίτο οροφίο-
"στο υπερώο".

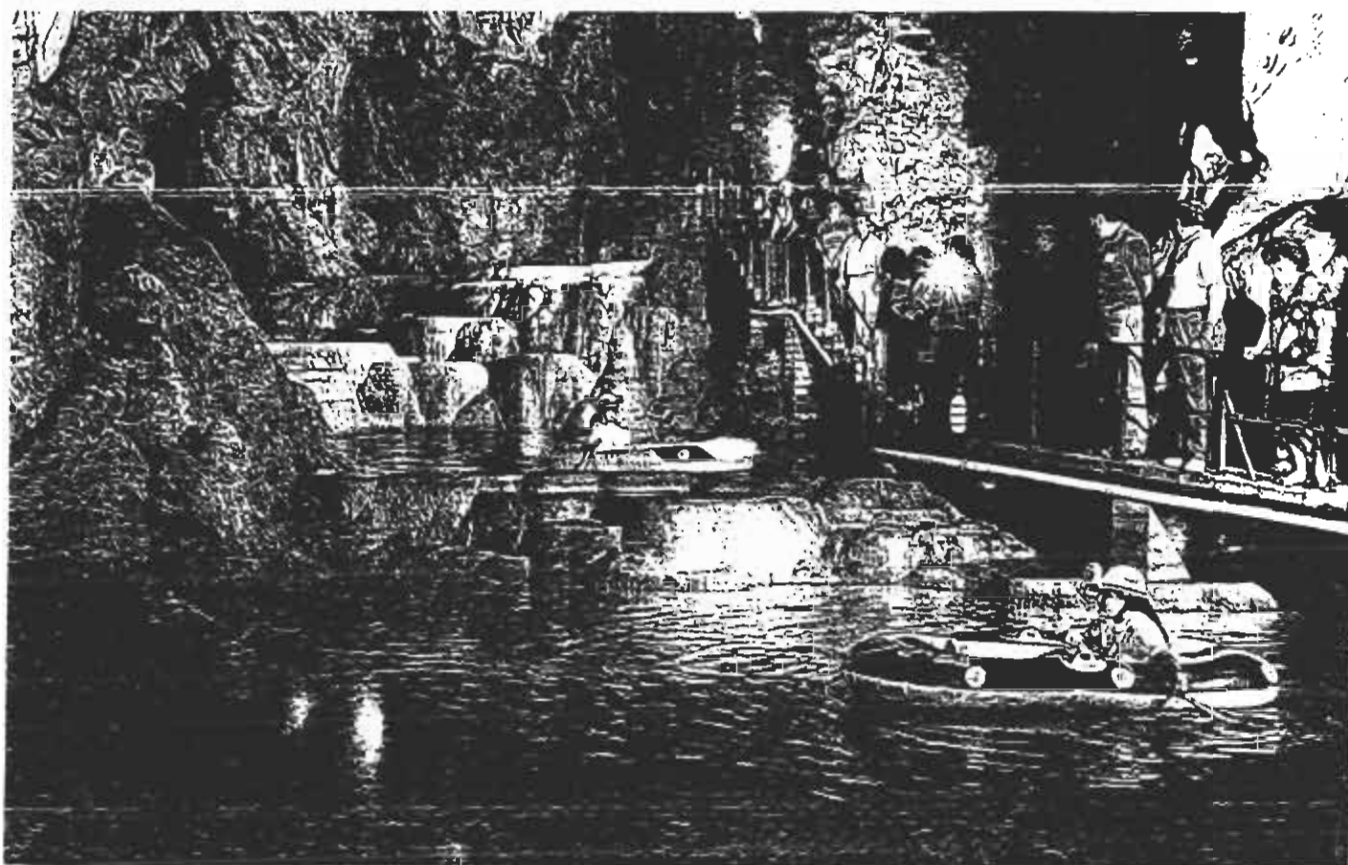
γ. "Παράτετασματοειδείς" σταλακτι-
τες.

δ. Μεγάλοι και σταλακτιτες
"κωνοειδείς" σταλακτιτες.

ε. Άκρη της τρίτης λίανης

Σκαλωτές λιμνούλες.

Λαδοχικές κλιμακωτές λίμνες. Στο βάθος "κάστρο" και στην οροφή "πολυέλαιος".

Το εξερευνημένο μέρος του σπηλαιίου ανέρχεται σε 1,980 μ., χωρίς να αποκλείεται και περαιτέρω συνέχισή του. Το πλάτος του εξερευνημένου τμήματος κυμαίνεται από 3 έως 15μ. και μόνο σε δύο σημεία περιορίζεται στο 1 μ., ενώ η συνολική επιφάνειά του υπολογίζεται σε 20.000 τ.μ. Το ύψος της οροφής του κυμαίνεται από 10 έως 30 μ. και σε δύο μόνο σημεία χαμηλώνει στο 1.5μ.

Το σπήλαιο είναι τριώροφο και το τέλος του βρίσκεται σε επίπεδο ψηλότερο, κατά 85μ., από το φυσικό στόμιό του. Οι συνθήκες στο εσωτερικού του σπηλαιίου είναι ιδανικές. Ζεστό το χειμώνα, δροσερό το καλοκαίρι.

Η τυπική θερμοκρασία του κυμαίνεται από 12.5οC έως 14.5οC κατά τη χειμερινή και καλοκαιρινή περίοδο αντίστοιχα, ενώ οι αντίστοιχες τιμές για την υγρασία είναι 96% και 89% και την θερμοκρασία νερού 13οC και 25οC.

Σε παλαιότερες χρονικές περιόδους το σπήλαιο ήταν κόιτη υπόγειου ποταμού. Τα νερά που προέρχονταν από το οροπέδιο "Απανώκαμπος" που βρίσκεται σε πείπεδο ψηλότερο κατά 100 μ. και σε απόσταση 4 χλμ. από το σπήλαιο. Τα νερά αυτά διοχετεύονταν στο σπήλαιο από διανοιγμένες καταβόθρες και υπόγειους αγωγούς και κατέληγαν στις πηγές του Αροανείου ποταμού, σε απόσταση 8 χλμ. από αυτό.

Η δημιουργία και η διάνοιξη του σπηλαιίου οφείλονται σε τεκτονικό ρήγμα το οποίο, με το πέρασμα των αιώνων, διευρύνθηκε από τη χημική και μηχανική διάβρωση των πετρωμάτων. Χρόνο με τον χρόνο, τα νερά άνοιξαν αγωγούς σε χαμηλότερα υπόγεια στρώματα και εγκατέλειψαν την παλαιά κόιτη.

Τα λίγα νερά που υπάρχουν σήμερα στο σπήλαιο προέρχονται από μικρές εποχιακές πηγές, οι οποίες κατά τη χειμερινή περίοδο το μετατρέπουν σε ενεργο υπόγειο ποταμό.

Το σπήλαιο διατηρεί στάσιμα νερά σε 13 κλιμακωτές λίμνες -φантаστικές σε ωραιότητα- στις οποίες οφείλει και το σύγχρονο όνομά του.

Οι διαστάσεις των μόνιμων λιμνών ποικίλουν. Έχουν μέσο μήκος 30μ., πλάτος 3 έως 4μ και βάθος 5 μ. περίπου.

Μεταξύ των διαδοχικών κλιμακωτών λιμνών έχουν αναπτυχθεί- με τη συνεχή, επί χιλιάδες χρόνια, εναπόθεση σταλακτιτικής ύλης-πρωτότυπα λιθωματιά φράγματα, ύψους έως και 4 μ., που καθιστούν το **"Σπήλαιο των Λιμνών"** μοναδικό στο είδος του στον κόσμο.

Σε περιόδους που το σπήλαιο κατακλύζεται από νερά ο αριθμός των λιμνών μεταβάλλεται, επειδή ορισμένες από αυτές ενώνονται, λόγω υπερχειλίσης των διαχωριστικών τους φραγμάτων, ενώ παράλληλα σχηματίζονται νέες λίμνες σε τμήματα που σε άλλες περιόδους είναι ξηρά.

Εκτός από τις φαντασμαγορικές λίμνες το σπήλαιο παρουσιάζει θαυμάσιο σταλακτιτικό διάκοσμο με μεγάλη ποικιλία μορφών, σχηματισμών και χρωμάτων, που καλύπτουν τις πανύψηλες οροφές και τα ασβεστολιθικά τοιχώματά του.

Για ευκολότερη παρουσίαση, χωρίζουμε το σπήλαιο σε τέσσερα τμήματα:

- Το πρώτο είναι διώροφο και αποτελείται από δύο επιμέρους τμήματα συνολικού μήκους 90μ. Το ένα, μήκους 65μ. (μετρούμενο από το φυσικό στόμιο του σπηλαίου), που στην αρχή είναι κατηφορικό και μετά οριζόντιο, αντιστοιχεί στον **"κάτω όροφο"**. Το τμήμα αυτό αποκλείστηκε από την τουριστική αξιοποίηση, επειδή παρουσιάζει σοβαρό αρχαιολογικό, παλαιοντολογικό και παλαιοανθρωπολογικό ενδιαφέρον. Ανακαλύφθηκαν εκεί οστά ανθρώπου και διαφόρων ζώων, μεταξύ των οποίων και υποποτάμου, τεράστιας παλαιοντολογικής αξίας. Το άλλο, μήκους 25 μ., που αποτελεί την αρχή του **"πάνω ορόφου"**, είναι ανηφορικό και δύσβατο, διαχωρίζεται δε από τον **"κάτω όροφο"** με αναβαθμίδα 9μ. Η ανάβαση επισκεπτών από το σημείο εκείνο αποκλείστηκε. Για την απομόνωση ολόκληρου του πρώτου τμήματος, ανοίχτηκε στα πλάγια του σπηλαίου τεχνητή σήραγγα εισόδου, μήκους 50μ., ή οποία οδηγεί κατευθεία στο δεύτερο όροφο.
- Το δεύτερο τμήμα έχει μήκος 200 μ. και είναι στην αρχή οριζόντιο, ενώ στη συνέχεια είναι ανηφορικό. Το μεγαλύτερο μέρος του σε

ορισμένα σημεία είναι ξηρό και πορώδες, ενώ σε άλλα λασπώδες. Στο υπόλοιπο μέρος, σε περιόδους παρατεταμένων βροχοπτώσεων, σχηματίζονται προσωρινές λίμνες που δεν κρατάνε για πολύ τα νερά. Ένα μέρος από αυτά εξατμίζεται, ενώ ένα άλλο διαφεύγει σε χαράδρες και ρουφήχτρες στα έγκατα της γης.

- Το τρίτο τμήμα, το κεντρικό, που επίσης αποτελείται από δύο ορόφους, είναι λιμναίο και έχει μήκος 550μ. Το τμήμα αυτό παρουσιάζει και το μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Όλες οι αίθουσες είναι στολισμένες με ποικιλόμορφα και πολύχρωμα σταλακτιτικά και σταλαγματικά συμπλέγματα, ενώ από τις πανύψηλες λαβυρινθώδεις στοές κρέμονται "πολυέλαιοι", "μέδουσες" και "παραπετάσματα", που καθρεφτίζονται στα γαλήνια νερά των 13 μόνιμων λιμνών, δημιουργώντας μία φαντασμαγορία απεριγράπτου κάλλους.
- Το τέταρτο τμήμα, το τελευταίο έχει συνολικό μήκος 1.140μ., αλλά μόνο τα τελευταία 150 μέτρα παρουσιάζουν εντυπωσιακό διάκοσμο. Το τμήμα αυτό όμως δεν προσφέρεται για αξιοποίηση, επειδή παρουσιάζει κατολισθήσεις σε μεγάλη έκταση. Πάρ'όλο που το φυσικό στόμιο και το αρχικό τμήμα του σπηλαιίου-το οποίο αργότερα ονομάστηκε "κάτω όροφος" - ήταν γνωστά από την αρχαιότητα, το κυρίως σπήλαιο ανακαλύφθηκε μόλις το 1964 από κατοίκους των Κατριών. **Η πρωτοβουλία ανήκει στον Καστριώτη Βασίλη Αθ. Τεμπέλη.**

Η εξερεύνηση του έγινε το 1965 από ομάδα ορειβατών, μελών του Ε.Ο.Σ. (Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου). Στην εξερευνητική ομάδα συμμετείχε και ο Παλαιοντολόγος Καθηγητής Ιωαάννης Μελέντης, ο οποίος έκανε και τις πρώτες επιστημονικές διαπιστώσεις.

Η συστηματική χαρτογράφηση και μελέτη του σπηλαιίου έγινε, στο διάστημα 1966-68, από ομάδα σπηλαιολόγων, μελών της Ε.Σ.Ε. (Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρία), σε συνεργασία με Τσεχοσλοβάκους σπηλαιολόγους. Υπεύθυνη της αποστολής ήταν η γνωστή σπηλαιολόγος Άννα Πετροχείλου, η οποία με τις πολύτιμες ηπηρεσίες που πρόσφερε για αρκετά χρόνια, συνέβαλε αποτελεσματικά τόσο στην αξιοποίηση του σπηλαιίου, όσο και στη διεθνή προβολή του.

Τα πρώτα έργα αξιοποίησης άρχισαν το 1981 από τον Ε.Ο.Τ. (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού) , με τη δάνοιξη της τεχνητής σήραγγας εισόδου και την κατασκευή του τουριστικού περιπτέρου.

Το 1985, ο Ε.Ο.Τ. ικανοποίησε το εύλογο αίτημα της Κοινότητας Καστριών και παραχώρησε σ' αυτήν το σπήλαιο, με όλες τις εγκαταστάσεις του, προκειμένου να σθσθήσει Κοινοτική Επιχείρηση για την παραπέρα αξιοποίηση και λειτουργία του

Τα έργα αξιοποίησης του σπηλαιίου συνεχίστηκαν από την Κοινοτητα Καστριών, σε συνεργασία με επιτροπή ειδικών επιστημόνων και ενδιαφερομένων φορέων.. Την επίβλεψη των έργων είχαν οι τεχνικές υπηρεσίες της Νομαρχίας Αχαΐας, του Ε.Ο.Τ. και της Εφορείας Παλαιοαναθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η χρηματοδότηση των διαφόρων έργων και μελετών, προϋπολογισμού 180.000.000 δρχ., περίπου, έγινε από προγράμματα του Ε.Ο.Τ., της Νομαρχίας Αχαΐας, της Ε.Ο.Κ. και της Κοινοτικής Επιχείρησης Καστριών.

Από 1.1.1993 η λειτουργία της μονάδας συνεχίζεται από την **ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΣΤΡΙΩΝ-«ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ».**

Το σπήλαιο είναι ανοιχτό για το κοινό κάθε μέρα όλο τον χρόνο.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Ο επισκέπτης μπαίνει στο σπήλαιο από τεχνητή σήραγγα που εξασφαλίζει την άνετη διακίνησή του και η οποία οδηγεί κατευθείαν στο δεύτερο όροφο. Ο πρωτότυπος κρυφός φωτισμός της την κάνει ιδιαίτερα επιβλητική. Η ματιά του επισκέπτη άθελά της, πέφτει πάνω στις πολύχρωμες φωτεινές διαφάνειες που είναι τοποθετημένες κατά μήκος της δεξιάς πλευράς της σήραγγας. Παρουσιάζουν «εξωπραγματικές» εικόνες

από το τμήμα του σπηλαιίου που προς το παρόν δεν έχει αξιοποιηθεί. Οι διαδοχικές πόρτες της σήραγγας δεν μένουν ανοιχτές, για να μην μεταβάλλεται η εσωτερική θερμοκρασία του σπηλαιίου.

Μόλις κλείσει και η τελευταία πόρτα της σήραγγας, ανοίγει η κρυφή, για πολλούς αιώνες, πύλη ενός αλλιώτικου παρμυθένιου κόσμου, που βρίσκεται στα σπλάχνα της γης και μαγεύει τον επισκέπτη.

Στην πλατεία της πρώτης μεγάλης αίθουσας, ακούγεται η υποβλητική μουσική, που συνέθεσε ειδικά για το «Σπήλαιο των Λιμνών» ο Καλαβρυτινός συνθέτης Πάνος Θ. Τσαπάρας. Και ενώ η εμπνευσμένη από το χώρο μουσική προδιαθέτει τον επισκέπτη για τη μεγαλουργία της φύσης που θα γνωρίσει και θα απολάυσει στη συνέχεια αφού σβήσει σιγά-σιγά η έντασή της, μέσα στην απόλυτη πλέον σιωπή ακούγεται τούτος ο λόγος:
«Καλώς ήρθατε κυρίες και κύριοι, στο τριώροφο Σπήλαιο των Λιμνών- στο θεραπευτήριο του Μελάμποδα - κατά τους πανάρχαιους χρόνους.

Για το σπήλαιο αυτό ο Πausανίας αναφέρει στα «ΑΡΚΑΔΙΚΑ»: «Στα Αροάνια Όρη (Χελμός) υπάρχει σπηλιά στην οποία λένε, πως ανέβηκαν και βρήκαν καταφύγιο οι κόρες του Προίτου (Βασιλιά της Τύρινθας), όταν τρελάθηκαν. Με απόρρητες θυσίες και καθαρμούς ο Μελάμπος, (ο πρώτος θνητός που οι θεοί χάρισαν την ικανότητα να γιατρεύει τις ασθένειες και να προβλέπει τα μέλλοντα), τις πήγε στους Λουσούς και θεράπευσε την τρέλα τους μέσα στο ιερό της Άρτεμης.

Στους κατοίκους της περιοχής μέχρι τελευταία ήταν γνωστός μόνο ο κάτω όροφος του σπηλαιίου.

Το 1922 και το 1940 από το φυσικό στόμιο του σπηλαιίου, ύστερα από καταρρακτώδεις βροχές για ημέρες, έβγαιναν ορμητικά τεράστιες ποσότητες νερού. Το 1964 κάτοικοι του χωριού «Καστριά», στην περιοχή του οποίου ανήκει το σπήλαιο, χρησιμο-

ποιώντας σκάλες, κατόρθωσαν να αναρριχηθούν από καταρράκτη ύψους 9μ. Και ν' ανέβουν σ' αυτήν εδώ την αίθουσα.

Το «Σπήλαιο των Λιμνών» είχε ανακαλυφτεί!!!»

Είναι το καλωσόρισμα του ειδικού συνοδού, που θα ενημερώσει τον επισκέπτη για το μεγάλο ιστορικό, παλαιοντο –λογικό και τουριστικό ενδιαφέρον του σπηλαιίου.

Με τα πρώτα επιφωνήματα θαυμασμού κάνουν την εμφάνησή τους οι πρώτες νυχτερίδες. Στο σπήλαιο αυτό διαβιούν τρία είδη νυχτερίδων κα διάφορα άλλα είδη σπηλαιόβιων οργανισμών. Αυτόν το χώρο διάλεξαν για κατοικία τους τα παράξενα αυτά ζώακια της νύχτας. Οι σπηλαιολόγοι, για να τα τιμήσουν, έδωσαν στην πρώτη αυτή αίθουσα το όνομα «**Θάλαμος των Νυχτερίδων**»,

Κατά τις ώρες λειτουργίας του σπηλαίου, οι νυχτερίδες, διαμαρτυρόμενες για τα φώτα και τους θορύβους, εξαφανίζονται στα ενδότερα, στα σκοτεινά. Τη νύχτα όμως, βγαίνουν από το φυσικό στόμιο, που παραμένει ανοιχτό, προς αναζήτηση της καθημερινής τους τροφής.

Αριστερά φαίνεται ο φοβερός καταρράκτης, από τον οποίο διαφεύγουν τα νερά προς τον «κάτω όροφο» με απότομη πτώση . Από τη δεξιά πλευρά της πλατείας αρχίζει ένας ευρύχωρος διάρομος, που οδηγεί στο εσωτερικό του σπηλαίου, στην καρδιά του βουνού.

Στο τέλος της πρώτης αίθουσας, προβάλλουν οι πρώτοι σταλακτίτες σε σχήματα καταρρακτών. Όσο προχωρεί ο επι-σκέπτης πιο μέσα τόσο ο θαυμασμός και η έκπληξη από την ομορφιά και την απόκοσμη γοητεία του σπηλαίου μεγαλώνουν. Από ένα σημείον και πέρα, ο φόβος και το δέος μετατρέπονται σε χαρά και αγαλλίαση.

Η περιήγηση συνεχίζεται από ελικοειδείς διαδρόμους, οι οποίοι έχουν στηθεί πάνω από τις γραφικές λιμνούλες, ώστε να είναι δυνατή η επίσκεψη και κατά τη χειμερινή περίοδο, όταν το σπήλαιο κατακλύζεται από νερά.

Στην αρχή της δεύτερης αίθουσας, ψηλά στ'αριστερά τοιχώματα, ανοίγεται θολωτή χαράδρα, η οποία αποτελεί μία από τις κλειστές διακλαδώσεις του σπηλαίου. Σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων, μετατρέπεται σε καταρράκτη με τρεχούμενα νερά.

Στο δάπεδο, ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια, οι πρώτες δαντελωτές λιθωματικές λεκάνες (gougs). Δημιουργήθηκαν από τις εναποθέσεις ανθρακικού ασβεστίου κατα τις περιοδικές διακοπές των νερών.

Από εδώ και πέρα οι γέφυρες στενεύουν, ώστε να μην περιορίζεται η φαντασμαγορική θέα των λιμνών και του καλλιτεχνικού διαμορφωμένου από τη φύση δαπέδου.

Στην επόμενη στροφή, μπροστά στα σκαλοπάτια, ένας υπέροχος «άμβωνας» υποδέχεται τον επισκέπτη. Περιστοιχίζεται από «παραπετασματοειδείς» σχηματισμούς, που κατεβαίνουν από την πανύψηλη οροφή και καταλήγουν στα δάπεδο με τις γραφικές λιμνούλες. Εδώ ο επισκέπτης θα σταθεί έκθαμβος, για να θαυμάσει τη μεγαλοπρέπεια που παρουσιάζουν τα ποικιλόμορφα σταλακτιτικά και σταλαγματικά συμπλέγματα

Με τα οποία, η φύση, ο μεγάλος αυτός καλλιτέχνης, έχει διακοσμήσει τα τοιχώματα και τις οροφές. Πολύχρωμοι σταλακτίτες με μορφές σωλήνα, ροπάλου, παραπετάσματος, και πολυελαιίου, σταλαμίτες με μορφή αναβαθμίδων, κίωνων, λουλουδιών, μανιταριών και άλλων, απέραντη ποικιλία ανά-γλυφον καταρρακτών, δημιουργούν πολλά ερωτηματικά σχετικά με το ρόλο που παίζει το νερό στη δημιουργία αυτό του μεγαλείου της φύσης. Τα αθάνατα και μαγικά νερά του Χελμού αναβλύζουν παντού άφθονα και κατακυλλάνε, στα έγκατα της γης, ανάμεσα από κοφτερούς βράχους. Αυτά τα νερά, μεταφέροντας στα μόριά τους τα χρώματα του ήλιου και την απaráμιλλη αισθητική και σοφία του Δημιουργού, «έχτισαν» με τη βοήθεια των συστατικών της γης και του «πανδαμάτορος χρόνου», αυτό το κρυστάλλινο γεωλογικό θαύμα.

Σχηματισμός σταλακτιτών και σταλαγματιών.

Το νερό της βροχής, ερχόμενο σ'επαφή με την ατμόσφαιρα, εμπλουτίζεται με διοξείδιον τυ άνθρακα και μετατρέπεται χημικά σε ανδρακικό οξύ. Το «όξινο νερό» καθώς διαπερνά τα πετρώματα διαλύει τον ασβεστόλιθο, δημιουργώντας ρωγμές, σχισμές, υπόγεια κοιλάματα που με τον καιρό διερύνονται, από τη χημική και μηχανική ενέργεια του νερού και εξελίσσονται σε σπηλαιολογικούς θαλάμους.

Κατά τους χειμερινούς μήνες, η οροφή κάθε θαλάμου στάζει παντού, ρυθμικά, αδιάκοπα, αέναα.. Κάθε σταγόνα, που φτάνει στην οροφή και παραμένει εκεί μέχρις ότου οι επόμενες την σπρώξουν και πέσει στο δάπεδο, χάνει ένα μέρος του διοξειδίου του άνθρακα και το υδρανθρακικό ασβέστιο μεταβάλλεται σε αδιάλυτο ανθρακικό ασβέστιο. Αυτό μένει στην

οροφή και συνεχώς αυξάνεται από τις νέες σταγόνες. Κατ'αυτόν τον τρόπο δημιουργείται αρχικά μικρός δακτύλιος, που σιγά σιγά, με την πάροδο των ετών εξελίσσεται σε λεπτό σωλήνα, σχηματίζοντας έτσι ένα «μακαρονοειδή» σταλακτίτη.

Με ανάλογο τρόπο σχηματίζεται και ο σταλαγμίτης από τις σταγόνες που πέφτουν σε ξηρό έδαφος.

Σχηματισμός δαντελωτών λιθωματικών λεκανών.

Όσες σταγόνες πέφτουν σε γεμάτες με νερό λιμνούλες, επιτελούν ένα άλλο μυστηριώδες έργο. «Ζωγραφίζουν» στην επιφάνεια των λιμνών αλληπάληλους κύκλους, μετατοπίζοντας ταυτόχρονα προς τα τοιχώματά τους ποσότητα ανθρακικού ασβεστίου, που έχει έλθει διαλυμένη και επιπλέει στο νερό. Με τη διαδικασία αυτή της συνεχούς εναπόθεσης σταλακτιτικής ύλης, που αυξάνεται κατά την περιοδική διακοπή των νερών, οι μικρές, αρχικά, λεκανίτσες εξελίσσονται, χρόνο με το χρόνο, σε ογκώδη κυκλικά ή ελικοειδή φράγματα, τα οποία συγκρατούν μεγάλες ποσότητες νερού, σχηματίζοντας τις περίφημες λίμνες.

Στην επόμενη αίθουσα, παρατηρείται ένα άλλο καταπληκτικό και μεγαλόπρεπο θέαμα, που αποκαλύπτει την όλη εξέλιξη και διαμόρφωση του σπηλαίου. Η δύναμη του νερού διαβάθμισε την πανύψηλη, μέχρι και 30 μ. Ύψους, οροφή του σε τρία διαφορετικά επίπεδα, δημιουργώντας μυστηριώδεις στοές και παράξενους σταλακτιτικούς σχηματισμούς που θυμίζουν «μέδουσες».

Στα δεξιά τοιχώματα εμφανίζονται συνεχείς γυαλιστεοί καταρράκτες με εντυπωσιακό διάκοσμο, που αναδεικνύεται από τον προσαρμοσμένο στο οικοσύστημα του σπηλαίου ψυχρό και κρυφό φωτισμό.

Κάτι το ιδιαίτερο, πολύ πρωτότυπο και πρωτόγνωρο για τον επισκέπτη, είναι το τμήμα των κλιμακωτών λιμνών που καθιστά το «**Σπήλαιο των Λιμνών**» μοναδικό ανάμεσα στα γνωστά σπήλαια της Ελλάδας και του κόσμου.

Η φύση, με τα δικά της υλικά, τη δική ης ενέργεια, δούλεψε περίτεχνα και αδιάκοπα χιλιάδες χρόνια. Αυτό που η ανθρώπινη φαντασία

δεν μπορεί με κανέναν τρόπο να συλλάβει, είναι η δημιουργία των λευκών δαντελωτών λεκανών στη δεξιά πλευρά του διαδρόμου. Τροφοδοτούνται το χειμώνα με νερό από μικρή κρυστάλλινη πηγή, που είναι κυρμμένη ψηλότερα και λαμπυρίζει. Στην όψη τους φαντάζουν μαρμάρινα σκαλοπάτια που οδηγούν στον «**αλαβάστρινο καραρράκτη**», ο οποίος αποτελείται από μεγαλόπρεπους σταλακτίτες που θυμίζουν «**αρχαίους κίονες**».

Όταν λιώνουν τα χιόνια στα γύρω βουνά, όλες οι λεκάνες πλυμμυρίζουν και το σπήλαιο μετατρέπεται σε υπόγειο ποτάμι με φυσικούς καταρράκτες. Το θέαμα τότε κόβει την ανάσα!

Κατά τη θερινή περίοδο, το τμήμα αυτό ξηραίνεται και αποκαλύπτεται συστοιχία από αλληλοδιάδοχα φράγματα, ύψους έως και 4 μ., όπως το επιβλητικό «**κάστρο**», που ορθώνεται αριστερά από τα τεχνητά σκαλοπάτια.

Είναι χτισμένο σε μία από τις μεγάλες λίμνες, που δεν κρατάνε τα νερά για πολύ. Πάνω από το κάστρο, αριστουργηματικός «**πολυέλαιος**» φανερώνει και θυμίζει την κυριαρχία του Δημιουργού.

Η έκσταση του επισκέπτη κορυφώνεται, καθώς περνά πάνω από την τελευταία και μεγαλύτερη φυσική δεξαμενή, η οποία γεμίζει με νερό μόνο σε περιόδους βροχοπτώσεων, ενώ όταν αδειάζει, θυμίζει ερείπια αρχαίας πόλης.

Φτάνοντας στη στροφή του διαδρόμου, αντικρίζει κανείς με έκπληξη ένα πελώριο κυκλικό φράγμα, που κατασκεύασε το νερό, από αδιάλυτο ανθρακικό ασβέστιο και πηλό, σε διάστημα εκατοντάδων χρόνων. Έχει ύψος 2,5 μ., πλάτος 6 μ. και πάχος μεγαλύτερο από 0,50 μ. Πίσω από το εντυπωσιακό αυτό φράγμα απλώνεται η πρώτη μεγάλη λίμνη. Η εικόνα που έρχεται στα μάτια του επισκέπτη δεν περιγράφεται! Είναι αδύνατο να πειτέψει πως αυτό είναι Φύση. Η λιμνη έχει μήκος 37μ., πλάτος 10μ. και μέγιστο βάθος 5,5μ. Η αριστερή πλευρά της είναι σκεπασμένη από αιχμηρούς σταλακτίτες που θυμίζουν σπαθιά, από κάτω συστοιχία από λευκούς, λαμπερούς σταλακτίτες και σταλγμίτες «**αγαλματίδια**» με ανθρώπινη η θεία μορφή. Ευχάριστη έκπληξη προξενούν και οι πτυχωτοί

σταλακτίτες που μπορεί κανείς να τους αγγίξει και όταν τους κτυπήσει, η κάθε πτυχή δίνει το δικό της μελωδικό ήχο.

Πιο πέρα δεξιά, στα τοιχώματα με την επιβλητική οροφή, εξωτικές εικόνες από θεαματικούς καταρράκτες και πολύχρωμους πολυελαίους καθρεφτίζονται στα ήρεμα νερά της λίμνης. *«Εικόνες που σε κάνουν να νοιώθεις ένα απέραντο δέος για να πεις ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Δημιουργό που σ'έχει να ζεις, να βλέπεις και να χαίρεσαι τη δημιουργία του, σ'ένα χώρο της γης που λέγεται Καστριά»*

Κατακόρυφα, ένας φαντασμαγορικός «κόκκινος καταρράκτης» δεσπόζει στον όλο χώρο. Αν ρίξει κάποιος φώς δεξιότερα, προς το τέλος της λίμνης, θα εκπλαγεί βλέποντας τον βράχο «ματωμένο». Έχει βαφτεί κόκκινος σαν αίμα από τα οξειδία του σιδήρου που μεταφέρει το νερό καθώς σταλάζει από την οροφή.

Στο σημείο αυτό τελειώνει –προς το παρόν- η ονειρική περιήγηση.

Κατά την επιστροφή, ό επισκέπτης που ακολουθεί την ίδια διαδρομή- αναγκαστικά, για να μην επιβαρύνεται το φυσικό περιβάλλον με πρόσθετους διαδρόμους – θα απολαύσει το μεγαλείο της φύσης από άλλη οπτική γωνία.

Οι μελέτες και τα έργα αξιοποίησης και άλλων τμημάτων του θαυμαστού αυτού σπηλαιού συνεχίζονται. Σκοπός είναι να μην αλλοιωθεί η αισθητική του μορφή με τις όποιες διαρρυθμίσεις και κατασκευές, αλλά να προσαρμοστούν οι επισκέπτες στις ειδικές συνθήκες του μοναδικού αυτού μνημείου της φύσης με –όσο το δυνατόν- ήπιες επεμβάσεις.

Ας ελπίσουμε ότι θα έχουμε τη δυνατότητα να δούμε σύντομα και άλλα μεγαλόπρεπα παλάτια της Σπηλιάς, με το απαράμιλλο κάλλος, που ο Πλάστης φιλοτέχνησε και χρωμάτισε σε μέρος το οποίο – γιατί άραγε;- ποτέ δεν φωτίστηκε από τον ήλιο και ποτέ δεν είδε ανθρώπου μάτι. Είναι το τμήμα που περιλαμβάνει τις υπόλοιπες φαντασμαγορικές, κλιμακωτές λίμνες, από το οποίο προβάλλονται στην είσοδο του σπηλαιού ενυπωσιακές διαφάνειες.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ ΣΤΙΣ ΜΑΓΕΥΤΙΚΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

Δεν είναι καθόλου εύκολο να περιγράψει κανείς και να εξηγήσει τι πραγματικά κρύβεται στα βάθη αυτού του βουνού.

Το μυστήριο της φύσης, που ξετυλίγεται στην κάθε αίθουσα, σε κάθε μέτρο, σε κάθε εκατοστό του παραμυθένιου υπόγειου παλατιού, θα μπορούσε να παραλληλιστεί με τις αβύσσους της ανεξινίαστης ανθρώπινης ψυχής.

Δύο διαδοχικά ελικοειδή φράγματα, κεντημένα με κρυσταλλικές αποθέσεις, χωρίζουν την πρώτη λίμνη από τη δεύτερη.

Η επίσκεψη της δεύτερης καθώς και των επόμενων μαγευτικών λιμνών του σπηλαίου είναι δυνατή -προς το παρόν- μόνο από ειδικούς σπηλαιολόγους.

Στην αριστερή πλευρά της δεύτερης λίμνης, ανοίγεται διακλάδωση, απρόσιτη και χωρίς διάκοσμο, ή οποία προχωρεί παράλληλα σε ψηλότερο από τη λίμνη επίπεδο. Ενώνεται δε με αυτήν περίπου στο τέλος.

Η λίμνη παρουσιάζει ελικοειδή διάταξη και το μήκος της, όταν γεμίζει με νερά, φτάνει τα 90 μ.

Τους θερινούς μήνες υποχωρεί η στάθμη των νερών έως και 3μ. και εμφανίζεται τότε στο ενδιαμέσο ένα υπέροχο φυσικό φράγμα- σκόπελος, το οποίο χωρίζει τη λίμνη σε δύο τμήματα, μήκους 50μ. και 40μ. αντίστοιχα.

Διαπλέοντας κανείς το λιμναίο τμήμα και περνώντας κάτω από τις διαδοχικές μυστηριώδεις στοές φαντάζεται πως βρίσκεται μέσα στα σπλάχνα ενός ζωντανού οργανισμού.

Το πλάτος της δεύτερης λίμνης κυμαίνεται από 2 έως 3μ. και σε ορισμένα σημεία περιορίζεται

Στο 1μ. Η οροφή χαμηλώνει εδώ αισθητά και σε κάποιο σημείο αγγίζει το κεφάλι μας. Η διακόσμηση τριγύρω είναι καταπληκτική. Τ'απαστράπτοντα τοιχώματα είναι «ζωγραφισμένα» από κρυστάλλους του ασβεστίτη, που η λάμψη τους θαμπώνει τα μάτια.

Τη λίμνη διαδέχεται ξηρό τμήμα μήκους 20μ. και πλάτους 1 έως 6μ., που και αυτό γίνεται κατά περιόδους λιμναίο και καταλήγει στην τελευταία επιβλητική αίθουσα του δεύτερου ορόφου. Στο βάθος της αίθουσας και ανάμεσα σε δύο διαδοχικούς «κωνοειδείς σταλαγμίτες» κρύβεται μία ακόμα λιμνούλα. Μία τεράστια σταλαγματική κολόνα ξεκινάει από τον πυθμένα της και φτάνει στην οροφή, για να στηρίξει τους ασβεστολιθικούς όγκους, οι οποίοι κρέμονται από πολύ ψηλά.

Εδώ νομίζει κανείς πως βρίσκεται στο τέλος αυτής της σπηλιάς, διέξοδος δεν φαίνεται να υπάρχει πουθενά. Όμως, όχι, δεν είναι εδώ το τέλος. Το σπήλαιο συνεχίζεται και σε άλλο όροφο.

Στην αριστερή, σχεδόν κατακόρυφη πλευρά, κρέμεται ακόμα το σκοινί που χρησιμοποιούν οι σπηλαιολόγοι για ν'αναρριχηθούν στον «**τρίτο όροφο**» σε ύψος 7μ.

Δεξιότερα, ορθώνεται επιβλητικός πάνω από την ακύμαντη λίμνη ο «**πετρωμένος καταρράκτης**» Σε καφετιές αποχρώσεις. Ανεβαίνοντας στο «**υπερώο**» του τρίτου ορόφου και ρίχνοντας μια ματιά προς τα κάτω, μαγέυεσαι. Η θέα από ψηλά είναι εξάισια!

Η τρίτη λίμνη είναι μικρή (6μ. X 2,5μ.) αλλά εντυπωσιακή. Η διάβασή της για τους έμπειρους σπηλαιολόγους είναι εύκολη, χωρίς τη χρήση βάρκας.

Από την τέταρτη λίμνη και πέρα, οι μορφές των σταλακτιτικών σχηματισμών ποικίλλουν αφάνταστα. Πουθενά τα τοιχώματα δεν είναι γυμνά. Τα χρώματα των θαυμαστών σπηλαιολιθωμάτων, που περιβάλλουν τις διαδοιχές φαντασμαγορικές λίμνες, συναγωνίζονται σε ποικιλία και πρωτοτυπία τα σχήματά τους. Από το χιονάτο άσπρο μέχρι το βαθύ κόκκινο, το προφυρό και από το κίτρινο μέχρι το ανοιχτό καφέ, το καστανόξανθο.

Το μήκος των αλλεπάλληλων και σε ολοένα ψηλότερα επίπεδα λιμνών, κυμαίνεται από 10μ. έως 30 μ. εκτός από την τελευταία, η οποία πλησιάζει τα 90μ. Το βάθος της μεγαλύτερης λίμνης φτάνει τα 10μ.

Το πλάτος τους ποικίλλει από 2 έως 10 μ. εκτός από τις δύο προτελευταίες λιμνες, που φτάνει στη μια τα 15μ. και στην άλλη τα 20μ. Σ'ένα μόνο σημείο, μεταξύ όγδοης και ένατης λίμνης, το πλάτος περιορίζεται στο 1μ.

Είναι εδώ η «**Ωραία Πύλη**», που ο δημιουργός με την σοφία που τον διακρίνει, «έστησε» στα έγκατα της γης - κάτω από έναν υπέροχο «**θολωτό τρούλο**» - για να θυμίζει την ιερότητα του χώρου και για να προκαλεί το σεβασμό του ανθρώπου προς τον Πλάστη του.

Δεξιά και αριστερά, έχουν δημιουργηθεί μεγαλοπρεπείς εξώστες, κατάλευκοι όπως το χιόνι. Το αέβασμα σ'αυτούς που δεν είναι δύσκολο, οδηγεί σε ένα μεγαλειώδες τοπίο, το οποίο θυμίζει «**αμπελώνα**». Από εδώ ψηλά, μπορεί να απολάυσει κανείς το ασύλληπτο θεάμα των διαδοχικών λιμνών, σε απροσδιόριστη έκταση που δικαιώνει τη ρήση του Ντίσνεϋ στη «**Φαντασία**» **«Κάποιες φορές ΑΚΟΥΜΕ ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ»**.

Ένα από τα ωραιότερα θεάματα που συναντά κανείς στο διάβα του είναι και τα «**λιθωματικά νούφαρα**» και «**σσφουγγάρια**», που ξεφυτρώνουν στην ανάγλυφη όχθη της έβδομης λίμνης όταν υποχωρεί η στάθμη των νερών. Απέναντί τους, μαγνητίζουν οι κατάλευκοι σταλακτιτικοί σχηματισμοί με τις δαντελωτές πτυχώσεις, που θυμίζουν «**χταπόδια**» και άλλα παράξενα ομοιώματα. Και καθώς προχωρεί κανείς πιο πέρα, ανεβαίνοντας από τη μία αίθουσα στην άλλη, μέσα σε μία εκπληκτική εναλλαγή σκηνικών και συνθέσεων, αυτό το μυστικό κάλλος και θάμπος γίνεται ολοένα και μεγαλύτερο.

Ασύλληπτη μεγαλουργία της φύσης αποτελεί η δωδέκατη λίμνη, η προτελευταία.

Η λέξη «**παράδεισος**» δεν είναι υπερβολική για να αποδώσει την απερίγραπτη, φανταμαγορική καλλονή του σταλακτικού της διάκοσμου, την οποία επαυξάνει ο αντικατοπτρισμός στα γαλήνια νερά της.

Τεράστιοι σταλακτίτες, που χρειάστηκαν χιλιάδες χρόνια για να επεξεργαστούν τα ιδιότυπα σχήματά τους, κατεβαίνουν από τη θεόρατη οροφή, για να συναντήσουν τα μαγικά νερά της πανέμορφης λίμνης, καθώς αυτή γεμίζει, και να μπολιαστούν με τη θαυματοργό σταλακτιτική ύλη, που επιπλέει την επιφάνεια, ώστε να δημιουργηθούν πάνω στους σταλακτίτες ανθόμορφοι σχηματισμοί, «κοράλλια», «σφουγγάρια», και θαυμαστά «αραβουργήματα».

Το φθινόπωρο, που η στάθμη των νερών υποχωρεί έως και 3,5μ. αποκαλύπτονται τα γεμάτα μυστήριο θάυματα της φύσης.

Οι πολύμορφοι σταλακτίτες μένουν αιωρούμενοι στο κενό, όπως οι πολυέλαιοι στις εκκλησίες, ενώ τα μεγαλόπρεπα τοιχώματα της λίμνης αστράφτουν πό τους κρυστάλλους του ασβεστίτη και του αραγωνίτη. Είναι από τα σπανιότερα θεάματα που συναντά κανείς σε σπήλαιο. Στη δεξιά πλευρά υπάρχει κρυφή διακλάδωση, η οποία οδηγεί σε άλλες δύο λιμνούλες που έχουν σχηματιστεί σε χαμηλότερο επίπεδο.

Την απεπανάληπτη αίγλη της λίμνης διαδέχεται άλλη έκπληξη. Ένας πάλευκος κλιμακωτός καρραράκτης ξεκινάει από την εξέδρα της λίμνης και ανεβαίνει προς τα πάνω, για να χαθεί μέσα στα πυκνά σκοτάδια, στα ύψη της σπηλιάς. Είναι η «σκάλα των ονείρων», που σε ανεβάζει δέκα μέτρα ψηλότερα σε μία άλλη παραμυθένια αίθουσα ασύγκριτης ομορφιάς στο «αλαβάστρινο κάστρο».

Η φύση φαίνεται πως ζήλεψε, κάποτε, την απόκοσμη ομορφιά της λίμνης. Γρέμισε ογκόλιθους από την οροφή και «έχτισε» εδώ «κάστρο» για να ανεβαίνει σ' αυτό ο εξερευνητής και να αναφωνεί τον ψαλμό του Δαβίδ: *«Ως εμεγαλύνθη τα έργα Σου, Κύριε, πάντα εν σοφία εποίησας»* .

Το «κάστρο», που έχει μήκος 40μ. και πλάτος 3 έως 5μ. στην αρχή είναι επίπεδο και στη συνέχεια κατηφορικό, με αλλεπάλληλες δαντελωτές λεκανίτσες. Τα νερά, που συγκεντρώνεται περιοδικά σ' αυτές, κινούνται προς την αντίθετη κατεύθυνση. Διοχετεύονται στη δέκατη τρίτη και τελευταία λίμνη από κατακόρυφοκαταράκτη ύψους 5μ.

Ρομαντική και ήρεμη η τελευταία λίμνη, η οποία «φιλοξενείται» σε μία πολύ στενή χαράδρα. Έχει μήκος 90μ. και είναι στολισμένη με ροποαλοειδείς σταλακτίτες» καστανόξανθου χρώματος, που λαμπυρίζουν όπως τ'αστέρια τ'ουρανού, λόγω των κρυσταλλικών αποθέσεων.

Σε εποχές ξηρασίας, η λίμνη χωρίζεται, με στενό και χαμηλό πέρασμα, σε δύο τμήματα. Το χειμώνα, που πλημμυρίζει, η διάβαση στο σημερινό αυτό, μπορεί να γίνει μόνο από σπηλαιοδύτη.

Στο τέλος της λίμνης έχει δημιουργηθεί μία εντυπωσιακή πυραμίδα, ύψους 1,5μ., η οποία σηματοδοτεί και το τέλος του λιμναίου τμήματος.

Ακολουθεί το τμήμα των ογκόλιθων, μήκους 1.140 μ., το οποίο είναι ανηφορικό και δύσβατο, εξαιτίας κάποιων κατολισθήσεων.

Εκτός από κάποια σημάδια παλαιάς κοίτης ποταμού στο τμήμα αυτό, πουθενά δεν υπάρχει διάκοσμος. Η ύπαρξη διάσπαρτων ογκολίθων στο έδαφος και οι χαώδεις οροφές, με τους φοβερούς βράχους, που αιωρούνται έτοιμοι θαρρείς να πέσουν, προκαλούν ανυπέβλητο δέος.

Μόνο τα τελευταία 150μ. του τμήματος αυτού παρουσιάζουν καταπληκτικό διάκοσμο δαπέδου.

Εδώ , το σπήλαιο, κατά περίεργο τρόπο, κλείνει πολύ απότομα. Είναι δε πάλλον βέβαιο, το κλείσιμο αυτό να οφείλεται σε πτώση ογκολίθων από την οροφή, οι οποίοι συσσωρεύτηκαν σ' αυτό το σημείο και έφραξαν την κοίτη του ποταμού, αλλά και τη συνέχεια του σπηλαίου.

Το τελευταίο αυτό τμήμα, που είναι λουσμένο με άφθονη ποσότητα κατάλευκης σταλακτιτικής ύλης, έτσι ώστε να θυμίζει χιονισμένο οροπέδιο, καταλήγει σε μικρή κρυστάλλινη πηγή - δώρο της φύσης προς τους διψασμένους εξερευνητές.

ΠΩΣ ΑΝΑΚΑΛΥΦΤΗΚΕ ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ

Στους κατοίκους των Καστριών, μέχρι πρόσφατα, ήταν γνωστό μόνο το φυσικό στόμιο και το αρχικό τμήμα της σπηλιάς, με την τοπωνυμία «Τρουπίσιο». Η πάνω από το φυσικό στόμιο περιοχή λεγόταν «Αχνός» επειδή εκεί συχνά το χειμώνα μετά από ηλιοφάνεια εμφανιζόταν ατμοί, πρερχόμενοι από το υπέδαφος, όπου κρυβόταν το σπήλαιο. Το «Τρουπίσιο» κατά την περίοδο της κατοχής αποτέλεσε καταφύγιο των κατοίκων. Έκρυβαν εκεί τα διάφορα υπάρχοντά τους, για να τα διασώσουν από τα στρατεύματα κατοχής. Στο βάθος του τμήματος αυτού υπάρχει αναβαθμίδα (καταρράκτης) ύψους 9μ. Το ύψος αυτό έκρυβε επί αιώνες το μεγάλο «Σπήλαιο των Λιμνών» από το ανθρώπινο μάτι. Η ανάβαση του φυσικού αυτού εμποδίου είναι αδύνατη χωρίς τη χρήση κατάλληλων αναρριχητικών μέσων. Πέρα από αυτή τη δυσκολία, επικρατούσαν και προλήψεις, που είχαν γίνει συνείδηση στους κατοίκους, ότι δηλαδή στο εσωτερικό της σπηλιάς υπήρχαν τρομακτικά βάραθρα και ποτάμια και ότι όποιος προχωρούσε λίγο πιο μέσα θα χανόταν για πάντα. Κι ακόμα, για τους απλοϊκούς, κυκλοφορούσαν πολλές δεισιδαιμονίες «για δράκοντες, νεράιδες και στοιχειά της σπηλιάς», που τα συντροφούν μόνο οι νυχτερίδες. Για τους παραπάνω λόγους, το κυρίως σπήλαιο παρέμενε άγνωστο.

Αφορμή για την ανακάλυψή του υπήρξε ένα ασυνήθιστο φυσικό φαινόμενο.

Το 1922 και το 1940, αφού πλημμύρισε ο Απανώκαμπος ύστερα από καταρρακτώδες βροχές, από τοφυσικό στόμιο του σπηλαιού έβγαιναν ορμητικά και έρρεαν για αρκετές ημέρες τεράστιες ποσότητες νερού.

Στο φύλλο της τοπικής εφημερίδας «Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ», της 8.12.1963, υπάρχει καταχωρημένο δημοσίευμα με τίτλο «Τα Κασριά», στο οποίο αναφέρονται τα εξής:

«Δύο θέματα έχει το χωριό Κασριά, για τα οποία παρακαλεί τους αρμοδίους να ενεργήσουν σχετικώς...»

(Το πρώτο θέμα αναφέρεται στη 'διάνοιξη δρομου από Κασριά προς Λουσούς).

«το δεύτερο είναι όπως ειδικός επιστήμων του Υπουργείου Γεωργίας εξετάσει παρακείμενον σπήλαιον το οποίον, κατά τη γνώμη των χωρικών, πιθανόν να δώσει ύδωρ εις την περιοχήν..»

Ο Βασίλης Αθ. Τεμπέλης, τον οποίο κάποιoi έφτασαν να νομίζουν για «τρελό», επειδή έψαχνε με μανία στις πλαγιές του Χελμού για να βρεί μάρμαρα και άλλα ορυκτά, είναι ο άνθρωπος, ο οποίος είχε την πρωτοβουλία της εξερεύνησης του «κρυμμένου ατίμητου θησαυρού». Καρπός των έρευνών του ήταν και η ανακάλυψη μαύρου μαρμάρου στην περιοχή Αγίας Βαρβάρας Καστριών, που παραμένει ανεκμετάλλευτο.

Αφού, λοιπόν, ο Β. Τεμπέλης έκανε επιτόπια αυτοψία στον κάτω όροφο του σπηλαίου, μαζί με τον Δημήτρη Παντούλια και κατέστρωσε συγκεκριμένο σχέδιο δράσης, ενημέρωσε σχετικά το Κοινοτικό Συμβούλιο Καστριών, το οποίο προσφέρθηκε, από περιέργεια, να συνδράμει στη «εξερευνητική» προσπάθεια, συμμετέχοντας σ' αυτήν ενεργά.

Στις 5 Νοεμβρίου 1964, οι Καστριώτες χρησιμοποιώντας μία λάμπα πετρελαίου, δύο μικρούς φακούς μπαταρίας, σκοινιά μεγάλα, διάφορα εργαλεία καθώς και δύο τετράμετρες ξυλόσκαλες, τις οποίες συνένωσαν επιτόπου, κατόρθωσαν να αναρριχηθούν, για πρώτη φορά, στο δεύτερο όροφο του σπηλαίου.

Το σπήλαιο είχε ανακαλυφτεί!!!

Οι πρώτοι άνθρωποι που πάτησαν το πόδι τους στο άγνωστο μέχρι τότε τμήμα του σπηλαίου ήταν ο Βασίλης Αθ. Τεμπέλης και ο Παναγιώτης ή Τάκης Θ.Γκλαβάς. Παρόντες, επίσης στην εξερευνητική προσπάθεια ήταν ο ιερέας του χωριού Παναγιώτης Σπηλιωτοόπουλος, ο πρόεδρος της Κοινότητας Χρήστος Γεωργακόπουλος, οι κοινοτικοί σύμβουλοι Γεώργιος Αναγνωστόπουλος και Νικόλαος Αναστασόπουλος κ.α.

Οι δύο πρώτοι τολμηροί επισκέπτες κατόρθωσαν να φτάσουν μέχρι την πρώτη μεγάλη λίμνη.

Ο Βασίλης Αθ. Τεμπέλης σε σχετική μαρτυρία του, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ» στις 31.7.1994 μεταξύ άλλων αναφέρει:

«...μπήκαμε στη σπηλιά και όταν φτάσαμε στον καταρράκτη, φτιάξαμε επιτόπου ειδική σκάλα που συνδέσαμε και στερεώσαμε καλά στον βράχο για ν' ανεβούμε πάνω. Πρώτα ανέβηκα εγώ με έναν προβολέα, αφού πρόσθεσα στη σκάλα, κατά το ανέβασμα και άλλα σκαλοπάτια. Ακολούθησε ο Τάκης Γκλαβάς, ό οποίος κρατούσε στο χέρι του το λουξ για να φωτίζει, ενώ οι υπόλοιποι παρέμειναν κάτω κρατώντας τη σκάλα.

Στην αρχή προχωρήσαμε σε ανώμαλο έδαφος με πέτρες και μετά βγήκαμε σε μία πελώρια αίθουσα, όπου είδα μπροστά μου ένα πραγματικό μεγαλείο, ένα αριστούργημα, το οποίο με μαγνήτισε.

Ήταν κάτι το αυνήθιστο και τόσο πολύ ωραίο, που δεν μπορεί να το φανταστεί και να το συνειδητοποιήσει άνθρωπος, όταν το πρωτοδεί.

Καθώς προχωρούσαμε ακούσαμε ένα δυνατό βουιχτιό από νυχτερίδες, οι οποίες πετάχτηκαν από τα φώτα και άρχισαν να τσιρίζουν πάνω από τα κεφάλια μας.

Ο Τάκης Γκλαβάς φοβήθηκε και μου ζήτησε να γυρίσουμε πίσω, αλλά εγώ είχα τότε μέσα μου έναν τόσο ακράτητο ενθουσιασμό και μία τόσο μεγάλη περιέργεια που δεν με σταματούσε τίποτα.

«Μη φοβάσαι ρε» του λέω, «είμαι οπλισμένος εγώ» και συνεχίσαμε μέσα από φράγματα και άλλα πρωτόγνωρα συγκροτήματα, τα οποία άστραφταν απομορφιά. Όταν είδαμε τη λίμνη, τα χάσαμε! Καθίσαμε λίγο και τη χαζέψαμε και αφού είδαμε πως ήταν αδύνατο να περάσουμε απέναντι, αναγκαστήκαμε να επιστρέψουμε. Είχαμε μείνει μέσα περισσότερο από μία ώρα. Οι υπόλοιποι, που περίμεναν κάτω είχαν αρχίσει να ανησυχούν. Όταν τους διηγηθήκαμε τι υπήρχε εκεί μέσα, δεν μας πίστευε κανένας!..Ήταν πολύ δύσκολο την εποχή εκείνη να μιλήσεις για σπήλαιο και να πείσεις κάποιον τι σημαίνει αυτό...»

Εξάλλου, ο Τάκης Γκλαβάς, Πρόεδρος της Κοινότητας, κατά την περίοδο 1974-81, σε δημοσίευσμά του στην εφημερίδα «ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ» στις 20.5.1981 αναφέρει:

«Περάσαμε τη μεγάλη τοά και αρχίσαμε να μπαίνουμε στις πρώτες μικρές και γραφικές λίμνες, οι οποίες εκείνη την εποχή δεν είχαν νερό λόγω της ξηρασίας.

Κατάπληκτοι πάντα μπροστά σ' αυτό το φυσικό δημιούργημα και περιδιαβάζοντας τα όμορφα σταλατιτικά συγκροτήματα και τους απίθανους σχηματισμούς, ψάχναμε για να βρούμε κάποιο ίχνος πυ να φανέρωνε «τη θεραπεία των τριών Προϊτίδων από τον μάντη Μελάμποδα...»

Προχωρώντας, φράσαμε στην πρώτη μεγάλη λίμνη, την οποία χωρίζει ένα μεγάλο φράγμα ύψους 2,5 μ., φτιαγμένο από τα φυσικά κατάλοιπα του νερού..

Δεν χορτάινουμε να το βλέπουμε, μας φαινόταν τόσο ωραίο, απίθανο. Τα πάντα εκεί μέσα άστραφταν από τους διάφορους χρωματισμούς. Ποτέ δεν το είδα τόσο καλό και όμορφο μέσα στις εκατό περίπου φορές που το περιεργάστηκα...»

Επίσης, ο ιερέας του χωριού Παν. Σπηλιώπουλος, σε προσωπική μαρτυρία του, επιβεβαιώνει και συμπληρώνει:

«Στην παιδική μου ηλικία, μπαίναμε συχνά μέσα στο σπήλαιο και προχωρούσαμε με αναμμένα πουρνάρια και αγκάθια για να βλέπουμε σε βάθος 70μ. περίπου, όπου υπάρχει μία γέφυρα και ένας ψηλός καταρράκτης, τον οποίο δεν μπορούσαμε ν' ανεβούμε.

Κοντά στο 1940, από το στόμιο του σπηλαιού πετάχτηκε μεγάλο ποτάμι με ζάστερα νερά, το οποίο διοχετευόταν στην κοίτη του καρακείμενου χειμάρρου. Μάλιστα μας έκλεισε και το δρόμο προς Καλάβρυτα και για να περάσουμε αναγκαζόμαστε και πηγάναμε από τ γεφύρι της «Καμάρας». Προτού βγει το ποτάμι, είχε προηγηθεί μεγάλη θεομηνία...

Στις αρχές Νοεμβρίου 1964 με ειδοποίησε ο τότε Πρόεδρος της Κοινότητας Χρήστος Γεωργακόπουλος, να πάμε με άλλα άτομα από το χωριό στο «Τρουπίσιο», για να επιχειρήσουμε ν' ανεβούμε στον «Καταρράκτη»...

Η περιέργεια με έκανε να ανταποκριθώ στο κάλεσμα και να βρεθώ, μέσα σε λίγη ώρα, στο στόμιο της σπηλιάς... Αποφασίσαμε ν' ανέβουν

επάνω μόνο ο Βασίλης Τεμπέλης , που παρουσιαζόταν ως «εξερευνητής», με τον Παναγιώτη Γκλαβά και οι υπόλοιποι να παραμείνουμε κάτω, για να κρατάμε τις σκάλες και για κάθε άλλο ενδεχόμενο. Δεν γνωρίζαμε τι θα μας παρουσιαζόταν. Είχαμε μεγάλη αγωνία και φόβο. Γύρω μας υπήρχε σκοτάδι...

Οι δύο αυτοί άνθρωποι, αφού ανέβηκαν με τη σκάλα τον καταρράκτη, βρήκαν στέρεο έδαφος και μας είπαν ότι θα προχωρήσουν σε βάθος.

Εμείς περιμέναμε κάτω με ανυπομονησία για αρκετή ώρα. Εγώ μάλιστα περισσότερο από τους άλλους. Είπα μέσα μου «Παπά εσύ θα τα πληρώσεις τώρα αν πάθουν τίποτα οι άνθρωποι εκεί μέσα...»

Μετά από μία ώρα, ίσως και περισσότερο, ακούσαμε στο βάθος φωνές: »Βοήθεια, πνιγόμαστε«. Μας έπιασε τρόμος! Δεν ξέραμε τι να κάνουμε!

Σε λίγο όμως διαπιστώσαμε ότι οι «εξερευνητές» δεν είχαν πνιγεί, αλλά ίσως από τον ενθουσιασμό τους θέλησαν να αστείευτούν, για να μας τρομάξουν. Μόλις κατέβηκαν κάτω μας διηγήθηκαν ότι ανακάλυψαν μεγάλες λίμνες με νερά και άλλα περίεργα και δεν μπόρεσαν να προχωρήσουν άλλο. Η χαρά τους αλλά και η χαρά όλων μας δεν περιγράφεται. Επειδή είχαμε κουραστεί, αποφασίσαμε να επιστρέψουμε στο χωριό...»

ΕΝΟΤΗΤΑ IV

A) ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο ορεινός τουρισμός είναι ένας από τους παράγοντες που μπορεί να στηριχθεί η Ορεινή Οικονομία. Η ορεινή Ελλάδα είναι ένας μεγάλος χώρος που φιλοξενεί δύο περίπου εκατομμύρια ανθρώπους. Η ορεινή οικονομία αποτελεί ένα ξεχωριστό αντικείμενο πολιτικής. Γι' αυτό χρειάζεται να εξετασθεί μέσα σε ένα εξειδικευμένο πλαίσιο διαχείρισης. Η αναγέννηση μιας ορεινής περιοχής και της οικονομίας της, ποροποθέτει κατανόηση της ιδιομορφίας του ορεινού χώρου και των ορεινών πληθυσμών.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα τόσο για την οικονομία της χώρας μας όσο και για την κοινωνική, πολιτιστική και περιβαλλοντική ανάπτυξή της. Συμβάλλει στην επίτευξη της οικονομικής ευημερίας και της ανύψωσης της ποιότητας ζωής.

Για να λειτουργήσει σωστά ο τουρισμός σαν κλάδος της οικονομίας της χώρας μας χρειάζεται να συνυπάρχει με τους άλλους κλάδους της οικονομίας, με τους οποίους έχει άμεση ή έμμεση σχέση.

Ο τουρισμός για τις ορεινές περιοχές είναι τριτογενής παράγοντας της ορεινής οικονομίας. Πρωτογενής παράγοντες είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία και η υλοτομία κατά πρώτον και τα μέταλλεια και λατομεία. Ποιά όμως σχέση μπορούν να έχουν με τον τουρισμό; Και ποιό το είδος της αρμονικής συνύπαρξης που μπορεί να υπάρχει ανάμεσά τους χωρίς να χάνεται η ισορροπία της οικονομίας της χώρας μας;

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

Το μεγαλύτερο μέρος του ορεινού τουρισμού πλυθησμού είναι αγρότες. Για να μπορούν να λειτουργήσουν αρμονικά οι δύο αυτοί κλάδοι, η γεωργία (πρωτογενής παράγοντας) με τον τουρισμό χρειάζεται να πάρει ο κάθε τομέας τη θέση που του ανήκει.

Χρειάζεται να συνειδητοποιήσουν και οι ντόπιοι κάτοικοι αλλά και οι Κρατικοί Φορείς που ασχολούνται με τα αναπτυξιακά προγράμματα στις προβληματικές ορεινές περιοχές και να προσέξουν το πρόβλημα της μονόπλευρης ανάπτυξης του τουρισμού. Γι' αυτό χρειάζεται μια ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη.

Συνδυασμός αυτών που πληρεί και τις απαραίτητες προϋποθέσεις που είπαμε πιο πάνω είναι οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Προς το παρόν το μόνο σημείο επαφής των δύο αυτών παραγόντων, είναι η διαφορά τους σε σχέση με τους βοσκότοπους. Χρειάζεται λοιπόν, σε πρώτη φάση να περιοριστεί η ελεύθερη αιγοβοσκή που καταστρέφει τα δάση και έτσι εξαφανίζεται η σπάνια χλωρίδα των βουνών μας. Ο τουρισμός βέβαια θα μπορούσε να υποβοηθήσει τα άτομα που ασχολούνται με την κτηνοτροφία, αρκεί να μην διαταραχθεί η ισορροπία.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΤΟΜΙΑ

Δύο παράγοντες που αν υπάρχει η ανάλογη περιοχή βοηθάει ο ένας τον άλλο. Κοινό τους σημείο το δάσος. Απαραίτητο στοιχείο για τον ορεινό τουρισμό, τα δάση, τα οποία πρέπει να προφυλάξει από το ελεύθερο κάμπινγκ και από τους κινδύνους που προκαλεί (πυρκαγιά, ρύπανση).

Από την άλλα υλοτομία είναι η αρχαιότερη μορφή εκμετάλλευσης του δάσους, που ακόμα και σήμερα συμβάλλει σε μεγάλο ποσοστό στην ορεινή οικονομία.

Όσον αφορά τώρα τα μεταλλεία και τα λατομεία, χρειάζεται να οριοθετηθούν για να μη βλέπουν την ανάπτυξη του τουρισμού στις περιοχές όπου είναι εγκατεστημένα.

Β) ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Για την ενίσχυση και συμπλήρωση κυρίως, του εισοδήματος των κατοίκων μιας προβληματικής περιοχής παράλληλα με την γεωργία και την κτηνοτροφία, χρειάζεται να είναι ο κύριος ρόλος του τουρισμού.

Ο τουρισμός διατηρεί έσοδα για ένα μεγάλο βαθμό μικρομεσαίων και εξασφαλίζει πρόσθετα εισοδήματα για πάρα πολλές οικογένειες, ενώ παράλληλα συμβάλλει αισθητά στον περιορισμό της μεγάλης διαφοράς που υπάρχει ανάμεσα στα εισοδήματα των κατοίκων των αστικών κέντρων και εκείνων της περιφέρειας.

Επόμενο είναι ο ορεινός τουρισμός να δημιουργεί θέσεις εργασίας εκεί που οι άλλοι οικονομικοί κλάδοι π.χ. βιομηχάνια, για λόγους που έχουν σχέση μ' αυτό που αποκαλούμε εξωτερικές οικονομίες του τόπου εγκατάστασης, δεν είναι σε θέση να δημιουργήσουν.

Έτσι, σε μια ορεινή περιοχή ο τουρισμός είτε τον χειμώνα είτε το καλοκαίρι, εξασφαλίζει ένα μεγαλύτερο εισόδημα στον κάτοικο των ορεινών περιοχών που μέχρι αυτή τη στιγμή ήταν η δραστηριότητά του περιορισμένη στον γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα.

Από την άλλη μεριά ο τουρισμός αποτελεί μια οικονομική δραστηριότητα «εντάσεως εργασίας» και μπορεί να προσφέρει αυξημένη εργατική απασχόληση. Χωρίς το ανθρώπινο δυναμικό, ο τουρισμός δεν μπορεί να νοηθεί. Η τυποποίηση είναι κάτι που δεν έχει σχέση με τον τομέα αυτό. Όπως είπαμε στην Ελλάδα, ο τουρισμός είναι ανθρωποκεντρικός. Ενδιαφέρεται όχι μόνο γι' αυτόν που φιλοξενείται αλλά επίσης και γι' αυτόν που προσφέρει την φιλοξενία.

Στην Επιχείρηση Φιλοξενίας ο ανθρώπινος παράγοντας των ηπηρεσιών επαφής με τους πελάτες, αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο για να αποκτήσει η τουριστική επιχείρηση φήμη, πράγμα που σημαίνει αύξηση της προσέλευσης τουριστών.

Από μαρτυρίες ατόμων που έκαναν διακοπές σε αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς μας φανερώνουν τη σημασία της απλής, φιλόξενης συμπεριφοράς: «το κέφι και η χαρά ήταν έκδηλη στα πρόσωπά τους», «ήπιαμε με τους χωριανούς σαν παλιοί φίλοι». Και αυτοί οι άνθρωποι που προφέρουν την φιλοξενία στα ορεινά χωριά και που είναι άτομα που ανήκουν σ' αυτό τον ορεινό χώρο, που φέρονται χωρίς επιτήδευση,

αποτελούν αναμφισήτητα τη βασική «πρώτη ύλη» του τουριστικού προϊόντος.

Ο Ορεινός τουρισμός για να αναπτυχθεί χρειάζεται τους ντόπιους κατοίκους των περιοχών, γιατί αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της τουριστικής προσφοράς.

Άλλωστε το εργατικό δυναμικό, δηλαδή οι κάτοικοι των περιοχών αυτών, εκτός από το χρόνο που χρειάζονται, για την καλλιέργεια των χωραφιών ή την βοσκή, οι άνδρες κάθονται τις άλλες ώρες στο κλασσικό καφενείο χωρίς να έχουν κάτι να αξιοποιήσουν ενεργά το χρόνο τους. Και οι γυναίκες δεν έχουν να προφέρουν κάτι παραγωγικό.

Για τον ορεινό τουρισμό λοιπόν, αρκεί να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις και τα σχετικά έργα υποδομής, τα κατάλληλα αναπτυξιακά προγράμματα για τις ορεινές προβληματικές περιοχές της χώρας μας, για να δοθούν έτσι τα ερεθίσματα στους κατοίκους για να αυξήσουν το εισόδημά τους.

Ας εξετάσουμε όμως και τη γενικότερη σχέση που έχει ο τουρισμός με την περιφερειακή ανάπτυξη στις ορεινές προβληματικές περιοχές.

Οι πόλοι έλξης για τον ταξιδιώτη που επισκέπτεται την Ελλάδα είναι ποικίλοι, όπως είπαμε, γιατί ο πολιτισμός μας αποτελεί ένα κράμα των διαφόρων λαογραφικών στοιχείων των περιοχών της χώρας μας. Αυτό το χαρακτηριστικό καθιστά την τουριστική κίνηση στην πατρίδα μας σαν μια κίνηση δεμένη με την περιφέρεια.

Και αυτό, γιατί το τουριστικό προϊόν έχει το χαρακτηριστικό να είναι αμετάθετο. Χρειάζεται λοιπόν ο τουρίστας να μεταβεί στο χώρο όπου υπάρχει αν θέλει να νο αγοράσει. Η αποκεντρωμένη δομή του τουρισμού της χώρας μας βοηθάει άμεσα στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Έτσι παράλληλα με την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στους τομείς της γεωργίας και κτηνοτροφίας που τους αποφέρουν το μεγαλύτερο εισόδημά τους, ο τουρισμός αντιμετωπίζει και αυτός καίρια τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της περιφέρειας.

Λόγω του ότι οι ορεινές περιοχές έχουν έντονο δημογραφικό πρόβλημα, το πρόσθετο εισόδημα συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού με την προφορά εργασίας που προφέρει ο τουρισμός και οι συγγενείς προς τις τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες εντείνουν την απασχόλησή τους εξαιτίας του τουρισμού (εστιατόρια, μαγαζιά λαϊκής τέχνης κ.α.)

Σταματάει η εσωτερική μετανάστευση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα που γινόταν εξαιτίας των περισσοτέρων ευκαιριών για εργασία. Οι ορεινές περιοχές κρατούν τον πληθυσμό τους και παίρνουν νέα ζωή και κίνηση με τον τουρισμό.

Γ) ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ιδιαίτερης σημασίας είναι οι επιδράσεις του τουρισμού πάνω στο πολιτιστικό επίπεδο των κατοίκων των περιοχών όπου αυτός ασκείται. Και αυτό γιατί με τον τουρισμό οι ντόπιοι έρχονται σε επαφή με άτομα με προηγμένη τεχνολογία, με ευρύτερη γνώση και με διαφορετικό πολιτισμό (σε περίπτωσης αλλοδπών) και γνωρίζεται με τους συμπατριώτες τους άλλων περιοχών και ανταλλάσσουν ιδέες, γνώσεις και αναπτύσσεται η πραγματική ανθρώπινη σχέση ανάμεσά τους που λειτουργεί σαν συνδετικός κρίκος αλληλοκατανόησης και αλληλοσυμπάρστασης.

Βέβαια, ενδέχεται αυτές οι επιδράσεις να είναι και αρνητικές. Και αυτό γιατί ο ορεινός χώρος είναι διαπλαστικά ευάλωτος και εύκολα μπορούν τα άτομα να παρασυρθούν από τη υπερβολική ελευθεριότητα και να διασαλευθεί έτσι ο παραδοσιακός τρόπος ζωής. Ηθικοπλυστικής μορφής τα προβλήματα που δημιουργούνται λοιπόν και που αλλοιώνουν την πολιτιστική φυσιογνωμία του χώρου. Αυτό το φαινόμενο είναι η λεγόμενη πολιτιστική ρύπανση.

Αυτός ο κίνδυνος μπορεί να μειωθεί με ειδικά προγράμματα, στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών που θα έχουν σαν θέμα τη συμπεριφορά απέναντι στους επισκέπτες, τη διατήρηση του χρώματος των ορεινών περιοχών και τη σημασία τους.

Είναι απαραίτητο να παρθούν μέτρα και να δημιουργηθούν μηχανισμοί ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης για να μην παρουσιασθεί το φαινόμενο που παρατηρείται σε χώρους της Νησιωτικής Ελλάδας, να εκεταλλεύονται τους τουρίστες εις βάρος όλου του ελληνικού τουρισμού. Αλλά αυτές οι καταστάσεις χαρακτηρίζονται από μια ρευστότητα, δηλαδή δεν είναι εύκολο να πει κανείς πότε υπεισέρχεται η αλλοίωση στον παραδοσιακό τρόπο ζωής.

Όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων ανεβαίνει με την ανάπτυξη του τουρισμού της περιφέρειας. Κι αυτό γιατί ο τουρισμός έχει το χαρακτηριστικό να αυξάνει το εισόδημα της περιοχής όπου ασκείται. Συγχρόνως κατανέμεται το τουριστικό εισόδημα σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα εξαιτίας των πολλαπλασιαστικών του επιδράσεων.

Οι αφανείς, επακόλουθες επενέργειες, διευρύνουν τον κύκλο του τουρισμού, πράγμα που έχει σαν συνέπεια να διευρύνεται και ο κύκλος των κοινωνικών ομάδων που επηρεάζονται από τον τουρισμό. Είναι μια σειρά συναλλακτικών πράξεων που προκαλούν ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα.

Ποσοτικά έχει σχέση με το ύψος του τελικού τουριστικού εισοδήματος. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι οι κοινωνικές διαστάσεις που μπορεί να πάρει η τουριστική ανάπτυξη. Πολλές και ποικίλες είναι οι κοινωνικές ομάδες που δέχονται την ενεργητική επίδραση του τουρισμού. Όπως οι επιχειρήσεις μεταφορών, ο ξενοδόχος, ο πράκτορας, ο έμπορος λαϊκών ειδών, ο αγρότης που εφοδιάζει τα εστιατόρια ως και το περίπτερο της πλατείας του χωριού.

Έτσι αρχίζουν να εξαλείφονται οι εισοδηματικές ανισότητες που διαχωρίζουν τα αστικά κέντρα από την επαρχία. Και αυτό παρατηρείται πιο καθαρά με τον εσωτερικό τουρισμό. Μεταβιβάζονται με αυτή την κίνηση τα εισοδήματα από το κέντρο προς τις επαρχιακές τουριστικές τοποθεσίες. Η φυγοκεντρική ροή του τουρισμού δημιουργεί αυτή την ανακατανομή του εισοδήματος μέσα στο χώρο της Ελλάδας.

Παράλληλα βελτιώνονται και τα δημόσια οικονομικά της περιφέρειας, επειδή αυξάνονται τα έσοδα του δημοσίου από τη φορολογία του εισοδήματος και των διάφορων φορολογιών επί των συναλλαγών και τα δημοτικά και κοινοτικά έσοδα. Αυτά βέβαια τα έσοδα επανέρχονται στην

οικονομία των ορεινών περιοχών με τη μορφή αναπτυξιακών έργων, σε έργα υποδομής και ανωδομής.

Ο τουρισμός είναι αναμφισβήτητα ένας σημαντικός εργοδότης. Ακόμα και σε περιοχές όπου δεν μπόρεσε να αναπτυχθεί ούτε η γεωργία, ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας και πετυχαίνονται οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι.

Βέβαια, δεν αποτελεί ο τουρισμός την μοναδική λύση για την ανάπτυξη και βελτιώση των οικονομικών αλλά σε συνδυασμό με τους κλάδους του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, παρέχουν την δυνατότητα μιας ομαλής και σταθερής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών.

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΑ

Για να συμβάλλουμε περισσότερο στη δημιουργία τουριστικής κίνησης στις ορεινές περιοχές χρειάζεται να θεσπιστούν μέτρα με βάση οικονομικά και ψυχολογικά κίνητρα.

Σαν οικονομικά και ψυχολογικά κίνητρα μπορούμε να θεωρήσουμε τον καθορισμό ειδικών εκπτώσεων στα ξενοδοχεία ορεινών διακοπών, η καθιέρωση μειωμένων τιμών για τις ορεινές διακοπές, οι επιδοτήσεις κρατικών φορέων (ΕΟΤ, Εργατική Εστία, Υπουργείο Πολιτισμού), διαφόρων ψυχαγωγικών εκδηλώσεων (προγράμματα χειμερινών διακοπών, κοινωνικός τουρισμός, προγράμματα «Ορεινού τουρισμού και σκι» κ.α.), ο προγραμματισμός ομαδικών μετακινήσεων από τα εθελοντικά σωματεία, ΕΠΑ, Ομοσπ. Χιονοδρομίας), η συμβολή των οποίων στο πρόγραμμα ανάπτυξης του Ορεινού Τουρισμού είναι μεγάλη, επιδότηση των διακοπών υπαλλήλων και εργατών, εφόσον κάνουν χρήση αυτών για τον ορεινό τουρισμό, η χορήγηση περισσότερων ημερών άδειας όταν αυτή λαμβάνεται κατά την χειμερινή περίοδο, η προώθηση οργανωμένων ειδικών πακέτων που θα εκμεταλλεύονται όλες τις υπάρχουσες δυνατότητες τόσο στο χώρο όσο και στο χρόνο πακέτα προσिता και ελκυστικά τόσο από πλευράς κόστους όσο και περιεχομένου).

Αυτά τα κίνητρα της οργανωμένης προσφοράς και ζήτησης εφαρμόστηκαν και στις χώρες του εξωτερικού εδώ και πολύ καιρό με αξιόλογα αποτελέσματα. Στη Γαλλία είναι μειωμένες οι τιμές των

ξενοδοχείων. Είναι χωρισμένες σε τρεις ζώνες οι σχολικές διακοπές, στην Αυστρία και Ολλανδία οι διακοπές των μαθητών και των εργαζομένων αρχίζουν νωρίτερα στο ένα τμήμα της χώρας και αργότερα στο άλλο.

Με την παροχή τέτοιων κινήτρων οικονομικού και ψυχολογικού χαρακτήρα, θα μπορέσει να αναπτυχθεί ο Ορεινός Τουρισμός σε ένα σημαντικό κλάδο παροχής εθνικού εισοδήματος.

ΕΝΟΤΗΤΑ V

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Η Ελλάδα είναι κατ'έξοχή ορεινή χώρα μια και το 80% της εκτάσεώς της, δηλαδή 130.918 τ. μ. , καλύπτεται από βουνά διαφόρων ειδών , σχημάτων και ύψους, με ψηλότερο τον Όλυμπο που φθάνει τα 2.917μ.

Στον ορεινό τουρισμό, αν και δεν πρέπει να αποτελέσει πόλο ανάκαμψης της γενικότερης ορεινής οικονομίας της χώρας μας λόγω της ευαισθησίας του χώρου, υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης με τη μορφή κυρίως ορειβατικών εκδηλώσεων, χιονοδρομίας, πολιτιστικών εκδηλώσεων με τη δημιουργία κατασκηνώσεων, καθώς και με τη δημιουργία διαφόρων ειδών τουριστικών επιχειρήσεων.

Ολόκληρη η Ελλάδα σήμερα είναι μία συνεχής φυσική καλλονή, με θαυμάσια εναλλαγή βουνού και θάλασσας, βαθυγάλανου και πράσινου χρώματος διανθισμένου με θαυμάσιους αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία, ζωντανές και ακμαίες πόλεις και χωριά έτοιμες να παρουσιάσουν στους πολυπληθείς επισκέπτες, ντόπιους και ξένους, την πολιτιστική τους ταυτότητα και την πατροπαράδοτη ελληνική φιλοξενία και εξυπηρέτηση.

Η συνεχής προβολή της χώρας μας σαν τόπου του αιώνιου ήλιου και της θάλασσας, καταδίκασε στην αφάνεια και την απομόνωση όλο το ορεινό τμήμα του σώματός της, που για χρόνια ολόκληρα έμεινε έρημο και ανεκμετάλλευτο.

Σήμερα που η θάλασσα έπαψε να είναι ο μαναδικός διεκδικητής των διακοπών του Έλληνα, τοάλλοτε απρόσιτο βουνό, γίνεται τρόπος συγκέντρωσης για ολοένα και περισσότερους θαυμαστές της ορεινής διαβίωσης.

Με τα υπέροχα τοπία και τους θρύλους του, προσελκύει όχι μόνο τους δεινούς ορειβάτες, αλλά και τους απλού λάτρεις της υπαίθρου, ανοίγοντας μία ακόμη σελίδα στον τομέα του ελληνικού τουρισμού.

Τον ορεινό τουρισμό.

Η ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού στην Ελλάδα μπορεί να προσφέρει καθ'όλη τη διάρκεια του έτους ξεχωριστές απολαύσεις στους οπαδούς του.

Χειμώνας. Μεγαλοπρέπεια, δέος και ατελείωτη προσήλωση στο λευκό του χιονιού. Απόλαυση για μικρούς και μεγάλους. Βραδυές κοντά στο τζάκι, κατάλληλες για ατέρμονες συζητήσεις, συντροφιά με κόκκινο κρασί και χωριάτικες βουνίσσιες απολαύσεις.

Άνοιξη. Χρώματα και μουσικές. Περίπατοι γεμάτοι εκπλήξεις, αρώματα και χρώματα.

Καλοκαίρι. Δροσιά και ξεκούραση. Εξερευνήσεις, περίπατοι, εξοικείωση με τη φύση.

Φθινόπωρο. Ηρεμία και γλυκύτητα.

Όπως και να είναι, όπου και να είναι τα βουνά και τα δάση μας περιμένουν.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΕΡΙΝΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο χειμερινός ορεινός τουρισμός είναι σήμερα μία αναγκαιότητα που γνωρίζει μία πρωτοφανή άνθηση σε παγκόσμια κλίμακα. Παρ'όλη όμως, την παγκόσμια ανάπτυξή του, ο χειμερινός τουρισμός στον τόπο μας, δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει μέρος της τουριστικής συνείδησης του Έλληνα στο βαθμό που θα ήταν επιθυμητό.

Τον χειμώνα στα βουνά μπορεί να ασχοληθεί κανείς με ορειβασία και φυσικά με το σκι (χιονοδρομία).

Το άθλημα των χιονοδρομιών εμφανίστηκε στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 1928-30. Πρωτοπόροι υπήρξαν διάφοροι Έλληνες φοιτητές στο εξωτερικό ή Έλληνες που είχαν ταξιδέψει και το είχαν γνωρίσει.

Το 1930, ιδρύθηκε ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος με Πρόεδρο τον Σπήλιο Αγαπητό. Οι πρώτοι χιονδρομικοί αγώνες στην Ελλάδα έγιναν στην Πάρνηθα στις 31.1.1932 και οι πρώτοι Πανελλήνιοι Αγώνες στις 6.3.1932 στο ίδιο μέρος. Οι πρώτοι Έλληνες χιονοδρόμοι ήταν ορειβάτες. Με την βοήθεια του Ορειβατικού συνδέσμου θεμελιώθηκε η χιονοδρομία στην Ελλάδα. Το 1935 ιδρύεται και αναγνωρίζεται η Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας και Ορειβασίας (ΕΟΧΟ) και γίνεται μέλος της FIS (ΔΟΧ)

Το 1950 αρχίζει μία νέα περίοδος για την ελληνική χιονοδρομία. Ιδρύεται στο Βέρμιο το «Κέντρο Εκπαιδύσεως Χιονοδρόμων» από δυνάμεις καταδρομών. Έπειτα τοποθετείται στο Σέλι εναέριος αναβατήρας (τελεσιέζ) και καλείται Ελβετός προπονητής στην Ελλάδα.

Το 1952 συμμετέχει η Ελλάδα για πρώτη φορά σε χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες στο όσλο της Νορβηγίας. Αργότερα παίρνει μέρος σε Παγκόσμια Πρωταθλήματα και Βαλκανικούς Αγώνες.

Έτσι ξεκίνησε το ενδιαφέρον προς τον χειμερινό ορεινό τουρισμό. Έκτοτε δημιουργήθηκαν πολλά ορειβατικά καταφύγια, καθώς και χιονοδρομικά κέντρα σε πολλά βουνά της χώρας μας. Οι πίστες στ χιονοδρομικά κέντρα ανήκουν και στις τρεις κατηγορίες. Είναι δηλαδή εύκολες (τουριστική πίστα), μέτριες και δύσκολες (αγωνιστικές, αντοχής)

Ο χειμερινός ορεινός τουρισμός είναι αυτός που προσελκύει το ενδιαφέρον των αρμόδιων φορέων περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη μορφή τουρισμού. Είναι η πιο συμφέρουσα λύση για την επιμήκυνση της τουριστική περιόδου και την τουριστική αξιοποίηση του μεγαλύτερου τμήματος της Ελλάδος.

ΘΕΡΙΝΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο θερινός ορεινός τουρισμός στην Ελλάδα είχε αναπτυχθεί μόνο με τη μορφή του εκδρομικού και οδοιπορικού τουρισμού. Τα ελευταία χρόνια εφαρμόζονται προγράμματα που αποσκοπούν στην Τουριστική αξιοποίηση της υπαίθρου της χώρας μας. Αυτά τα προγράμματα είναι ο αγροτουρισμός και οι παραδοσιακοί οικισμοί.

Το γλυκό κλίμα της Ελλάδας και ο πλούτος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς δημιουργεί έναν πόλο έλξης τουριστών τόσο μέσα από την ίδια τη χώρα μας (εσωτερικός τουρισμός) όσο και από τον διεθνή χώρο (διεθνής τουρισμός). Όλα αυτά όμως βρίσκονται σε εμβρυακή κατάσταση, με αποτέλεσμα να γίνονται μικρά βήματα στον τομέα αυτό.

Ο θεσμός των θερινών διακοπών σε κατασκηνώσεις μέσα σε κατάφυτες περιοχές είχε περιοριστεί μόνο στα παιδιά της σχολικής ηλικίας.

Τελευταία όμως, παρατηρείται μια τάση προς τη φυσική ζωή. Παράλληλα, οι παραθαλάσσιες περιοχές έχουν κορεστεί και δεν μπορούν να εκπληρώσουν την αποστολή τους για ευχάριστες, ξεκούραστες και άνετες διακοπές. Έτσι, κυρίως, οι ντόπιοι ταξιδιώτες αρχίζουν να επιστρέφουν στα χωριά της Ηπειρωτικής Ελλάδας, όπου μπορούν να απολάσουν την ηρεμία, την ξεκούραση και την απλότητα.

Τα αγνά προϊόντα, η πληθώρα των φρέσκων φρούτων και λαχανικών, ο καθαρός αέρας, ο γεμάτος οξυγόνο, που τόσο λείπει από τις πόλεις, η φιλοξενία, η προθυμία για εξυπηρέτηση, αποτελούν πόλο έλξης, έτσι ώστε οι Έλληνες, να έλκονται και να πραγματοποιούν την επιστροφή προς τις ρίζες, προς το παραδοσιακό και οι αλλοδαποί να χαίρονται την απλή επικοινωνία με τους ανθρώπους και τη ζεστή σπιτική φιλοξενία που τόσο λείπει από τον τυποποιημένο τουρισμό.

Αν λοιπόν, αξιοποιηθεί κατάλληλα αυτή η τάση, οργανωθεί και προβληθεί ο θερινός τουρισμός με κέντρο την ορεινή, καταπράσινη Ελλάδα, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό, με επιμέλεια και αγάπη προς τη φύση, η τουριστική κίνηση στις ορεινές περιοχές της χώρας μας θα προσελκύσει επισκέπτες απ'όλο το κόσμο αλλά και από την ίδια την χώρα μας, εκείνους οι οποίοι καταφεύγουν στο εξωτερικό και κυρίως στην ορεινή κεντρική Ευρώπη για ορεινές διακοπές το καλοκαίρι.

Θα πραγματοποιηθεί έτσι η σωστή γεωγραφική κατανομή του τουριστικού πλήθους σε όλη την Ελλάδα, με αποτέλεσμα την γενικότερη βελτίωση στην οικονομία της χώρας μας.

ΑΙΤΙΑ ΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι λόγοι που εμπόδισαν την ανάπτυξη του Ορεινού Τουρισμού στην Ελλάδα είναι ποικίλοι. Τα αίτια αυτά προκαλούν μια διαφοροποίηση του τουρισμού στη χώρα μας, πράγμα που έχει επιπτώσεις σε διαφορετικά επίπεδα. Τα αίτια αυτά είναι:

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Σε μία χώρα όπως η Ελλάδα, που η μέση ηλιοφάνεια ξεπερνάει της 315 ημέρες το χρόνο, με πολλές θαλασόβρεχτες ακτές και πολλά πανέμορφα από κάθε άποψη νησιά που προσελκύουν πολλούς τουρίστες ποικίλων κατηγοριών, η προτίμηση των θερινών διακοπών στην θάλασσα καθιερώθηκε πλέον σαν αναγκαιότητα ξεφεύγοντας από τα πλαίσια της προτίμησης.

Αν σε όλα αυτά τα αναμφισβήτητα, σημαντικά στοιχεία, καταθέσουμε και την θερμοκρασιακή άνοδο που κύρια τους καλοκαιρινούς μήνες δυσχεραίνει σημαντικά την όλη παραγωγική και επαγγελματική διαδικασία, καθώς και το μέγλωμα της διάρκειας της ημέρας, την πολύχρονη και ποικιλότροπη προβολή και διαφήμιση του θαλάσσιου πλούτου της Ελλάδας, δεν θα πρέπει να απορεί κανείς για την προτίμηση του τουρίστα στις καλοκαιρινές διακοπές σε παραθαλάσσια μέρη. Όλα αυτά στάθηκαν ένας ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη του Ορεινού Τουρισμού στην Ελλάδα.

B) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Τα οικονομικά αίτια που καθυστέρησαν την ανάπτυξη του Ορεινού Τουρισμού στη χώρα μας, οφείλονται στην ιδιαίτερα σημαντική οικονομική επιβάρυνση, που προϋποθέτει η ενασχόληση με τα σπορ του

βουνού και ιδίως του χειμερινού τουρισμού και δαπάνες που χρειάζονται για την κατασκευή των έργων υποδομής.

Αλλά ας δούμε τα θέματα από τη μεριά του ταξιδιώτη που θέλει να ασχοληθεί με τα χειμερινά σπορ. Τα αθλητικά εξαρτήματα και μια πλήρη χιονοδρομική εξάρτηση κοστίζουν τόσο πολύ που ένας μέσος Έλληνας που θα επιθυμούσε να ασχοληθεί με το σκι, για παράδειγμα, δεν θα μπορούσε να διαθέσει. Γι' αυτή την περίπτωση δημιουργήθηκαν ειδικά καταστήματα που νοικιάζουν εξοπλισμό και αξεσουάρ σκι.

Αν βέβαια σε όλα αυτά συνυπολογίσουμε και το κόστος της μετάβασης, διαμονής, διατροφής και ψυχαγωγίας, το ποσό το οποίο συγκεντρώνεται δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητο.

Τελευταία γαι το πρόβλημα αυτό δόθηκε από τους αρμόδιους φορείς η απάντηση με τα προγράμματα του Κοινωνικού τουρισμού για την «άγνωστη» ορεινή Ελλάδα. Έτσι παρέχεται η δυνατότητα και στους Έλληνες πλέον, κάθε εισοδηματικού επιπέδου να ασχοληθούν με τον χειμερινό ορεινό τουρισμό και να απολαύσουν τη χιονοδρομία. Από την άλλη μεριά πάλι να χαρούν πραγματικά τις καλοκαιρινές τους διακοπές μέσα στο φυσικό, υγιεινό περιβάλλον του βουνού

Όσον αφορά το θέμα τώρα των επενδύσεων για τη δημιουργία έργων υποδομής, βλέπουμε ότι μέχρι τελευταία οι ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς εφαρμόζοντας τα πρότυπα του ορθολογικού τουρισμού, απέτυχαν περισσότερο τα παραθαλάσσια μέρη παραγκωνίζοντας τα ορεινά.

Γι' αυτό χρειάζεται να δοθούν τα ερεθίσματα στους επενδυτές για να ενδιαφερθούν για τις προσπάθειες που γίνονται με στόχο την αύξηση του ορεινού τουρισμού και την βελτίωση της ορεινής οικονομίας γενικότερα.

Γ) ΥΛΙΚΟ - ΤΕΧΝΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Τα υλικο – τεχνικά αίτια είναι: α) έργα υποδομής, δηλαδή εκείνα τα έργα που αναφέρονται στα ειδικά τεχνικά πλαίσια που χρειάζονται για την εξυπηρέτηση των τουριστών σε θέματα διαμονής, διατροφής και ψυχαγωγίας (ξενοδοχεία, ξενώνες, καταφύγια, σαλέ, πίστες χιονοδρομίας, εστιατόρια, κ. ά.) β) Οδικά και συγκοινωνιακά μέσα.

Είναι γεγονός ότι από τότε που δημιουργήθηκαν οι πρώτοι Ορειβατικοί Σύλλογοι στην Ελλάδα (1931) μέχρι σήμερα, ο ορεινός τουρισμός αναπτύχθηκε σημαντικά, αλλά έμεινε πολύ πίσω συγκρινόμενος από άλλες χώρες όσον αφορά την χαρτογράφηση των βουνών και τη σηματοδότηση των μονοπατιών.

Συνήθως οι αναβάσεις στα βουνά γινόταν εμπειρικά ή από πληροφορίες που έπαιρναν ορειβάτες από τους ντόπιους. Ορισμένα σκαριφήματα διαδρομών που κυκλοφορούσαν δεν ήταν δυνατό να δώσουν στον ορειβάτη ή τον πεζοπόρο την ολοκληρωμένη εικόνα για το βουνό, γιατί ο ιδιοκτήτης τους τα κρατούσε μακριά από τα μάτια των πολλών. Τα περισσότερα εμπόδια έχουν ξεπεραστεί κυρίως μέσω της δραστηριότητας των Ορειβατικών Συλλόγων και Κρατικών Φορέων και ελπίζουμε πως θα μπορέσουν να βελτιωθούν ακόμη περισσότερο.

Στην περίπτωση των χιονδρομικών κέντρων δεν διαθέτουν όλες οι πίστες χιονοδρομικούς αναβατήρες (SKI LIFTS) και ακόμα λιγότερα εναέρια καθίσματα (TELESIEGER) και τα πλήρη έργα της σχετικής υποδομής.

Ένα άλλο πρόβλημα σχετικό με τις εγκαταστάσεις των χιονδρομικών κέντρων είναι ότι τα περισσότερα της ΕΟΧΟ δεν έχουν μονίμους φύλακες, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει η απαιτούμενη ασφάλεια.

Αυτά είναι τα κυριώτερα υλικο - τεχνικά αίτια που χρειάζεται να προσεχθούν για να μπορέσει ο ορεινός μας τουρισμός να βελτιωθεί και να εμπλουτιστεί.

Δ) ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ

Μέχρι τώρα ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού δεν είχε προβάλλει ιδιαίτερα την ορεινή Ελλάδα με αναπτυξιακά προγράμματα. Και όταν η σημασία του ορεινού τουρισμού υποβαθμιζόταν μέχρι πρόσφατα από τις δημόσιες και διεθνείς σχέσεις του αρμόδιου κρατικού φορέα, ήταν επόμενο να μην ξεκινήσουν οι επιχειρηματίες οποιαδήποτε επενδυτική προσπάθεια με στόχο τη βελτίωση της τουριστικής μας υποδομής.

Η έλλειψη προβολής των ελληνικών βουνών με την χρησιμοποίηση των σύγχρονων μέσων διαφήμισης υπήρξε ανασταλτικός παράγοντας στη συνειδητοποίηση του έλληνα ότι τα ελληνικά βουνά είναι τόπος όπου μπορεί ο τουρίστας να ικανοποιήσει τις τουριστικές του ανάγκες.

Πριν, αλλά και μετά την Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης «Φιλοξένηια 1985», ο ΕΟΤ εκδήλωσε μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της ορεινής μας υπαίθρου, καθυστερημένα βέβαια, αλλά αναγκαία.

Με τους χάρτες και τις αντίστοιχες περιγραφές κάθε σωστά οργανωμένο σωματείο ή τουριστικό γραφείο ελληνικό και ξένο, θα μπορεί να προγραμματίζει αναβάσεις ή περιπάτους στα βουνά και στα ορεινά χωριά. Επίσης, μικροί και μεγάλοι θα κάνουν ορειβασία χωρίς το φόβο να χαθούν στο άγνωστο. Ακόμα θα ξαναζωνταξέψει η ορεινή ύπαιθρος με πρόγραμμα και σύστημα μακριά από τα λάθη του παρελθόντος.

Για την ενεργοποίηση του ντόπιου πληθυσμού χρειάζεται η αγάπη για την ύπαιθρο και μία καλή πληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

E) ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Ανήκουν τα κοινωνικά αίτια, στους σημαντικούς παράγοντες ανάσχεσης του ορεινού τουρισμού. Είναι ένας παράγοντας εξωτερικός κατά βάση.

Η χώρα μας σε συχνά χρονικά διαστήματα μέσα στον 20 ο αιώνα έλαβε μέρος σε πολέμους.

Μόλις στο τέλος του 19 ου αιώνα άρχισαν δειλά-δειλά να εμφανίζονται οι πρώτες τουριστικές εκδηλώσεις στη χώρα μας, αλλά οι πολιτικές καταστάσεις ήταν άσχημες και οι πόλεμοι που ακολοΰθησαν σταμάτησαν την ανάπτυξη του τουρισμού. Το 1912 με τους βαλκανικούς πολέμους, μετά ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, το 1922 η Μικρασιατική εκστρατεία, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Κατά το 1950 άρχισε πια να συστηματοποιείται και να αναπτύσσεται.

ΕΝΟΤΗΤΑ VI

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΣΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

1. Ε.Ο.Τ (ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ)

Τη σημερινή τουριστική πολιτική του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού χαρακτηρίζουν.

- Η αντίληψη μιας αρμονικής συνύπαρξης του τουριστικού κλάδου με τους άλλους τομείς της οικονομίας.
- Η δημιουργία και καθιέρωση ενός κλάδου καθαρά ανταγωνιστικού και αποδοτικού.
- Η ανακατανομή , δηλαδή η σε νέα βάση τοποθέτηση της προσφοράς και της ζήτησης στην περιφέρεια.
- Η άμβλυση της εποχικότητας
- Η ενίσχυση του ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Η δημιουργία και προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού.

Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Γι' αυτό και τα προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης εντάσσονται στα τοπικά, περιφερειακά και εθνικά προγράμματα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Ο ορεινός Τουρισμός ανήκει στο πρόγραμμα περί ανάπτυξεως ειδικών μορφών τουρισμού. Οι συγκεκριμένες περιοχές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα αυτό για τον Ορεινό Τουρισμό, Ορεινή Αρκαδία, Ορεινή Αχαΐα-Καλάβρυτα, Ζαγόρια κ.λ.π. είναι περιοχές με οικονομικά και δημογραφικά προβλήματα. Η τουριστική αξιοποίησή τους έχει ήδη σπάσει την χρόνια απομόνωσή τους και συμβάλλει στην άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για ανάκαμψη των νέων ατόμων. Τα κυριότερα προγράμματα που βοηθούν το Ορεινό Τουρισμό είναι ο Αγροτουρισμός, το πρόγραμμα για τους Παραδοσιακούς Οικισμούς και το πρόγραμμα των δημοσίων επενδύσεων.

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Στα πλαίσια ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού ανήκει και ο αγροτικός τουρισμός. Το πρόγραμμα του αγροτικού τουρισμού αποβλέπει στην αύξηση του εισοδήματος των ορεινών περιοχών, στη συγκράτηση του πλυθυσμού στην ύπαιθρο, στην ανάπτυξη της ορεινής οικονομίας και στην υποβοήθηση της επιστροφής στα χωριά.

Τον Δεκέμβριο του 1983 με πρωτοβουλία του ΕΟΤ και σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας, Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, Χωροταξίας, Νέας Γενιάς, του Συμβουλίου Ισότητας των δύο φύλων, της ΑΤΕ, ΠΑΣΕΓΕΣ, του ΚΕΠΕ, ΕΟΜΜΕΧ, ξεκίνησαν το πρόγραμμα του Τουριστικού τουρισμού.

Τον Ιούλιο του 1984 ολοκληρώθηκε το έργο της ομάδας Εργασίας και αρχίζει να εφαρμόζεται σε πειραματικό στάδιο στις περιοχές Ζαγόρια, Πέτρα Μυτικήνης, Αμπελάκια και Δ. Κρήτη. Σήμερα το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται σε 217 Κοινότητες και σε 21 άγονα νησιά 28 νομών.

Παράλληλα λειτουργεί και το Αγροτικό Συνεταιριστικό Γραφείο Τουρισμού και Ταξιδίων.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Ενα αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι οι Παραδοσιακοί Οικισμοί. Σαν παραδοσιακοί οικισμοί θεωρούνται οι οικισμοί που χτίστηκαν τους δύο τελευταίους αιώνες της Ιστορίας μας και διατηρούν ακόμα την παραδοσιακή τους φυσιογνωμία και τον λαϊκό μας πολιτισμό. Διawsίζονται έτσι στην ιστορική μας μνήμη στοιχεία απαραίτητα για τον προσδιορισμό της πολιτιστικής μας ταυτότητας

Γίνεται έτσι μια δυναμική προστασία του παραδοσιακού κτίσματος και έτσι δεν μένει ένα νεκρό απολίθωμα αλλά ένα ζωντανό στοιχείο ενταγμένο στη σύγχρονη ζωή.

Το πρόγραμμα «Αξιοποίησης Παραδοσιακών Οικισμών» περιλαμβάνει την συντήρηση, αναστήλωση και διατήρηση παραδοσιακών κτισμάτων είτε μεμονωμένων είτε συνόλων και τη διαμόρφωσή τους σε

τουριστικούς ξενώνες ή σε κτίρια κοινής ωφέλειας, όπως μουσεία, υφαντήρια, αγροτικά ιατρεία.

Με την τουριστική αξιοποίηση παραδοσικών κτισμάτων καλύπτονται οι ανάγκες της τουριστικής κίνησης σ' αυτές τις τόσο ευαίσθητες περιοχές. Στο οικονομικό επίπεδο το πρόγραμμα αυτό συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας, στο κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο, συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, στο βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο με κοινωνικές παροχές. Το πρόγραμμα αυτό έχει σαν στόχο να λειτουργήσει σαν ένα περιιαματικό μοντέλο.

Ξεκίνησε το φθινόπωρο του 1975 σε μια ομάδα αρχιτεκτόνων με υπεύθυνο τομ κ. Άρη Κωνσταντινίδη. Οι πρώτοι οικισμοί που συμπεριλήφθηκαν είναι οι οικισμοί: Βα'θεια Μάνης, Πάπιγκο Ζαγορίου, Βυζίτσα Πηλίου, Φισκάρδο Κεφαλλονιάς, Μεστά Χίου και Οία Σαντορίνης.

Ένα δεύτερο επίπεδο μελετών του ΕΟΤ ήταν η έρευνα για την ανάπτυξη παραδοσιακών οικισμών σε ευρύτερες περιοχές (επίπεδο επαρχίας ή νομού)

Αυξημένο ενδιαφέρον είχε για το πρόγραμμα και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα για χρηματοδοτήσεις.

Παράλληλα θα πρέπει να προεχθεί το γεγονός της μονόπλευρης ανάπτυξης και της εξαφάνισης των άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων των κοινωνιών. Γι' αυτό χρειάζεται παράλληλη εκπαίδευση του ανθρώπινου παράγοντα, έτσι ώστε να δημιουργηθεί το υπόβαθρο για τις σωστές σχέσεις του ντόπιου με τον τουρίστα.

Με τον συντονισμό όλων των αρμοδίων φορέων και σε μια ουσιαστική συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το έργο και οι μελέτες που εντάσσονται στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είναι :

- Πρόγραμμα Χιονοδρομικών Κέντρων.
Ολοκληρώθηκε το χιονοδρομικό κέντρο Χελμού με δυνατότητα δημιουργίας τεχνητού χιονιού στις πίστες.
- Μεθωριακοί Σταθμοί
Πραγματοποιήθηκαν τα έργα στο Αρμένι Εβρου και στη Νίκη Φλώρινας.
- Πρόγραμμα Παραδοσιακών Οικισμών.
Όπως : στην Οία, Βυζίτσα, Μηλιές, Ξάνθη, Ψαρά και στις περιοχές Κορυσχάδες, Λεωνίδιο, Αρνάια, Μονεβασιά, Μεστά Χίου, Δημητσάνα, Πινακάτες Πηλίου, Σιάτιστα, Κύθνο, Ελαφότοπο Ζαγορίου, Αργαλαστή Πηλίου, Μεταξοχώρι Θεσσαλίας, πρόγραμμα το οποίο έχει ήδη ολοκληρωθεί στο μεγαλύτερο μέρος του.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (ΓΓΝΓ)

Το καλοκαίρι του 1983 η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς αναγνωρίζοντας το δικαίωμα της νεολαίας στη χαρά, στην δημιουργία και την αναψυχή είχε θεσπίσει ένα πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού για νέους.

Ήταν μια πρόταση που παρείχε στη νεολαία της Ελλάδος για αδιέξοδο στο πρόβλημα των δαπανών των διακοπών, δίνοντάς τους συγχρόνως μια νέα δυνατότητα επικοινωνίας.

Με το Πρόγραμμα «Γνώρισε την άγνωστη Ελλάδα», στο οποίο εντάσσονταν ξενοδοχειακές μονάδες σε ορεινές πειοχές της «άγονης γραμμής» δινόταν η δυνατότητα στους νέους να γνωρίσουν την άγνωστη φύση της πατρίδας μας, να προεγγίσουν την πολιτιστική κληρονομιά με παράλληλη ενίσχυση της οικονομίας των περιοχών αυτών που είναι ως ένα βαθμό οικονομικά υποβαθμισμένες. Συγχρόνως επιδιώκονταν η ανάπτυξη δημιουργικών ενδιαφερόντων σε διάφορους τομείς (αθλητικό, πολιτιστικό, κ. ά.)

Βασικός στόχος ήταν και είναι η αναμόρφωση του θεσμού και η επέκτασή του σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο αγροτουρισμός , ο

οικολογικός, ο πολιτιστικός και ο ιστορικός τουρισμός, είναι τομείς προς τους οποίους εξακολουθεί να κατευθύνεται της Γ.Γ.Ν.Γ.

Έτσι για το 1999 η Γ.Γ.Ν.Γ σε μια προσπάθεια να βελτιώσει την ποιότητα ζωής της νεολαίας και να βοηθήσει σαν αναμόρφωση του ορεινού τουρισμού θεσπίζει δύο νέα ειδικά προγράμματα χιονοδρομίας:

- Για παιδιά από 12-18 ετών και εντάσσεται στο ευρύτερο πρόγραμμα «ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΒΟΥΝΟ».
- Για νέους από 18-35 ετών και εντάσσεται στο ευρύτερο πρόγραμμα, με την επωνυμία «χειμερινές διακοπές για νέους». Και τα δύο προγράμματα ξεκίνησαν από 31.12.1992..

Ανάμεσα στους βασικούς τους στόχους είναι να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ενδιαφερόντων και επικοινωνίας, να φέρουν σε επαφή τους νέους με την φύση, να αναζωογονήσουν οικονομικά και κοινωνικά τις περιοχές που βρίσκονται στην περιφέρεια. Δικαίωμα ένταξης στο Α' πρόγραμμα έχουν μαθητές και μη με την προϋπόθεση να υπάρχει συγκατάθεση του γονέα ή κηδεμόνα.

Επίσης στα πλαίσια των προγραμμάτων για ψυχαγωγία σε συνδυασμό με την επιμόρφωση έγιναν τέσσερα ειδικά προγράμματα για σπουδαστές ΤΕΙ, νέους αγρότες, φοιτητές αρχαιολογίας και για νέους που συμμετείχαν στο «Ανοιχτό Σχολείο» στη Βίτσα Ζαγορίου σε συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου.

Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα είχαν όλοι οι νέοι ηλικίας 18 μέχρι 35 ετών. Ισχύε και για παντρεμένα ζευγάρια που ένας από τους δύο εκπλήρωνε της προϋποθέσεις.

- Στα ειδικά Προγράμματα δικαίωμα συμμετοχή είχαν
- Για το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης των νέων αγροτών είχαν νέοι φρουτοπαραγωγοί, ελαιοπαραγωγοί, βαμβακοπαραγωγοί, κτηνοτρόφοι, αμπελοκαλλιεργητές.
 - Το «ανοιχτό βιβλίο» μπορούσαν να συμμετάσχουν νέοι με τις προϋποθέσεις του Γενικού Προγράμματος.

- Για την Αρχαιολογία δικαίωμα συμμετοχής είχαν νέοι φοιτητές της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης του Παν/μιου Αθηνών.
- Για το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Σπουδαστών ΤΕΙ συμμετείχαν τα τμήματα Οινολογίας και Τεχνολογίας Ποτών, συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιοτήτων και συνεταιριστικών οργανώσεων και εκμεταλλεύσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ VII

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ)

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ

Για να κινηθεί το ενδιαφέρον των τουριστών για τουρισμό στη χώρα μας και να τους υποκινήσει να κάνουν τις διακοπές τους στην Ορεινή Ελλάδα, χρειάζεται απαραίτητα η οργανωμένη διαφήμιση.

Και η Ορεινή Ελλάδα είναι ένας χώρος που με την κατάλληλη διαφήμιση μπορεί να ευαισθητοποιήσει τους αγοραστές του τουριστικού αυτού προϊόντος. Είναι ένα νέο προϊόν που καθιερώνει η πολιτική της χώρας μας πάνω στην τουριστική προσφορά. Αυτή η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος που προβάλλεται, με την διαφήμιση, της παρέχεται η δυνατότητα να καθιερωθεί.

Μέχρι αυτή τη στιγμή ο ορεινός τουρισμός υποσκελιζόταν από τον ορεινό τουρισμό της Κεντρικής Ευρώπης και από τον δικό μας θαλάσσιο τουρισμό, που επί χρόνια διαφημίζεται και προβάλλεται στο εξωτερικό. Τώρα όμως με την στροφή προς τις ορεινές περιοχές μας, έρχεται το τουριστικό πλήθος σε επαφή με ένα νέο είδος τουρισμού, που έχει το πλεονέκτημα να συμπεριλαμβάνει τα ορεινά σπορ αλλά και να είναι σε κοντινή απόσταση από τη θάλασσα.

Χρειάζεται να εκμεταλλευτούμε κατάλληλα τις επιθυμίες των τουριστών καθώς και τις επίκτητες, λανθάνουσες ανάγκες (μόδα, επιδειξη, μιμητισμός) και να ελκύσουμε έτσι το τουριστικό πλήθος – καταναλωτή.

Την προσοχή μπορούμε να την τραβήξουμε με ενημερωτικά φυλλάδια και προσπέκτους, με διαφημίσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού υπήρξε Πρωτοπόρος Δημόσιος Φορέας στον τομέα της διαφήμισης. Ένα επιτελείο από εξειδικευμένο

προσωπικό με τη 'συνεργασία διαφημιστικών εταιρειών και εταιρειών Δημοσίων Σχέσεων, ασχολήθηκαν με την διαφήμιση της Ελ'λαδος γενικά και του ορεινού τουρισμού της ειδικότερα.

Η προβολή του Ορεινού Τουρισμού γίνεται με έντυπο υλικό, με διαφάνειες και ταινίες που προβάλλονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό και με τις δημόσιες σχέσεις.

Την ανάπτυξη του Ορεινού Τουρισμού την αυξάνει η προβολή του στις εκθέσεις του εξωτερικού και του εσωτερικού, η άμεση ενημέρωση, τα σεμινάρια των λιανοπωλητών ταξιδιών και η πρόσκλησή τους να επισκεφθούν τις ορεινές περιοχές της χώρας μας, φιλοξενούμενοι του ΕΟΤ και των ιδιωτικών επιχειρηματιών, για να έχουν μια άμεση προσωπική επαφή με το χώρο. Με τη φιλοξενία επίλεκτων δημοσιογράφων που έρχονται για να γνωρίσουν την Ελλάδα και να μεταφέρουν στην πατρίδα τους τις εντυπώσεις τους, είναι ένας άλλος τρόπος ποβοήθησης και προβολής της υπαίθρου μας.

Η χώρα μας μέσω του ΕΟΤ προβάλλεται με τη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις σεμινάρια και εκδηλώσεις στο εξωτερικό, όπως π.χ. BORSA INTERNAZIONALE DEL TOURISMO στο Μιλάνο με ελληνικές εκδηλώσεις στη Νάπολη, Μιλάνο και Ρώμη, Συνέδριο ΜFTAA ΣΤΗΝ Αυστρία και άλλες πρόμοιες εκθέσεις στο Βέλγιο, Ουγγαρία, Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Βουλγαρία Σκανδιναβικές χώρες, Ολλανδία Ισπανία, Ελβετία, Καναδά, Αυστραλία, Η.Π.Α. Σαουδική Αραβία, Αίγυπτο, Ιαπωνία και Σοβιετική Ένωση.

Σημαντικό ρόλο παίζει και το εκδοτικό έργο του ΕΟΤ στην εξάπλωση ευνοϊκού κλίματος στην ανάπτυξη του ορεινού μας τουρισμού. Τα σχετικά φυλλάδια με θέμα τον ορεινό τουρισμό, τους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς, τους παραδοσιακούς οικισμούς, τα χιονοδρομικά μας κέντρα, το Διεθνές Μονοπάτι Ε4-Ε6 που περνάει από την Ελλάδα και έχει παρακλάδια που διασχίζουν όλο τον ορεινό όγκο της Ελλάδας (που λόγω της ιδιαιτερότητάς του σε χλωρίδα και πανίδα και φυσικές καλλονές κάνουν την ορεινή Ελλάδα παγκοσμίως γνωστή στους κύκλους των βοτανολόγων-Φυσιοδιφών) και περιηγητών, των σπηλαιών και ορειβατικών μονοπατιών.

Σημαντικό ρόλο παίζουν και οι αφίσσες με τα βουνά μας, με χειροτεχνικά έργα και εικόνες από την καθημερινή ζωή των ορεινών μας χωριών. Επίσης τα ημερολόγια και τα Λευκώματα αφιερωμένα στο ορεινό τουρισμό.

Από οπτικοακουστικής πλευράς παραγωγές, όπως ταινίες, δίσκοι και κασσέτες με θέματα την ορεινή διαβίωση, τα χιονοδρομικά κέντρα, τις καθημερινές ασχολίες, παραδοσιακές εκδηλώσεις λαογραφικού, θρησκευτικού και λοιπών περιεχομένου και με δημοτική μουσική των περιοχών.

Μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού παίζει η διεθνής έκθεση Φιλοξενία που γίνεται κάθε χρόνο.

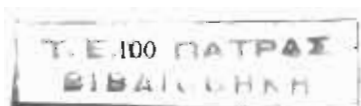
Συνεργάζεται βέβαια γι' αυτή την προσπάθεια και ο ιδιωτικός φορέας και ο σύνδεσμος προώθησης ελληνικών προϊόντων και συζητούνται θέματα και προβληματισμοί γύρω από την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Τα ίδια θέματα συζητούνται και στα Συνέδρια Τουρισμού που γίνονται παράλληλα με την «Φιλοξενία», τα οποία αποτελούν άλλο ένα ενεργό μέρος στη προσπάθεια ανάπτυξης του Ελληνικού ορεινού τουρισμού.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κατά την γνώμη μας, τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τα άτομα που ζούν στις ορεινές περιοχές και θέλουν να ασχοληθούν επαγγελματικά με τον τομέα του τουρισμού στον τόπο τους και κατά δεύτερο με εκπαιδευτικά προγράμματα που θα απευθύνονται στους επισκέπτες των περιοχών αυτών, που επιθυμούν να ζήσουν εμπειρικά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων των βουνών.

Στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα, τα οποία απευθύνονται προς τους ντόπιους να συμπεριλαμβάνονται μαθήματα γεωγραφίας, μαθηματικών, λογιστικών, τουριστικής οικονομίας αλλά και μαθήματα λαϊκής τέχνης. Και παράλληλα εκπαίδευση σε εργαστήρια, που θα διοχετεύουν τα έργα τους στην αγορά, λαϊκών ειδών και σουβενίρ. Αυτά κατά τη γνώμη μας θα μπορούσαν να γίνουν σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και τον ΕΟΜΜΕΧ.

Παρόμοια προσπάθεια αλλά για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών των αγροτικών και κτηνοτρόφων γίνεται μέσω των προγραμμάτων του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς. Για το σκοπό αυτό καθιερώθηκαν 7 ήμερα διακοπών και επιμορφωτικά διήμερα, κατά τα οποία οι νέοι αγροτες θα επισκεφτούν αγροτοβιομηχανικές εγκαταστάσεις της περιοχής όπου θα τους γίνει ξενάγηση και ενημέρωση, τόσο σε σχέση με την παραγωγική διαδικασία όσο και με τις προοπτικές εξέλιξης του κλάδου. Για το πρόγραμμα αυτό συνεργάστηκαν και η ΠΑΣΕΓΕΣ και η ΓΕΣΑΣΕ.

Έτσι οι αγρότες και κτηνοτρόφοι επισκέφτηκαν τη Έδεσσα για να ενημερωθούν για την παραγωγή φρούτων, το Καναλάκι στην Πρέβεζα για να επισκεφτούν συγκροτήματα ελαιουργείου και εκκοκιστήρια βάμβακος, τους Φιλιάτες για τις εγκαταστάσεις Οινοποιείου, και τη Βίτσα για τις κτηνοτροφικές μονάδες.

Όσον αφορά τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τους επισκέπτες, ήδη τα συμπεριέλαβε το Πρόγραμμα της ΓΓΝΓ για τους νέους. Έτσι από το 1983 και μέχρι σήμερα παραδίδονται μαθήματα Χιονοδρομίας και Ορειβασίας στους νέους που παίρνουν μέρος στο Πρόγραμμα, καθώς και μαθήματα διαφόρων ναυτικών αθλημάτων όπως μαθήματα Ιστιοπλοΐας ανοιχτής θαλάσσης, ναυσιπλοΐας, γουίντ – σέρφινγκ από το 1985.

Για πρώτη φορά το 1987 στο Πρόγραμμα συμπεριλήφθηκε η προσπάθεια του «Ανοιχτού Σχολείου». Γίνεται στη Βίτσα Ζαγορίου Ιωαννίνων. Στο «Ανοιχτό Σχολείο» οι νέοι διδάσκονται από το χώρο και την κοινωνία. Συγκροτούνται ομάδες εργασίας από τα άτομα που συμμετέχουν με στόχο διάφορα αντικείμενα, όπως αρχιτεκτονική αποτύπωση ενός κτιρίου, τοπογραφική αποτύπωση, καταγραφή δυνατοτήτων ανάπτυξης του οικισμού, ομάδα μικροεπισκευών – καθαρισμού και κτίσματος. Ενώ οι φοιτητές της Αρχαιολογίας μπορούν να ασχοληθούν με ανασκαφές στη Νάξο, Επίδαυρο και στη Κέα.

Όλα αυτά τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα βοηθούν στο αρμονικό δέσιμο των νέων ανθρώπων των αστικών κέντρων με τους συμπατριώτες τους και στην άμεση εμπειρική γνώση με τον ίδιο των χώρο της Πατρίδας μας.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Η τουριστική συνείδηση είναι θέμα σχετικά με την τουριστική εκπαίδευση. Αναφέρεται στην τουριστική διαπαιδαγώγηση του κοινού.

Σαν τουριστική συνείδηση εννοούμε ένα σύνολο ενεργειών που επιδρούν θετικά στο θέμα του τουρισμού. Συμβάλλουν δηλαδή, στην εξυπηρέτηση, στην ευρεία του έννοια, των τουριστών, βοηθούν στην δημιουργία καλών εντυπώσεων ευχάριστων αναμνήσεων από τα ταξίδια τους και στην διευκόλυνση των μετακινήσεών τους μέσα στη χώρα της οποίας δέχονται την φιλοξενία.

Η τουριστική συνείδηση είναι διαφορετική από την έννοια της φιλοξενίας. Φιλοξενία είναι η καλή υποδοχή και η περιποίηση των επισκεπτών, χωρίς να περιμένουμε κάποια χρηματική ανταμοιβή. Φιλοξενία όμως, αποτελεί το πιο ουσιώδες στοιχείο της τουριστικής συνείδησης και η ύπαρξή της οπωσδήποτε διευκολύνει την καλλιέργεια της τουριστικής συνείδησης και η ύπαρξή της οπωσδήποτε διευκολύνει την καλλιέργεια της τουριστικής συνείδησης.

Η έλλειψη της τουριστικής συνείδησης είναι πανελλήνιο πρόβλημα. Δεν υπάρχει συνειδητοποίηση της ανάγκης ύπαρξής της. Ευτυχώς καλύπτεται μερικώς από το έμφυτο χαρακτηριστικό της φιλοξενίας που χαρακτηρίζει την Ελληνική Φυλή. Παρ'όλα αυτά όμως, όπου υπάρχει κορεσμός έχει αρχίσει να εκφυλίζεται αυτό το χαρακτηριστικό και άρχισε να ανικαθίσταται από την επιθυμία κέρδους.

Για να αναπτυχθεί, τώρα, η τουριστική συνείδηση στη ορεινή μας ύπαιθρο, χρειάζεται πορσεκτική δουλειά. Αυτό επιτυγχάνεται από τους διάφορους Συλλόγους και Σωματεία Φυσιολατρικά με εκδηλώσεις που βοηθούν τους κατοίκους να σεβαστούν πρώτα το περιβάλλον τους και μετά μέσω των διαφόρων Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων να αναπτύξουν των σωστή ιδέα του τουρισμού και της προσφοράς του.

Έτσι, ίσως, να εξαφανιστούν τα λάθη του παρελθόντος και αποκτηθεί μια υπευθυνότητα πάνω στον τομέα του Τουρισμού.

